

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

(повна назва кафедри )

**Кваліфікаційна робота / проект**

другий (магістерський)

(рівень вищої освіти)

на тему Управління діловою активністю машинобудівного підприємства на  
основі інструментарію фінансового аналізу

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0729-уфпс  
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та  
страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньої програми управління фінансами  
підприємницьких структур

(код і назва освітньої програми)

спеціалізації \_\_\_\_\_

(код і назва спеціалізації)

Зінченко В.В.

(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,  
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)  
підприємництва та фінансів, доцент, к.ф.н.

Макушинська Г.П.

Рецензент завідувач кафедри інформаційної  
економіки, підприємництва та фінансів, професор,  
д.е.н.

Метеленко Н.Г.

Запоріжжя

2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код та назва)

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

(код та назва)

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувач кафедри Метеленко Н.Г.

«    »      20     року

**ЗАВДАННЯ  
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ / ПРОЕКТ СТУДЕНТОВІ  
(СТУДЕНТЦІ)**

Зінченко Віктору Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи (проекту) Управління діловою активністю машинобудівного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу

керівник роботи Макушинська Ганна Павлівна, к.ф.н., доцент

( прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «10» вересня 2019 року № 1539-с

2. Строк подання студентом роботи 18.12.2020

3. Вихідні дані до роботи Законодавча нормативна база. Публічна фінансова звітність ПАТ "Мотор Січ". Літературні джерела. Фахові періодичні видання.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити

Розділ 1. Теоретичні основи управління діловою активністю машинобудівного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу.

Розділ 2. Дослідження ділової активності ПАТ "Мотор Січ"

Розділ 3. Удосконалення управління діловою активністю на ПАТ "Мотор Січ"

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

Сучасні підходи до визначення ділової активності підприємства; комплекс ознак ділової активності; кількість машинобудівних підприємств в Україні;

структура реалізованої продукції за основними галузями промисловості; сукупність загальних проблем функціонування машинобудівного комплексу

України; фінансові результати до оподаткування промисловості України в 2014 – 2019 рр.; динаміка показників ділової активності ПАТ "Мотор Січ";

показники рентабельності ПАТ “Мотор Січ” в 2016-2018 рр; система чинників процесу формування ділової активності; модель множинної (багатофакторної) регресії.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Макушинська Г.П., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	18.09	19.10
2	<i>Макушинська Г.П., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	19.10	30.10
3	<i>Макушинська Г.П., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	30.10	16.11

7. Дата видачі завдання 10.09.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
1	<i>Дослідження теоретико-методологічних засад з теми, що досліджується</i>	25.09.2019	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літературних джерел з теми, що досліджується</i>	01.10.2019	<i>виконано</i>
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації ПАТ“Мотор Січ”</i>	08.10.2019	<i>виконано</i>
4	<i>Аналіз ділової активності ПАТ“Мотор Січ”</i>	18.10.2019	<i>виконано</i>
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації діяльності ПАТ“Мотор Січ”</i>	19.11.2019	<i>виконано</i>

Студент

( підпис )

Зінченко В.В.

( ініціали та прізвище )

Керівник роботи (проекту)

( підпис )

Макушинська Г.П.

( ініціали та прізвище )

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

( підпис )

Шапуров О.О.

( ініціали та прізвище )

## АНОТАЦІЯ

Зінченко В.В. Управління діловою активністю машинобудівного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник – Макушинська Г.П.. Запорізький національний університет.

Інженерний навчально-науковий інститут, кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2020.

Досліджено теоретичні основи управління діловою активністю машинобудівного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу. Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку машинобудування в Україні. Проведено дослідження ділової активності ПАТ “Мотор Січ”. Визначено напрями удосконалення управління діловою активністю машинобудівного підприємства.

Ключові слова: ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ, МОДЕЛЮВАННЯ, ОБОРОТНІСТЬ, РЕГРЕСІЯ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, УПРАВЛІННЯ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФОНДОВІДДАЧА .

## ABSTRACT

Zinchenko V. Management of business activity of a machine-building enterprise on the basis of financial analysis tools.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 - Finance, Banking and Insurance, supervisor - Makushinskaya GP. Zaporozhye National University.

Engineering Educational and Scientific Institute, Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance, 2020.

Theoretical bases of management of business activity of the machine - building enterprise on the basis of tools of the financial analysis are investigated. The modern condition and prospects of development of mechanical engineering in

Ukraine are analyzed. A study of the business activity of PJSC "Motor Sich". The directions of improvement of management of business activity of the machine - building enterprise are defined.

Key words: BUSINESS ACTIVITY, MODELING, TURNOVER, REGRESSION, PROFITABILITY, MANAGEMENT, FINANCIAL STATUS, FUND.

## АННОТАЦИЯ

Зинченко В.В. Управление деловой активностью машиностроительного предприятия на основе инструментария финансового анализа.

Квалификационная работа для получения степени высшего образования магистра по специальности 072 - Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель - Макушинская А.П. – Запорожский национальный университет.

Инженерный учебно-научный институт, кафедра информационной экономики, предпринимательства и финансов, 2020.

Исследованы теоретические основы управления деловой активностью машиностроительного предприятия на основе инструментария финансового анализа. Проанализировано современное состояние и перспективы развития машиностроения в Украине. Проведено исследование деловой активности ПАО "Мотор Сич". Определены направления совершенствования управления деловой активностью машиностроительного предприятия.

Ключевые слова: ДЕЛОВАЯ АКТИВНОСТЬ, МОДЕЛИРОВАНИЕ, ОБОРАЧИВАЕМОСТЬ, РЕГРЕССИЯ, РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ, УПРАВЛЕНИЕ, ФИНАНСОВЫЙ СОСТОЯНИЕ, ФОНДОТДАЧА..

## ЗМІСТ

ВСТУП .....	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ .....	12
1.1. Економічна сутність ділової активності підприємства.....	12
Визначення «ділова активність».....	14
1.2. Методичні підходи до оцінки ділової активності підприємства .....	22
1.3. Сучасний стан та перспективи розвитку машинобудування в Україні....	37
Висновки до розділу 1 .....	52
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПАТ “МОТОР СІЧ” .	55
2.1. Організаційно – економічні показники діяльності ПАТ “Мотор Січ” .....	55
2.2. Аналіз активів ПАТ “Мотор Січ” та джерел їх формування.....	64
2.3. Аналіз формування фінансових результатів ПАТ “Мотор Січ” .....	81
2.4 Аналіз фінансового стану на основі аналітичних показників .....	85
2.5 Аналіз ділової та ринкової активності підприємства.....	97
Висновки до розділу 2 .....	105
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПАТ “МОТОР СІЧ” .....	108
3.1 Чинники зростання ділової активності ПАТ “Мотор Січ” .....	108
3.2. Моделювання залежності між оборотними активами та показниками діяльності ПАТ “Мотор Січ” .....	115
3.3. Багатофакторна оцінка пошуку резервів зростання ділової активності за моделлю Дюпон.....	126
Висновки до розділу 3 .....	134
ВИСНОВКИ.....	137
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	143
ДОДАТКИ.....	150

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОСИЛАНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ  
ТА ТЕРМІНІВ

Слово / словосполучення	Скорочення	Умови використання
А		
Автор	авт.	
Автореферат	автореф.	
В		
Вулиця	вул.	
Г		
Гривня	грн.	біля цифр
Д		
Додаток	дод.	
Дисертація	дис.	
Доклад	докл.	
Доктор	д-р	у назві вченої ступені
Документ	док.	
Доцент	доц.	біля прізвища
З		
Завідуючий	зав.	при назві посади
І		
Імені	ім	біля прізвища
Інше	ін.	
К		
Кандидат	канд.	у назві вченої ступені
Кафедра	каф.	
Кабінет міністрів України	КМУ	
Л		
Літр	л.	біля цифр
М		
Місто	м.	
Мільйон гривен	млн.грн.	
Мільярд гривен	млрд. грн.	біля цифр
Н		
Науково дослідницький інститут	НДІ	
Номер	№	біля цифр
О		
Область, обласний	обл.	
Одиниця виміру	од. вим	
П		
Публічне акціонерне товариство	ПАТ	

Слово / словосполучення	Скорочення	Умови використання
Примітка	прим.	
Промисловість	пром-сть	
Р		
Рік	р.	біля цифр
Роки	р.р.	біля цифр
Розділ	розд.	
Район	р-н	
Рецензія	рец.	
Рисунок	рис.	
С		
Сторінка	с.	біля цифр
Т		
Таблиця	табл.	
Таке інше	т.і.	
Тисяч одиниць	тис. од.	біля цифр
Ф		
Факультет	фак.	
Ч		
Чоловік	чол.	



## ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення сталого розвитку національної економіки за сучасних умов господарювання безпосередньо пов'язане з ефективністю фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств. Функціонування сучасних українських машинобудівних підприємств протікає в умовах невизначеності та обмеженості фінансових ресурсів, що актуалізує задачу підвищення їх ділової і ринкової активності. Особливої актуальності набувають теоретико-методичні розробки з проблем удосконалення організаційно-економічного механізму підвищення ділової і ринкової активності підприємств, який має спрямовуватися на максимізацію кінцевих фінансових результатів при мінімумі витрат, об'єктивно враховувати макроекономічні тенденції розвитку і особливості функціонування вітчизняних підприємств.

Фінансовий стан є найважливішою узагальнюючою характеристикою ефективності функціонування підприємства, якості управління, розміщення та використання фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. Тому дослідження і систематизація науково-практичних методів підвищення ділової активності є важливим питанням сучасної теорії та практики розвитку підприємств.

Проблеми визначення сутності та оцінювання ділової активності розглядаються в працях вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: Р. Костирко, М. Денисенко, В. Шкардун, Н. Ковпак, М. Білик, О. Павловська, Д. Аакер, Е. Дж. Долан, А. Шеремет, В. Ковальов, Г. Савицька та ін.

В наукових розробках названих авторів порушуються складні проблеми систематизації та покращення показників ділової активності підприємств. Разом з тим, сьогодні малодослідженими залишаються питання, пов'язані із врахуванням особливостей машинобудівного підприємства. Таким чином, актуальність досліджень цього напрямку діяльності

підприємств, їх практична затребуваність зумовили вибір теми роботи, її цільову спрямованість і структуру.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення управління діловою активністю машинобудівного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні завдання:

- розглянути теоретичні основи управління діловою активністю машинобудівного підприємства на основі інструментарію фінансового аналізу;

- проаналізувати сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку машинобудування в Україні;

- дослідити показники ділової активності ПАТ “Мотор Січ”;

- визначити напрями удосконалення управління діловою активністю ПАТ “Мотор Січ”.

Об'єктом дослідження є процеси формування показників ділової активності машинобудівного підприємства.

Предмет дослідження складає сукупність відносин та причинно-наслідкових зв'язків, що опосередковують управління діловою активністю підприємства з метою забезпечення його стабільності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі використано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: системного аналізу та синтезу; експертних оцінок; економіко-статистичні та методи порівняння; коефіцієнтний метод; графічні методи.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, матеріали Державного комітету статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали первинного обліку та статистичної звітності ПАТ “Мотор Січ” .

Наукова новизна результатів дослідження полягає у наступному:  
удосконалено науково-методичні підходи до управління діловою активністю ПАТ “Мотор Січ” на основі впровадження регресійних моделей фінансового аналізу.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено практичні рекомендації та пропозиції щодо удосконалення управління діловою активністю ПАТ “Мотор Січ” .

Основні положення і результати кваліфікаційної роботи доповідалися на Міжнародній науково-практичній конференції “Біоекономіка як ключовий фактор розвитку виробництва та екологізації промислового регіону”, 26-27 листопада 2020р. (м. Запоріжжя).

За результатами дослідження опубліковано 1 тези доповідей.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел, додатків.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

### 1.1. Економічна сутність ділової активності підприємства

Стабільне фінансове становище підприємства в умовах ринкової економіки обумовлено саме його діловою активністю, найважливішою характеристикою економічного стану і розвитку підприємства. Вивчення ділової активності підприємства є дуже важливим фактором поліпшення економічної ситуації в країні, тому що його нестійкий фінансовий стан негативно позначається не тільки на ньому самому, але і на економічному становищі в країні в цілому.

Виникнення і розвиток поняття ділової активності діалектично зумовлене та практично виправдане, оскільки загалом відображає сутність змін в економіці, за яких гостро постає потреба зіставлення розмірів вкладених ресурсів з результатами їх використання, що пов'язане з фінансовим станом суб'єктів господарювання. Ділова активність зазнала якісних змін у процесі розвитку світового господарства, ринкової економіки та підприємництва. Останнє здійснюється в умовах ділових ризиків, які викликали необхідність корегування окремих аспектів діяльності. Дослідження ділової активності є досить важливим та актуальним, особливо на сучасному етапі розвитку економіки України. Від об'єктивності та точності оцінки ділової активності підприємства залежить якість важливих управлінських рішень, які дають змогу не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати на відповідну мінливу ситуацію [12, с. 145].

Ділова активність (або «оборотність») - спектр дій, спрямованих на просування підприємства: на ринку збуту продукції, у фінансовій діяльності, ринку праці [7].

Оцінка ділової активності є одним з найважливіших елементів управління підприємством. Однак широкий розкид визначень і критеріїв, що визначають ділову активність, підштовхує нас провести дослідження, в рамках якого необхідно узагальнити літературні джерела та виокремити основні підходи до визначення сутності ділової активності підприємства.

Перші визначення поняття ділової активності і методологічні засади його застосування у практичній діяльності належать американським і європейським економістам [25, с. 70-71]. Зокрема, один із найбільш вагомих внесків належить Е. Лінкольну, який у праці «Фінанси підприємств: прикладний аспект» (1925 р.) дав економічну інтерпретацію і алгоритм розрахунку понад сорока аналітичних коефіцієнтів [16, с. 7].

Ділова активність правомірно стала складати предмет глибоких досліджень. Визначенню її сутності приділяють значну увагу такі сучасні економісти як Ю.О. Бондарєва, Л.А. Бернстайн, Е.Ф. Брігхем, С.А. Бурий, М.П. Войнаренко, Л.В. Донцова, В.О. Мукомела-Михалець, О.В. Карпіков, Р.Дж.Кемп, Л.Г. Кліменко, В.В. Ковальов, Р.О. Костирко, Т.П. Куриленко, Е.А. Леоненко, О.В. Мяснікова, О.В. авловська, Т.Г. Рзаєва, Л.Т. Снітко, Г.Ю. Ткачук, А.Д. Шеремет та ін. Праці зазначених вчених сприяли поглибленому розумінню ділової активності як однієї з основних економічних категорій [44, с. 403].

В даний час існує велика кількість визначень ділової активності підприємства. Але не всі ці визначення досить характеризують цю категорію. В результаті аналізу визначень, можна скласти таблицю визначень різних авторів і виділити суттєві відмінності між ними (табл. 1.1).

Розглянувши основні відмінні характеристики визначення «ділова активність», можна зробити висновок, що вони істотно відрізняються один від одного.

Таблиця 1.1

## Визначення «ділової активності» і відмінні характеристики

Автор	Визначення «ділова активність»
Анісімова О.М. [1]	Підкреслює, що ділова активність охоплює найважливіші сфери життєдіяльності підприємства, а саме виробництво, фінанси, маркетинг, тому дає можливість оцінити внутрішню та зовнішню ефективність.
Брігхем Ю. [7]	Ділову активність оцінює коефіцієнтами якості управління активами, робить наголос на порівняння отриманих коефіцієнтів зі середньогалузевими даними.
Ван Хорн Дж. К. [8]	Вважає методіку оцінки ділової активності в розгляді питання про зовнішнє фінансування.
Єфимова О. В. [20]	Акцентує увагу на аналізі операційного циклу.
Кащена Н.Б., Горошанська О.О., Польова Т.В. [16]	Відзначають, що ділова активність підприємства відображає ступінь його життєздатності в умовах нестабільної економіки, який залежить від застосовуваних керівництвом управлінських принципів, що виявляються через спектр реальних дій, спрямованих на динамічність розвитку суб'єкта господарювання і досягнення ним поставлених цілей та заданих програм.
Кірейцев Г.Г. [22]	Визначає ділову активність як процес вибору оптимального співвідношення між наборами економічних ресурсів та окремо між обсягами виробництва і різноманітних продуктів за допомогою цих ресурсів.
Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. [27]	Вважають, що ділова активність це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства і визначається такими критеріями, як місце підприємства на ринку, репутація, інноваційно-інвестиційна діяльність, конкурентоспроможність.
Ковальов В.В. [26]	Підкреслює, що ділова активність це результат і ефективність поточної основної виробничої діяльності підприємства
Куриленко Т.П. [31]	Визначає, що ділова активність підприємства – це мотивований на макро- та мікрорівні процес управління ефективною господарської діяльності суб'єктів економічних відносин.
Лисовская И.А. [34]	Запропонував показники аналізу ділової активності, що враховує внутрішні і зовнішні взаємозв'язки.
Петренко М.І. [41]	Вважає, що головними якісними і кількісними критеріями ділової активності підприємства є широта ринків збуту продукції, включаючи наявність постачань на експорт, репутацію підприємства, ступінь плану основних показників господарської діяльності
Ткачук Г.Ю. [54]	Підкреслює, що ділова активність – це економічна категорія, яка характеризує економічну діяльність підприємства з позицій внутрішніх його змін і виявляється через зміну її інтенсивності у часі.
Рзаєва Т.Г. [45]	Розглядає ділову активність через призму якісних показників.
Холт Р. [63]	Спирається на показники ефективності виробничої діяльності, які вимірюють прибутковість фірми і її здатність використовувати активи.

## Продовження таблиці 1.1.

1	2
Шеремет А.Д. [66]	Визначає, що ділова активність означає зусилля, яких підприємство докладає для виходу на ринок продукції, праці, капіталу, а під час аналізу фінансово-господарської діяльності цей термін застосовується для характеристики поточної виробничої і комерційної діяльності.
Шеремет А. Д., Савицька Г. В. [67]	Ототожнюють ділову активність і оборотність активів та зобов'язань.
Шеремет А.Д., Негашев Е.В.[68]	Характеризують ділову активність підприємства швидкістю обороту оборотних коштів господарюючого суб'єкта
Юрков С.В., Юркова Т.І. [71]	Вважають, що ділова активність це результат ефективного використання коштів господарюючого суб'єкта

Кожен автор виділяє, на його погляд, найголовніше, що є на підприємстві. Але, проаналізувавши підходи різних авторів, щодо визначення сутності та особливостей формування поняття «ділова активність», можна виділити декілька основних напрямів:

- ділова активність визначається як результат інтенсивності / ефективності використання капіталу;
- ділова активність визначається як характеристика зростання рівня розвитку організації;
- комплексний підхід до визначення ділової активності:
  - 1) і як характеристика зростання (динамічності розвитку)
  - 2) і як характеристика інтенсивності / ефективності використання капіталу.

Як справедливо зазначили науковці С.А. Бурий та В.О. Мукомела Михалець і досі відсутня єдина точка зору щодо визначення та змістовної сутності поняття «ділова активність» [8, с. 9]. Більшість авторів (Ковальов В.В., Костирко Р.О., Коробов М.Я., Мец В.О., Шеремет О.О.) вважають, що за економічним змістом ділову активність підприємства можна розглядати як у широкому, так і у вузькому розумінні, оскільки ділова активність досить містке поняття. У широкому значенні ділова активність – це комплекс зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу; у вузькому розумінні – поточна виробнича і

комерційна діяльність підприємства. Проте не доцільно концентруватися лише на «вузькій» або на «широкій» дефініції зважаючи на необхідність удосконалення та уточнення і поняття «ділова активність» і поняття «ділова активність підприємства» [44, с. 404].

Детальне визначення формулює В.В. Ковальов, так як він враховує не тільки результат, але і те, наскільки ефективний цей результат. Крім того, автор виділив критерії, які дуже точно характеризують «ділову активність».

На наш погляд, найбільш точне визначення «ділової активності» можна дати, якщо всі наведені визначення об'єднати в одне. Таким чином, поняття ділової активності матиме наступне формулювання – це результат і ефективність поточної основної виробничої діяльності підприємства, а також результат ефективного використання коштів господарюючого суб'єкта, який залежить від швидкості обороту оборотних коштів.

Незважаючи на значну увагу, яка приділяється вченими діловій активності недостатньо з'ясованим залишається питання її теоретичної сутності. Дослідження за цим науковим напрямком свідчать про існування декількох підходів до розкриття сутності «ділова активність»: макро- та мікроекономічний; індивідуалістичний; комплексний [56, с. 5]. Так, макроекономічний підхід до поняття ділової активності пов'язаний з функціонуванням економічної системи в цілому [4, с. 12] або окремими макроекономічними складовими (табл. 1.2).

Він проявляється у окресленні взаємозв'язку з економічними, політичними, соціокультурними, науково-технологічними, природно-кліматичними, демографічними факторами макросередовища. Проте макроекономічний підхід не дає уяви про ділову активність конкретного підприємства та характеристику результатів його діяльності [24, с. 404], тому у межах здійснюваного нами дослідження нас цікавить саме мікроекономічний підхід до дослідження ділової активності.



Таблиця 1.2

## Макроекономічний підхід до визначення поняття «ділова активність»

Визначення та характеристика	Джерело (автор)
ринкове явище, що характеризується кількістю і обсягом угод, їх динамікою, станом і наповненістю портфеля замовлень. При цьому показники динаміки товарообороту входять до головних характеристик ділової активності	Беляєвський І. К. [2, с. 47]
економічна діяльність, конкретизована у вигляді виробництва певного товару (надання послуги) і така, що складає основу міжнародної стандартної класифікації галузей господарювання, економічних класифікаторів СНР	Філімоненков О. [58, с. 15]
характеристика стану підприємницької діяльності в галузі, країні, фірмі	Хеддервик К. [61, с. 17]

На рис.1. 2. наведені основні ознаки ділової активності підприємства.



Рис. 1.2. Комплекс ознак ділової активності підприємства

Для вивчення ділової активності як ефективного і успішного інструменту функціонування в умовах ринку і жорсткої конкуренції важливо враховувати різні аспекти її прояву і виділити її види на основі науково обґрунтованих класифікацій. Класифікації допомагають глибше вивчити склад і характер даної категорії.

Класифікація ділової активності за різними ознаками представлена в таблиці 1.3. Класифікація складена на основі дослідження літературних джерел та систематизування наявної інформації.

Таблиця 1.3

## Класифікація видів ділової активності підприємства

Класифікаційна ознака	Види ділової активності
1	2
1. За видами діяльності	– передвиробнича; – виробнича; – маркетингова; – інвестиційна; – фінансова; – інноваційна.
2. За сукупністю господарюючих суб'єктів	– інтегральна; – регіональна; – приватна; – індивідуальна.
3. За ефективністю діяльності	– продуктивна; – непродуктивна.
4. За характером впливу на результат виробництва	– екстенсивна; – інтенсивна.
5. За періодичністю виникнення	– поточна; – одинична.
6. По відношенню до організації	– внутрішня; – зовнішня.
7. По відношенню до звітного періоду	– звітна; – перспективна; – ретроспективна.
8. За стадіями життєвого циклу підприємства	– на стадії виникнення підприємства; – на стадії початку діяльності; – на стадії активного зростання; – на стадії зрілості; – на стадії старіння.
9. За масштабом охоплення	У країні У регіоні У галузі На підприємстві

## Продовження таблиці 1.3

1	2
10. За горизонтами планування	– тактична; – стратегічна.
11. За ступенем реальності	– реальна; – потенційна.
12. За спрямованістю	– інтегральна; – локальна.
13. За рівнем активності	– достатній; – задовільний; – незадовільний;

Джерело: розроблено на основі [23; 35;36;37;38;39;40;45;48;52]

Перед виробнича ділова активність спрямована на реалізацію заходів щодо фінансування та відшкодування витрат на освоєння виробництва нової продукції, технології, надання робіт, услуг.

Проява ділової активності на стадії виробництва є найважливішою, так як основну суму прибутку підприємства отримає від виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).

Маркетингова ділова активність являє собою творчу управлінську діяльність, завдання якої полягає в розвитку ринку вироблених товарів, робіт, послуг.

Ділова активність суб'єкта господарювання, яка спрямована на впорядковане вкладення фінансових ресурсів у розвиток виробництва, соціальну інфраструктуру, цінні папери, називається інвестиційною.

Фінансова ділова активність – це успішна організація фінансових відносин суб'єкта господарювання з іншими фізичними або юридичними особами.

Суть інноваційної активності полягає в цілеспрямованому організованому пошуку змін і в систематичному аналізі тих можливостей, які ці зміни можуть дати для успішної діяльності вже діючої організації.

Інтегральна, регіональна, приватна і індивідуальна ділова активність передбачає її прояв в рамках окремої країни, області, суб'єкта господарювання.

За умови продуктивної ділової активності підприємство отримує прибуток, при непродуктивної – збиток.

Якщо ділова активність здійснюється за рахунок кількісних факторів економічного зростання, то вона називається екстенсивною, якщо за рахунок вдосконалення якості – інтенсивною. Прояв поточної ділової активності відбувається постійно, на всіх стадіях діяльності підприємства, а одноразової-один раз або в міру необхідності.

Внутрішня ділова активність спрямована на економічне, ефективне та раціональне використання наявних на підприємстві ресурсів.

Зовнішня ділова активність практично не залежить від діяльності суб'єкта господарювання и проявляються вигідних процентних ставках по кредитах, оптимальному оподаткуванні або податкових пільгах і т.ін.

Звітна ділова активність визначається як весь спектр дій, спрямованих на просування підприємства у всіх сферах діяльності в звітному періоді.

Перспективна передбачає виокремлення заходів, які необхідно взяти для досягнення цілей підприємства в області розробки нових продуктів, зниження витрат, інновацій та ін.

Ретроспективна ділова активність спрямована на недопущення та виправлення помилок, скоєних у минулі періоди часу, з метою підвищення ефективності виробництва.

Таким чином, вивчивши різні думки вчених-економістів з питання економічної сутності категорії «ділова активність», ми прийшли до висновку, що кожне з них заслуговує на увагу, проте не в повній мірі розкриває її сутність. Так, одні економісти ділову активність ототожнюють з такими економічними поняттями, як ефективність, конкурентоспроможність. Інші наводять розпливчасте, об'ємне визначення ділової активності, яке важко і складно сприймається. Ми вважаємо, що пре представлене нами в даному розділі визначення об'єднує всі перераховані раніше категорії і поняття ділової активності.

Дослідження теоретичних поглядів на ділову активність дозволило зробити нам наступні висновки:

– сформульоване оригінальне визначення ділової активності як інструменту впливу на економічні процеси дозволяє виділити основні її ознаки: ринкове явище, яке відображає темп зростання і взаємозв'язок обсягів, витрат і прибутку; елемент залагодження попиту і пропозиції за допомогою активних управлінських рішень; механізм зростання ефективності виробничо-комерційної діяльності; рівень інтенсивності використання ресурсного потенціалу, який знаходиться розпорядженні організацій; спектр зусиль узгодженості інтересів в поточній, виробничій комерційній діяльності підприємства; за результатами своєї економічної діяльності можливість зайняти стійке положення на конкурентному ринку;

– на основі поглибленого вивчення сутності ділової активності нами виділені її основні класифікаційні ознаки, такі як: вид діяльності, сукупність господарюючих суб'єктів, ефективність діяльності, характер впливу на результат виробництва, періодичність виникнення, ставлення до організації, відношення до звітного періоду. Це дозволить більш повно дати характеристику ділової активності суб'єктів господарювання, її основних ознак, що сприятиме оперативній розробці рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності продукції.

Розкривши сутність і ознаки ділової активності, її класифікацію, ми прийшли до висновку про те, що ділову активність можна досліджувати з двох сторін: як діяльність, спрямовану на ефективне використання наявного потенціалу суб'єкта господарювання, та як процес, що зв'язує намічені плани з результатами діяльності.

## 1.2. Методичні підходи до оцінки ділової активності підприємства

Для успішного функціонування і посилення своїх конкурентних переваг кожен суб'єкт господарювання повинен прагнути до підвищення ефективності діяльності. Організації повинна знаходитися в постійному пошуку оптимальних управлінських рішень, які передбачають об'єктивну оцінку власних можливостей, утримання стійких конкурентних позицій і вироблення стратегії подальшого економічного зростання [45, с. 84].

Багато економістів сходяться в тому, що саме ділова активність суб'єкта господарювання виражає ступінь раціональності та ефективності використання всіх його ресурсів, характеризує достатність активів, якість менеджменту і в цілому зумовлює потенціал розвитку бізнесу. Ділова активність організації це результативність роботи організації щодо величини авансованих ресурсів або величини їх споживання в процесі виробництва.

Ділова активність є комплексною і динамічною характеристикою підприємницької діяльності та ефективності використання ресурсів. Рівні ділової активності конкретної організації відображають етапи її життєдіяльності і показують ступінь адаптації до швидкозмінних умов, якість управління.

Ділову активність можна охарактеризувати як вмотивований макро- і мікрорівневі процес управління стійкою господарської діяльності організацій, спрямований на забезпечення позитивної динаміки, збільшення трудової зайнятості та ефективне використання ресурсів з метою досягнення ринкової конкурентоспроможності.

Ділова активність характеризує ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів за всіма бізнес-процесами діяльності і характеризує якість управління, можливості економічного зростання і достатність капіталу організації.

У фінансовому аспекті ділова активність організації проявляється, в першу чергу, незабаром обороту її коштів [46, с. 58].

Оцінка ділової активності діяльності організації допомагає інвесторам зрозуміти чи варто розраховувати на отримання доходу від вкладень в дану організацію або краще звернутися до іншої організації.

Стабільність фінансового положення організації в умовах ринкової економіки також обумовлюється в чималому ступені її діловою активністю. Мета аналізу ділової активності організації полягає не тільки в тому, щоб оцінити її фінансове становище, але і виявити резерви і можливості її підвищення.

Для визначення ділової активності суб'єкта господарювання необхідно проводити комплекс аналітичних процедур, інструментами яких є спеціальні способи, прийоми, показники.

Відносно прийомів оцінки ділової активності більшість авторів притримуються схожих поглядів, в той же час об'єкт оцінки ділової активності є предметом дискусії в наукових колах. У зв'язку з цим певний інтерес представляє проведення порівняльного аналізу різних методів оцінки ділової активності суб'єктів господарювання.

Порівнянні різних методів оцінки ділової активності дозволить виявити:

- по перше, найбільш суттєві загальні положення в відомих підходах;
- по-друге, позитивні і негативні сторони різних поглядів з метою їх подальшого використання при розробці оригінальних положень оцінки ділової активності.

У працях багатьох зарубіжних фахівців з бухгалтерського обліку, фінансового менеджменту, аудиту та економічного аналізу вживається термін «ділова активність» з викладом методичних питань її оцінки. При цьому слід зазначити, що західна економічна література суттєво відрізняється від вітчизняної. По-перше, вона менш теоретизовано, але наповнена практичним змістом, конкретними прикладами та досвідом діяльності фірм і компаній. З одного боку, це підкреслює актуальність прикладних питань обліку та аналізу і відкриває шляхи їх вирішення, з

другого боку, – недостатньо розкриває сутність досліджуваних явищ і процесів, створює дефіцит визначень і формулювань. По-друге, спостерігається ув'язка викладеного матеріалу з функціонуванням розвиненого ринку цінних паперів. Виходячи з цього, формуються оціночні показники, коефіцієнти, будується економічна політика фірм, прогнози їх розвитку.

У нашій країні фондовий ринок ще не досить розвинений, що повинно враховуватися при перенесенні зарубіжного досвіду на вітчизняні підприємства.

Британські вчені Д. Стоун і К. Хітчинг розглядають коефіцієнти ділової активності як «характеристику ефективності управління портфелем активів компанії». Цікаво, що до слова «коефіцієнти» автори додають приставку «управлінські та інформаційні» що, мабуть, підкреслює їх важливу роль в прийнятті управлінських рішень, а також інформаційну функцію цих індикаторів [52].

Коефіцієнти ділової активності структуровані у вигляді ключових показників і представляють двофакторну детерміновану модель залежності рентабельності активів від оборотності капіталу і рентабельності продажів. На думку авторів, рентабельність активів - головний показник ефективності менеджменту, отже, і є ключовим індикатором ділової активності організації.

Коефіцієнт оборотності активів – «основний показник ефективності господарської діяльності».

Треба сказати, що практично всі західні і більшість вітчизняних вчених в своїх роботах приводять модель, розроблену фірмою Дюпон як демонстрацію дилеми між оборотністю і рентабельністю при вирішенні завдання підвищення рентабельності активів, а отже, мистецтва управління.

Професор Вірджинського університету Р. Холт також акцентує увагу на показниках ефективності виробничої діяльності, які, на думку автора, «вимірюють прибутковість фірми і її здатність використовувати активи». У цю групу показників Р. Холт включає прибутковість продажів, валовий



прибуток, оборотність активів, прибутковість активів, прибутковість капіталу, прибуток на акцію, показники виплати дивідендів і покриття відсотків [63].

Заслуговує певної уваги виділення автором коефіцієнта забезпеченості темпу стійкого зростання за рахунок внутрішніх джерел. Даний показник, який характеризує здатність компанії до нарощування активів за рахунок внутрішніх джерел, цілком можна розглядатися як один з індикаторів ділової активності організації, фактор зростання фінансової стійкості і інвестиційної привабливості. На нашу думку, позиції Д. Стоуна, К. Хітчінга, К. Брігхема, Р. Холта відносно оцінки ділової активності в цілому схожі й полягають в оцінці ефективності використання активів, переважно, через їх оборотність і рентабельність [63].

К. Хеддервік в своїй книзі «Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств» ділову активність виділяє в окрему главу, в рамках якої розглядається оборот (товарообіг) компанії, оборот на одного працівника, оборот на авансований капітал, оборот на запаси, а також оборот за видами діяльності та ринків збуту. Даний метод оцінки ділової активності багато в чому схожий з попередньою, проте деякі відмінності все-таки є. По-перше, аналізуються не тільки коефіцієнти оборотності, а й величина обороту. При цьому автор настійно рекомендує аналізувати динаміку обороту не тільки в поточних, а й в змінених цінах. Він підкреслює: «щоб визначити реальні зміни обороту, необхідно враховувати відповідні зміни цін». По-друге, в рамках оцінки ділової активності розглядається продуктивність праці, тобто оцінка ділової активності по К. Хеддервіку є не тільки оцінкою ефективності використання активів, а й трудових ресурсів, що принципово важливо. По-третє, автор розглядає оборот за видами діяльності та ринках збуту. При цьому під видами діяльності мається на увазі галузева специфіка бізнесу – виробництво, торгівля, готельне обслуговування, нафтопереробка. Таким чином, даний метод оцінки ділової активності є більш обґрунтованим і привабливим, незважаючи на наявність деяких недоліків [61].

Доктор Гарвардської вищої школи бізнесу, Президент корпорації «GrownZellerbachCorporation» Е. Хелферт відносить оцінку ділової активності до сфери ключових показників поточної виробничої діяльності. Тим чином, автор демонструє досить цікавий підхід до аналізу ділової активності з різних точок зору, а саме менеджерів, власників, кредиторів. Так, з точки зору менеджерів організації, аналіз ділової активності проводиться через оцінку ефективності та прибутковості виробничої діяльності та ефективності використання ресурсів. З точки зору власників, необхідно аналізувати доходність акціонерного капіталу, характер розподілу прибутку, а також ринкові показники. Нарешті, кредитори зацікавлені в отриманні інформації про ліквідність фірми, фінансовий леверидж і обслуговуванні боргу. Таким чином, оцінка ділової активності, на думку Е. Хелферта, повинна прояснити, «наскільки ефективно менеджери використовують активи, довірені їм власниками». Отже, оцінка ділової активності показує роботу менеджерів. Суб'єктами ж можуть виступати як менеджери з метою оцінки власної діяльності, так і власники, які є власниками активів. Що стосується показників ділової активності, то для менеджерів ними є оборотність і прибутковість активів. Для власників ділова активність буде вимірюватися ставкою прибутковості власного капіталу, грошовим потоком на акцію, коефіцієнтом виплати дивідендів, співвідношенням дивідендів та активів та іншими індикаторами, які вказують на спроможності фірми задовольняти інтереси власників. Таким чином, відмінною рисою методу Е. Хелферта є оцінка ділової активності з різних точок зору, що розширює можливості аналізу, сприяє прийняттю зважених управлінських рішень різними користувачами звітності [62].

Дж. К. Ван Хорн застосовує методику оцінки ділової активності при розгляді питання про зовнішнє фінансування. На його думку, результатом всіх аналітичних процедур має бути визначення потреби в фінансуванні, після чого керівництво фірми може приступити до переговорів з потенційними інвесторами і кредиторами. Оцінка ділової активності, з

позиції Ван Хорна, – це оцінка здатності компанії залучити фінансові ресурси на зовнішніх ринках.

При цьому Ван Хорн виділяє чотири групи показників:

- а) ліквідності;
- б) питомої ваги позикового капіталу;
- в) рентабельності;
- г) забезпеченості відсотків за кредитами [9] .

Принципово інший метод оцінки ділової активності можна знайти в працях професора Паризького університету Жака Рішара. Вчений виходить з того, що для успішного функціонування підприємство повинно мати в будь-який момент рівновагу між двома видами сегментів або між двома видами напрямками стратегічної активності:

– сегментами прискореного зростання, коли значна частина прибутку капіталізується, тобто відбуваються великі інвестиції ;

– сегментами, які досягли етапу зрілості або ж перейшли етап падіння, породжуючи приплив грошових коштів [46].

На думку Ж. Рішара, необхідно фінансувати сегменти прискореного зростання за допомогою грошових потоків, які виникають з безінвестиційних сегментів. Автор підкреслює, що «мета оцінки ділової активності полягає у визначенні того, чи треба мати весь набір сегментів стратегічної активності, відповідним чином структурований для досягнення фінансової рівноваги» [46].

Отже, на думку французького науковця, головний критерій ділової активності – фінансова рівновага сегментів бізнесу на базі їх зростання і рентабельності. На наш погляд, позиція Ж. Рішара є найбільш послідовною і принциповою. Вона враховує сучасні тенденції сегментування бізнесу та, певною мірою, підпорядкована теорії життєвого циклу.

Вітчизняні вчені в своїх роботах також розглядають методичні питання оцінки ділової активності. Основна увага приділяється дослідженню рівнів і динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів оборотності і

рентабельності, які є відносними показниками формування фінансових результатів діяльності підприємства. Далі ці коефіцієнти розділяються на загальні показники оборотності і показники управління активами.

Різні автори виділяють різні показники, які на їх погляд вимагають найбільш пильної уваги. Однак більшість з них по суті ототожнює оцінку ділової активності та аналіз оборотності активів і зобов'язань [58,с.35]

Ділову активність підприємства можна представити, як систему кількісних і якісних критеріїв. В результаті, можна виділити наступні критерії, що характеризують ділову активність господарюючого суб'єкта (рис. 1.3).

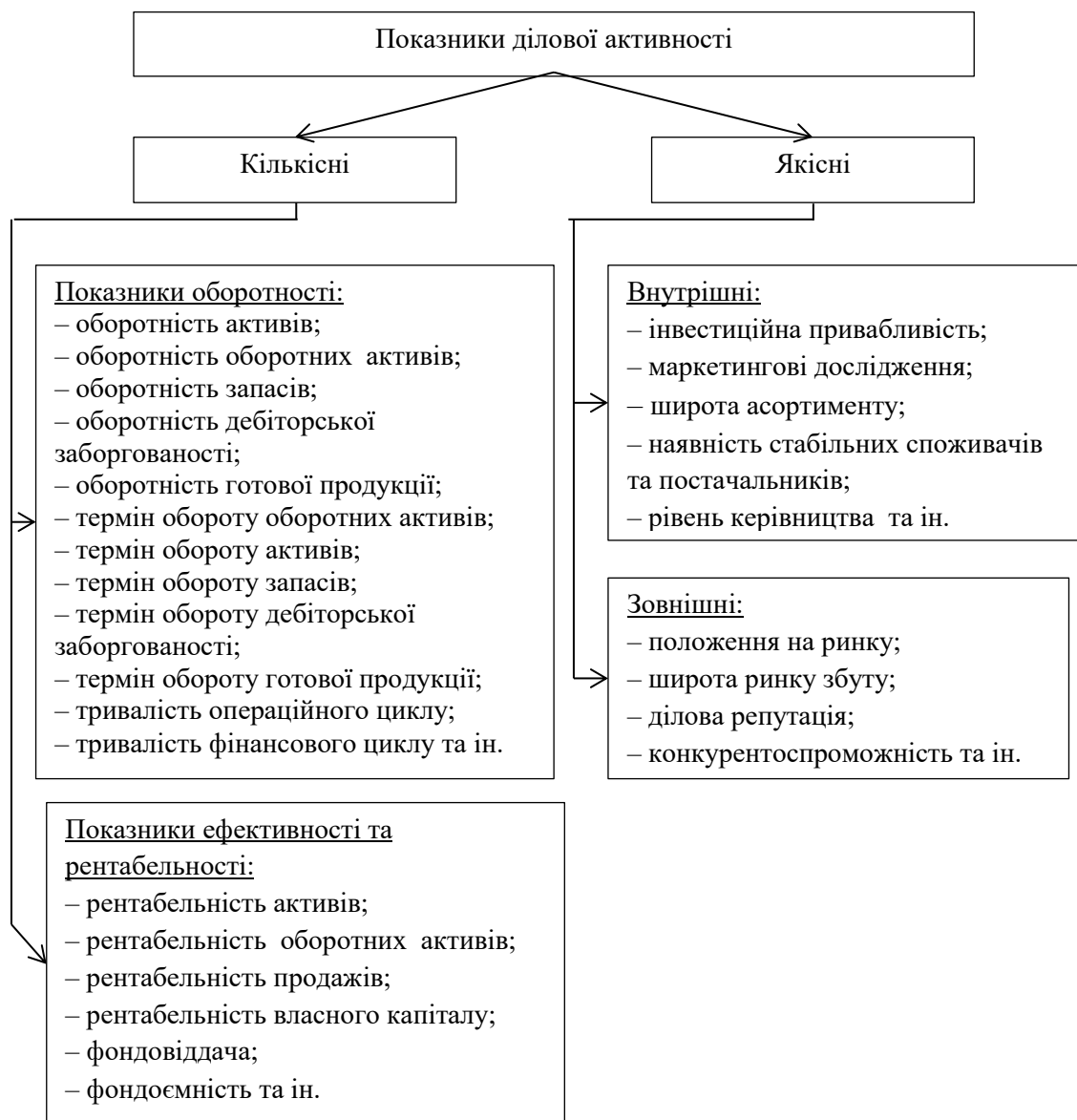


Рис. 1.3. Якісні та кількісні критерії ділової активності [4, с. 47]

Аналіз ділової активності полягає в дослідженні динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності, основними коефіцієнтами є [4, с.57]:

– коефіцієнт оборотності активів - показує швидкість обороту всього капіталу підприємства, іншими словами, можна побачити скільки разів відбувається цикл виробництва та обігу за аналізований період, в результаті чого досягається ефект у вигляді отримання прибутку. Коефіцієнт оборотності активів розраховується за формулою:

$$k_{об.а} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість майна підприємства}}. \quad (1.1)$$

– коефіцієнт оборотності оборотних коштів відображає відношення виручки від реалізації продукту, без урахування ПДВ та акцизного податку до суми оборотних коштів підприємства. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$k_{об.оа} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість оборотних активів підприємства}}. \quad (1.2)$$

– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості відображає, скільки разів на рік обернулися кошти, які були вкладені в розрахунки. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$k_{об.оЗ} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість дебіторської заборгованості підприємства}}. \quad (1.3)$$

– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показує, наскільки знижений або розширений комерційний кредит, наданий підприємству. Зростання даного коефіцієнта вказує на високу швидкість оплати заборгованості підприємства, а зниження, в свою чергу, вказує на зростання покупок, придбаних в кредит. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$k_{об.кз} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість кредиторської заборгованості підприємства}}. \quad (1.4)$$

– коефіцієнт оборотності матеріальних запасів - показує число оборотів товарно-матеріальних запасів підприємства за аналізований період. Чим вище показник оборотності матеріальних запасів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи і тим стійкіше фінансове становище підприємства. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$k_{об.мз} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість матеріальних запасів підприємства}}. \quad (1.5)$$

– коефіцієнт оборотності основних засобів розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної вартості основних засобів. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$k_{об.оз} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість основних засобів підприємства}}. \quad (1.6)$$

– коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$k_{\text{вл.к}} = \frac{\text{Виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу підприємства}}. \quad (1.7)$$

Даний показник характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Важливість всіх перерахованих показників оборотності пояснюється тим, що характеристика обороту визначає багато в чому рівень прибутковості підприємства.

Оцінка ділової активності організації полягає, перш за все, в аналізі рівня і динамічних показників оборотності:

– швидкість обороту впливає на зміну обсягів продажів за певний період;

– простежується прямий зв'язок розмірів обороту і оборотності з відносною величиною умовно-постійних витрат: з підвищенням оборотності, зменшуються витрати на кожний наступний оборот;

– зростання швидкості обороту активів на тому чи іншому етапі їх перетворення тягне за собою прискорення обороту і на інших етапах [5, с. 23].

Показник тривалості обороту оборотних активів та їх складових наведено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

## Алгоритм розрахунку показників тривалості обороту оборотних засобів

Показник	Формула розрахунку показника
1	2
Термін обороту активів	$t_{об.з.} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{k_{об.а}}$ .
Термін обороту оборотних активів	$t_{об.оа.} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{k_{об.оа}}$ .
Термін обороту дебіторської заборгованості	$t_{об.дз.} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{k_{об.дз}}$ .
Термін обороту кредиторської заборгованості	$t_{об.кз.} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{k_{об.кз}}$ .
Термін обороту матеріальних запасів	$t_{об.мз.} = \frac{\text{Кількість днів у періоді}}{k_{об.мз}}$ .

При аналізі оборотності оборотних коштів необхідно також звернути увагу на тривалість операційного циклу підприємства і його складові, а також основні причини зміни тривалості виробничого, операційного й фінансового циклу.

Тривалість операційного циклу більше тривалості виробничого циклу на час обороту дебіторської заборгованості. Операційний цикл починається з моменту надходження матеріалів на склад і закінчується в момент одержання грошей від покупців за готову продукцію.

По цьому показнику визначають, скільки днів у середньому потрібно для виробництва, продажі й оплати продукції підприємства. Іншими словами, протягом якого періоду кошти зв'язані в запасах. Розраховується тривалість операційного циклу в такий спосіб:

$$T_{о.ц} = t_{об.з} + t_{об.дз}. \quad (1.8)$$



У більшості випадків підприємству необхідно прагнути до зменшення значення даного показника, тобто до скорочення тривалості операційного циклу.

Фінансовий цикл починається з моменту оплати постачальникам даних матеріалів (погашення кредиторської заборгованості) і закінчується в момент одержання грошей від покупців продукції (погашення дебіторської заборгованості). Безсумнівно, зменшення тривалості фінансового циклу при збереженні балансу між рахунками кредиторів і дебіторів є позитивною характеристикою ефективності фінансового менеджменту на підприємстві, так як, підприємство має у своєму розпорядженні можливість зменшення періодів обороту запасів сировини й готової продукції.

Логіка розрахунку тривалості фінансового циклу зводиться до наступного: у відмінності від тривалості обороту дебіторської заборгованості, що повинна бути якнайменше, кожне підприємство зацікавлене в тім, щоб тривалість обороту кредиторської заборгованості була більше. Розглянуті вище положення дозволяють перейти до показника тривалості оборотності оборотного капіталу, що складається з наступних елементів:

$$T_{\text{ф.ц}} = t_{\text{об.з}} + t_{\text{об.дз}} - t_{\text{об.кз}} \quad (1.9)$$

Якщо значення даного показника позитивне, то підприємство відчуває потребу в коштах. Негативне значення показника тривалості обороту оборотного капіталу свідчить про те, що підприємство має в безкоштовному користуванні чужі гроші.

Але не можна розглядати ділову активність тільки в фінансовому аспекті. Ділова активність – це не тільки економічний результат, але й результат управління виробничою діяльністю. Наскільки ефективно буде це управління, настільки високі будуть економічні результати.

Серед показників ділової активності основним фактором, який впливає на рентабельність підприємства є тривалість обороту основних засобів. Чим менше оборот, тим ефективніше працює фінансова система підприємства:

- швидкість обороту впливає на обсяг продажів за конкретний період, в результаті, підвищується абсолютне значення показника прибутку;

- швидкість обороту ресурсів – це швидкість перетворення в грошову форму, а тому впливає на платоспроможність підприємства;

- чим вище оборотність, тим менше доводиться постійних витрат на кожний виробничий етап, що підвищує рентабельність діяльності підприємства;

- прискорення обороту активів на будь-якій стадії їх перетворення тягне за собою прискорення обороту на наступних стадіях.

Показники рентабельності можна розраховувати за окремими структурними підрозділами і за видами діяльності.

Залежно від того, з чим порівнюється показник прибутку, виділяють дві групи коефіцієнтів рентабельності:

#### I. Рентабельність інвестицій (капіталу):

У цій групі коефіцієнтів рентабельності розраховуються два основних коефіцієнти: рентабельність сукупного капіталу (або активів) і рентабельність власного капіталу.

##### 1. Рентабельність сукупного капіталу (або активів) ( $P_a$ ):

$$P_a = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка)}} \cdot \frac{\text{Чистий дохід (виручка)}}{\text{Активи}}, \quad (1.10)$$

##### 2. Рентабельність власного капіталу ( $P_{вк}$ ):

$$P_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}. \quad (1.11)$$

ROE = ROA (Активи : Власний капітал),

2. Рентабельність капіталу (Рак):

$$P_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} \quad (1.12)$$

Варто звернути увагу на той факт, що збільшення фінансового левериджу пов'язане зі збільшенням частки позикового капіталу. Тому існує визначений ризик у залученні позикового капіталу, що виправдовується тільки тоді, коли прибуток, отриманий від ефективного використання від активів, перевищує процентні ставки по отриманих кредитах.

II. Рентабельність продажів:

Оцінююча рентабельність продажів на основі показників прибутку і виручки від реалізації, розраховують коефіцієнти рентабельності всієї продукції в цілому або окремих її видів. Як і у випадку з рентабельністю капіталу, існує безліч показників оцінки рентабельності продажів, різноманіття яких зумовлене вибором того чи іншого виду прибутку. Найчастіше використовується валовий, операційний або чистий прибуток. Відповідно розраховуються три показники рентабельності продажів.

1. Валова рентабельність реалізованої продукції (Рврп):

$$P_{врп} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}} \quad (1.13)$$

2. Операційна рентабельність реалізованої продукції (Рорп):

$$P_{орп} = \frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}} \quad (1.14)$$

3. Чиста рентабельність реалізованої продукції (Рчрп):

$$P_{\text{чрп}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}} \quad (1.15)$$

Оцінка ділової активності може бути отримана за допомогою розрахунку системи показників, що характеризують результативність діяльності підприємства [4].

Для оцінки ділової активності організації можуть бути розраховані різні показники, що характеризують ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Динаміка зростання показників є позитивною тенденцією для підприємства, а відношення темпів зростання показників є найбільш оптимальним, якщо використовується умова:

$$100\% < T_a < T_p < T_{\text{п}}, \quad (1.16)$$

де  $T_a$  – темп зміни активів підприємства;

$T_p$  – темп зміни обсягів реалізації;

$T_{\text{п}}$  – темп зміни прибутку .

Виконання нерівності має наступну економічну інтерпретацію:

– перша нерівність « $100\% < T_a$ » означає, що економічний потенціал підприємства зростає, тобто відбувається збільшення масштабів його діяльності. Нарощування активів підприємства є однією з основних цільових установок, яка відкрито або завуальовано формулюється власниками підприємства та його управлінцями;

– друга нерівність « $T_a < T_p$ » вказує на те, що в порівнянні зі збільшенням економічного потенціалу обсяг реалізації зростає більш високими темпами, тобто підприємство використовує свої ресурси з більшою ефективністю, і кожна грошова одиниця, вкладена в його діяльність, приносить підвищену віддачу;

– третя нерівність «Тр < Тп» характеризує зростання прибутку більш стрімкими темпами ніж зростання обсягів реалізації. Данні обставини свідчать, про факт відносного зниження витрат виробництва та обігу як результату дій підприємства, завданням якого є оптимізація технологічного процесу і взаємовідносин з контрагентами.

Таким чином, поняття ділової активності має враховувати вплив не тільки внутрішнього середовища, а й зовнішнього. Це обумовлено тим, що результати підприємства, та його внутрішнє середовище, залежать від того наскільки сильне і стійке положення підприємство займе у зовнішньому середовищі.

Тому сформульоване нами визначення слід уточнити. Отже, ділова активність підприємства – це його здатність зайняти стійке положення на конкурентному ринку за результатами економічної діяльності.

### 1.3. Сучасний стан та перспективи розвитку машинобудування в Україні

Машинобудування є комплексною галуззю переробної промисловості України, яка спеціалізується на проектуванні, виробництві та експлуатації машин та інструментів, включає 27 видів економічної діяльності і, згідно з КВЕД 2010, охоплює такі секції [23]:

- виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції;
- виробництво електричного устаткування; виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань;
- виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів.

Підприємства даного сектору економіки розташовані в більшості областей нашої країни.

Розвиток машинобудівного комплексу повинен бути одним із пріоритетних напрямків діяльності держави, оскільки його продукція відіграє

ключову роль у формуванні виробничого потенціалу інших галузей, сприяє впровадженню досягнень науково-технічного прогресу та зростанню матеріального забезпечення населення. До того ж, наразі в Україні є нагальна потреба у оновленні та модернізації більшості секторів економіки, і було б чудово, якби саме вітчизняний машинобудівний комплекс забезпечив ці процеси матеріальною базою. Так, у 2019 р. ступінь зносу основних засобів у переробній промисловості складає 51,4%, виробництві напоїв – 61,1 %, виробництві одягу – 54,2%, виробництві хімічних речовин і хімічної продукції – 64,7%, металургійному виробництві – 50,4%, виготовленні виробів із деревини – 68,6%, постачанні енергії, газу та пари – 73,7%, заборі, очищенні та постачанні води – 85,3%, телекомунікація – 58,3%, наукових дослідженнях та розробках – 56,4%, машинобудуванні – 67%, в цілому по промисловості – 66,4%, загалом по видах економічної діяльності України – 56,9%. Аналіз динаміки останнього індикатора показав, що він тяжіє до збільшення і досяг свого максимального значення у 2014 р. – 83,5%. Хоча у 2015 р. рівень зносу основних засобів в Україні різко зменшився до 60 %, це спричинено не значним притоком інвестицій, а відчуженням в Україні територій та інфраструктури, що на них знаходилася [63, с. 68].

Однак, аналіз стану машинобудівної галузі України свідчить про тривожні тенденції її розвитку. За останнє десятиріччя відчутно скоротилися частка великих та середніх машинобудівних підприємств, а малих навпаки – збільшилася (табл. 1.5).

Такі структурні зміни призводять до значної втрати валового внутрішнього продукту.

Як зазначає дослідник Люльов О.В. [35, с. 46] «це пояснюється, в першу чергу, структурними перетвореннями в національній економіці, коли капітал з неефективних сегментів ринку переходить у високоефективні, в результаті чого відбувається ліквідація частини машинобудівних підприємств».

Таблиця 1.5

Кількість машинобудівних підприємств з їх розподілом на великі,  
середні та малі

Роки	Кількість підприємств, одиниць	У тому числі					
		великі		середні		малі	
		одиниць	у % до загальної кількості	одиниць	у % до загальної кількості	одиниць	у % до загальної кількості
2010	9195	52	0,6	921	10,0	8222	89,4
2011	8320	61	0,7	920	11,1	7339	88,2
2012	6409	54	0,9	937	14,6	5418	84,5
2013	6724	46	0,7	904	13,4	5774	85,9
2014	6479	33	0,5	786	12,1	5660	87,4
2015	6865	23	0,3	721	10,5	6121	89,2
2016	6602	19	0,3	718	10,9	5865	88,8
2017	6682	17	0,3	738	11,0	5927	88,7
2018	6969	25	0,3	738	10,6	6206	89,1
2019	7304	32	0,4	746	10,2	6526	89,4

Джерело: сформовано автором на основі [14]

Машинобудівна галузь за обсягом реалізованої продукції значно поступається таким галузям: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; добувна промисловість і розроблення кар'єрів (рис. 1.5). [14].

Частка її продукції у загальному обсязі є невітно низькою враховуючи, що у економічно розвинених країнах світу цей показник коливається у межах 30-50% [14]

За 2019 року було реалізовано 235743 млн. грн. продукції машинобудівної галузі (проти 220466275,4 за 2018 р. та 140539,3 млн.грн. за .), що відповідає темпи зростання 106,9 % в порівнянні з 2018 р. та 167,7% за 2012 р.) у підсумку до промисловості загалом. З цього обсягу 44,1% – реалізовано за межі країни.



Рис. 1.5 Частка реалізованої продукції за основними галузями промисловості України за 2019 рік

Джерело: сформовано автором на основі [47]

Цікавою є структура експорту:

- із усіх виготовлених електродвигунів, генераторів і трансформаторів було експортовано 46,7%;
- побутових приладів – 67,3%;
- машин і устаткування загального призначення – 57,4%;
- автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів – 66,3%;
- вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів – 92,9% [47].



На жаль, ці дані є свідченням не стільки високої конкурентоспроможності галузі, скільки низького платоспроможного попиту усередині країни та нерозвиненості ринків збуту [47, с. 46]

Підтвердженням цього є значення індексів конкурентоспроможності продукції машинобудівного комплексу України, приведені в табл. 1.6. Значення індексу RXA коливається в межах від 0 до 1, що означає відсутність експортної конкурентоспроможності машинобудівної галузі України в цілому.

Таблиця 1.6.

Динаміка індексів конкурентоспроможності машинобудування України на зовнішньому ринку

Рік	Індекс конкурентоспроможності						Темп приросту індексу 2017 р. до 1995 р.	Темп приросту індексу 2017 р. до 2010 р.
	1995	2000	2005	2010	2017	2017		
Індекс відносної експортної конкурентоспроможності RXA	0,374	0,301	0,349	0,513	0,592	0,503	0,129	-0,011
Індекс відносної залежності від імпорту RMP	0,461	0,434	0,706	0,568	0,771	0,721	0,260	0,154
Індекс відносних переваг RTA	-0,088	-0,134	-0,357	-0,054	-0,179	-0,219	-0,131	-0,164

Джерело: [21, с. 73]

Це також підтверджується від'ємним значенням індексу RTA і свідчить про відносні конкурентні невігоди. Хоча показник RMP за досліджуваний період був меншим за 1, що інтерпретується як низька імпорту залежність, слід враховувати, що цей індекс часто є ілюзорним і його значення може бути істотно викривлене в результаті протекціоністської діяльності уряду або ж низькому рівні імпортного мита [21, с. 73].

В розрізі товарних груп, згідно з даними UNCTAD, Українське машинобудування є конкурентоспроможним лише за виробництвом енергогенерувальних машин та обладнання та «іншого транспортного обладнання» [21, с. 73]

Свідченням цього є показники відносної експортної конкурентоспроможності (1,246 та 2,430 відповідно), відносних порівняльних переваг (0,521 та 7,998 відповідно), відносних торговельних переваг (0,405 та 2,072 відповідно) у 2017 р. Приведені товарні групи характеризуються позитивною динамікою індексів. Натомість по усіх інших групах та по машинобудуванню в цілому спостерігається стійка негативна тенденція зниження конкурентоспроможності [21, с. 73].

У машинобудуванні спостерігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі. Частка імпорту продукції машинобудування у загальному обсязі імпорту продукції України у 2018 р. становила 17,1 %, експорту – 10,6%. Найбільшою різниця була у 2006 р. – 15,9% [47]

Надалі співвідношення зменшувалося. Проте, це не сприяло заміщенню імпоротної машинобудівної продукції вітчизняною, оскільки загальні обсяги її виробництва в Україні також суттєво скоротилися [37, с. 38].

На рис. 1.6-1.7 приведено динаміку обсягів реалізованої продукції та індексів промислової продукції машинобудування та промисловості загалом. Як бачимо, до 2017 р. досліджувана галузь розвивалася швидшими темпами аніж промисловий комплекс у цілому, однак характер розвитку у них подібний.

Протягом 2008-2009 рр. спостерігався сильний спад виробництва спричинений світовою фінансовою кризою. Хоча у 2010 р. відбулося значне поживлення виробничої діяльності машинобудівної галузі вона виявилася більш чутливою до негативного впливу зовнішнього середовища і надалі втратила свій темп розвитку почавши відставати від промисловості загалом. У . їх індекси обсягів виробництва продукції зрівнялися.

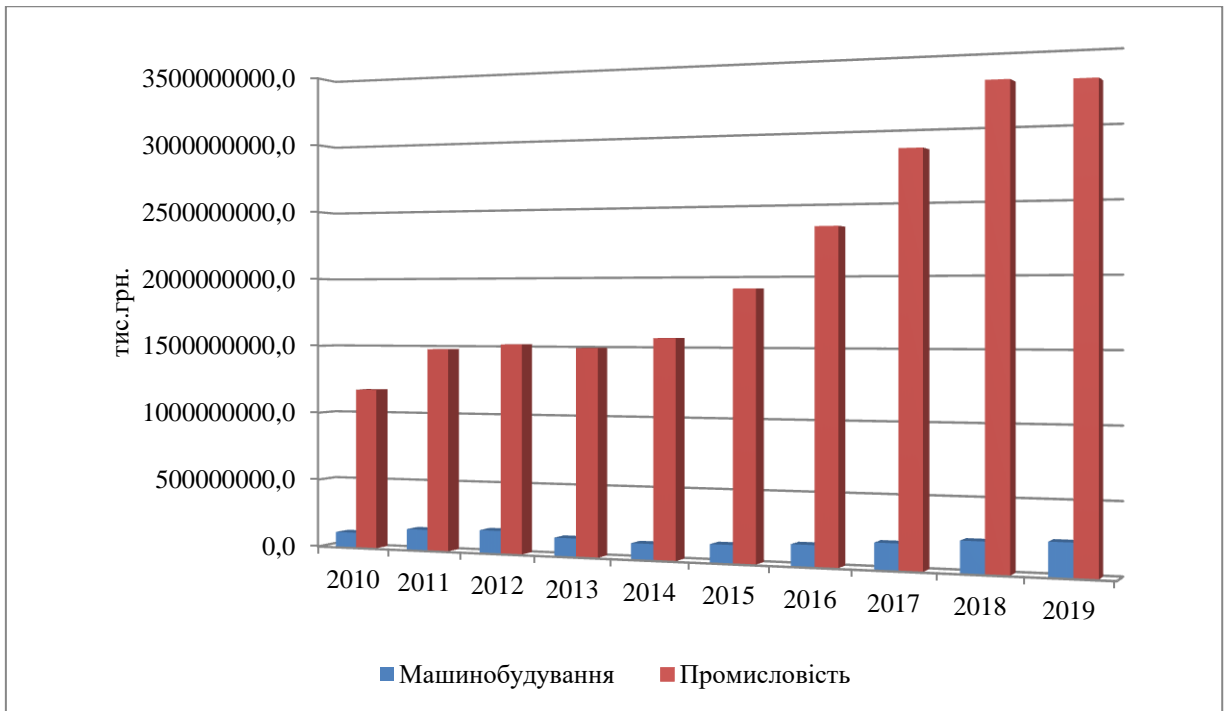


Рис. 1.6. Обсяги реалізованої продукції промислової продукції та продукції машинобудування

Джерело: розроблено автором на основі [21]

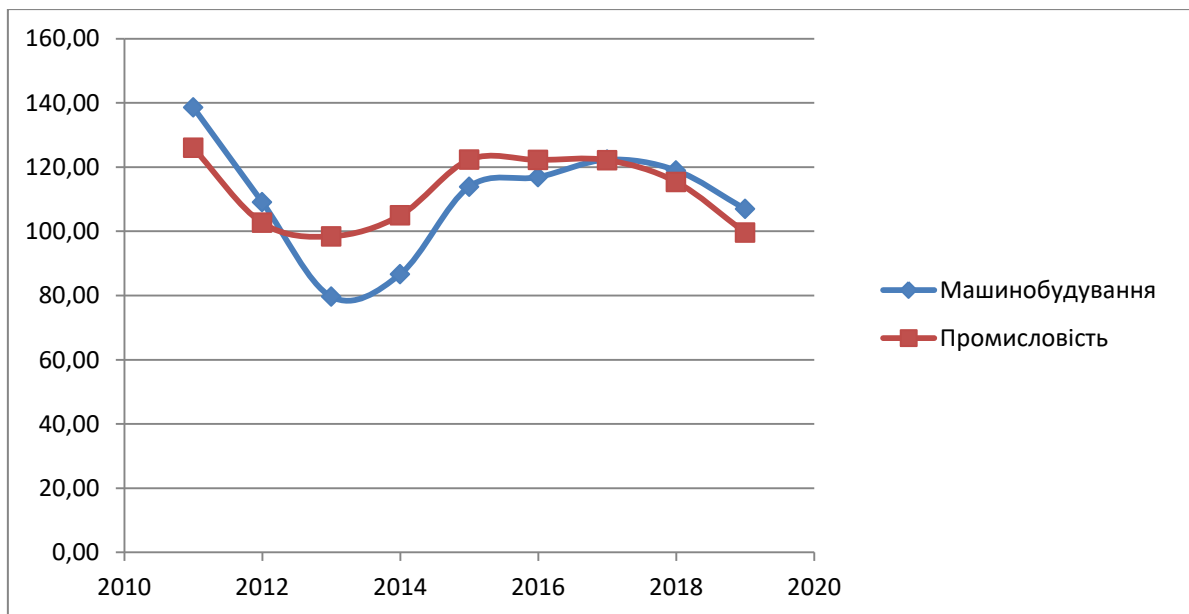


Рис. 1.7. Індеси реалізованої продукції промислової продукції та продукції машинобудування ( в % до попереднього року)

Джерело: розроблено автором на основі [14]

Про складність становища машинобудівних підприємств свідчить також статистика фінансових результатів їхньої діяльності [21].

Фінансові результати до оподаткування промислових підприємств в 2015 р. в порівнянні з попереднім роком погіршилися на 14946,9 млн. грн. (збитки зросли з -166414 млн. грн. в 2014 р. до -181360,9 млн. грн. в 2015 р.) – табл.1.7. В наступні чотири роки фінансові результати зростали, так в 2016 р. вони збільшилися на 173 791,3 млн. грн., в 2017 р. на 95031,3 млн. грн., в 2018 р. на 66676,5 млн. грн. та досягли позитивного фінансового результату 154138,2 млн. грн., а 2019 р. на 87462 млн. грн.. та досягли позитивного фінансового результату 166753,2 млн. грн.

Аналогічна тенденція спостерігалася в машинобудівній промисловості. Так фінансові результати до оподаткування промислових підприємств машинобудування в 2015 р. в порівнянні з попереднім роком покращилися на 7849,9 млн. грн. (збитки зменшились з -20501,5 млн. грн. в 2014 р. до -12651,6 млн. грн. в 2015 р.). В наступні чотири роки фінансові результати зростали, так в 2016 р. вони збільшилися на 14347,8 млн. грн., в 2017 р. на 8073,8 млн. грн., в 2018 р. на 1641,2 млн. грн., а в 2019 р. на 9770 млн. грн.

За аналізований період 2014 – 2019 рр. змінилась не тільки абсолютна сума фінансового результату промислових підприємств, а змінилась й частка підприємств, які отримали прибуток. Результати аналізу наведено на рис.1.8.

Так, частка підприємств промисловості, які отримали прибуток змінилась з 57,0 % в 2010 р. до 71,7 % в 2015 р., до 72,8 % в 2016 р., до 63 % в 2017 р., до 72,8% в 2018 р. та зменшилась до 71,7% в 2019 р.

Частка підприємств машинобудівної промисловості, які отримали прибуток, змінилась з 52,2 % в 2014 р. до 61,1% в 2015 р., до 58,5 % в 2016 р., до 62,4 % в 2017 р., до 64 % в 2018 р. та зменшилась до 75,3% в 2019 р.

Отже, ми бачимо, що за період 2014 – 2018 рр. значна частина підприємств промисловості України працює збиткове, при цьому характерним є погіршення цього показника починаючи з 2018 р. з 27,6 % до 28,3 %.

Таблиця 1.7

## Фінансові результати до оподаткування промисловості України в 2014 – 2019 рр. [14]

Показник	рік, млн. грн.						Відхилення				
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2015-2014	2016-2015	2017-2016	2018-2017	2019-2018
Промисловість	-166414,0	-181360,9	-7569,6	87461,7	154138,2	166753,2	-14 946,9	173791,3	95 031,3	66 676,5	87462
Переробна промисловість	-135282,9	-121774,3	-25938,2	24253,9	51090,6	76921,6	13 508,6	95 836,1	50 192,1	26 836,7	24254
Машинобудування	-20501,5	-12651,6	1696,2	9770,0	11411,2	19783,2	7 849,9	14 347,8	8 073,8	1 641,2	9770
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-1615,1	783,4	1701,5	1817,3	2567,1	2458,8	2 398,5	918,1	115,8	749,8	1817,3
виробництво електричного устаткування	-4413,2	-4133,4	-136,5	1072,8	4790,9	3407,3	279,8	3 996,9	1 209,3	3 718,1	1072,8
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	-3890,9	-2802,6	1519,1	1711,9	2022,3	6504,3	1 088,3	4 321,7	192,8	310,4	1711,9
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	-10582,3	-6499,0	-1387,9	5168,0	2030,9	7412,8	4 083,3	5 111,1	6 555,9	-3 137,1	5168
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	-1518,7	-152,0	-2506,4	2902,5	3692,3	4389,9	1 366,7	-2 354,4	5 408,9	789,8	2902,5

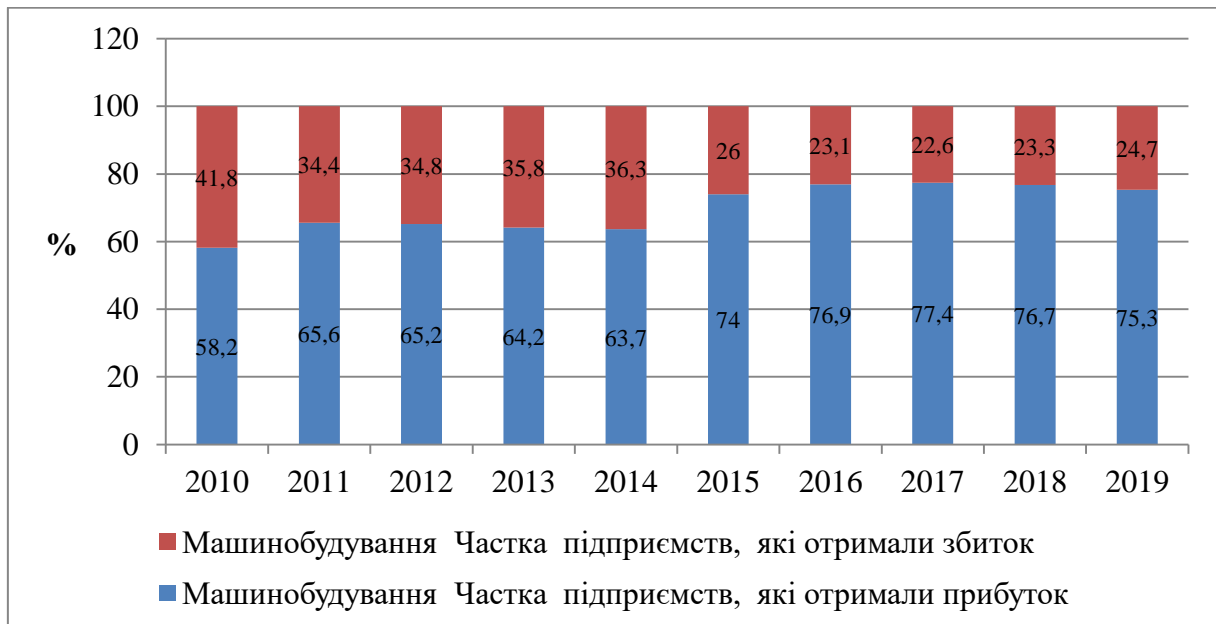
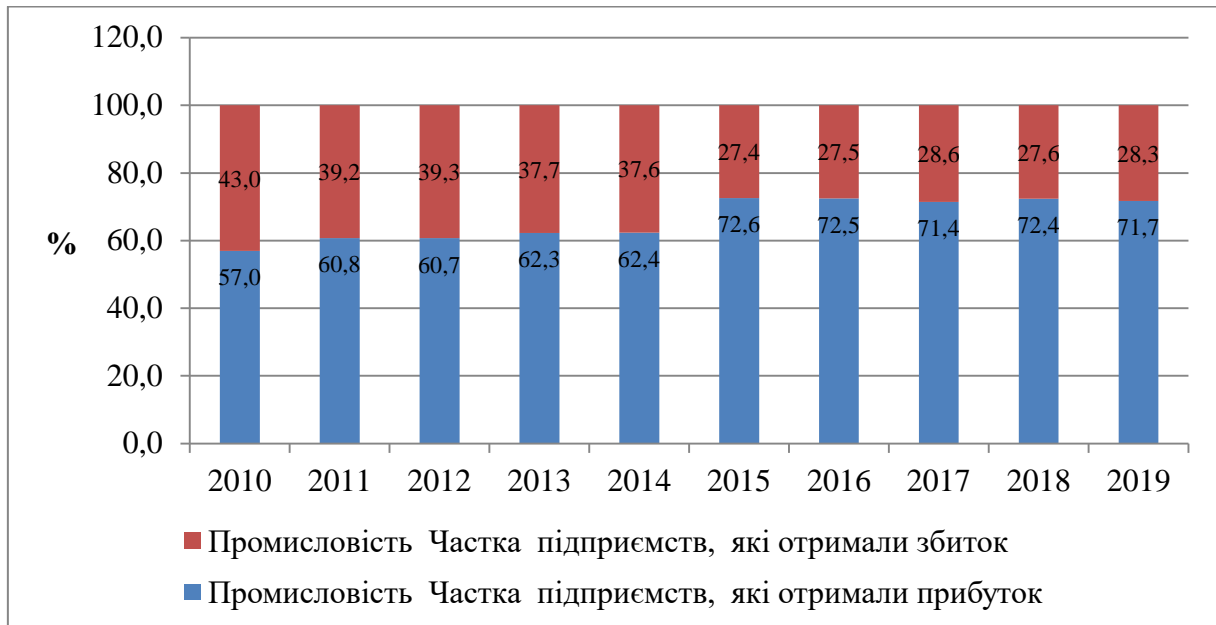


Рис.1.8. Динаміка частки підприємств промисловості та машинобудування, які отримали прибуток, або збиток

Однак, на нашу думку, питома вага збиткових підприємств 28,3%, тобто практично третина, є достатньо високою та свідчить про системні кризові явища у промисловості.

За даними Державної служби статистики України, кількість прибуткових підприємств у машинобудівній галузі в 2019 р. перевищує кількість збиткових і становить 75,3% (з урахуванням фінансових результатів до оподаткування). Позитивним є те, що загальний показник фінансових

результатів діяльності машинобудівних підприємств в Україні у 2019 р. є позитивним та за обсягом складає 19783,2 млн. грн.

На рис.1.9 наведено результати очікування промислових підприємств у 2015-2019рр. щодо перспектив розвитку їх ділової активності. У IV кварталі 2019р. індикатор ділової впевненості в промисловості знизився порівняно з III кварталом 2019 р. на 1,3в.п.і становить мінус 5,6%, у переробній промисловості цей показник знизився порівняно з попереднім кварталом на 0,5в.п. і становить мінус 5,1%.

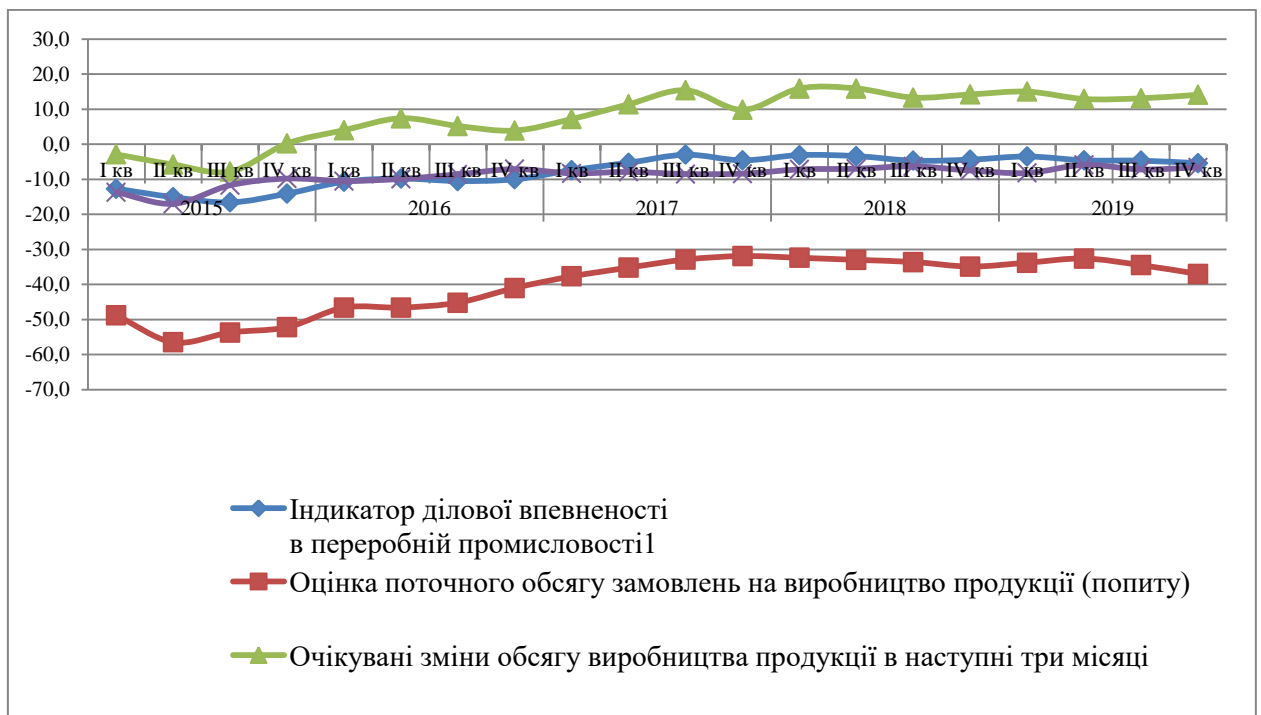


Рис.1.9 Динаміка індикаторів результати очікування промислових підприємств у 2015-2019рр. щодо перспектив розвитку їх ділової активності

Індикатор ділового клімату промисловості підвищився порівняно з III кварталом 2019 р. на 0,2 в.п. і становить плюс 0,6%, у переробній промисловості цей індикатор не змінився порівняно з попереднім кварталом і становить плюс 0,5%.

Результати дослідження макроекономічних показників промисловості України дозволяють стверджувати, що покращення показників діяльності підприємств промисловості України можливе при подоланні низки проблем,

які перешкоджають їх ефективному розвитку. До основних з них слід віднести такі:

– застаріла матеріально-технічна база багатьох підприємств, високий рівень зношеності основних засобів. Попри те, що окремі промислові підприємства поступово модернізують матеріально-технічну базу, ступінь зношеності основних засобів у 2016 – 2019 рр. зростав і перевищив 50 відсотків; високий рівень фізичного та морального зносу засобів виробництва обумовлюють технологічну відсталість галузей промисловості; лише незначна частина промислових підприємств здійснює оновлення основних засобів на належному інноваційному рівні, використовуючи нові види обладнання і технологій, більшість обмежується поточним ремонтом; причиною цього найчастіше є відсутність у підприємств фінансових можливостей модернізації виробництва;

– низький рівень інноваційного розвитку підприємств галузі. Інтенсифікація інвестиційних та інноваційних процесів, спрямованих на модернізацію виробництва промислової продукції, з метою підвищення якості, конкурентоспроможності продукції – єдиний шлях для виходу України на світові ринки, зростання економічного й соціального розвитку та підвищення життєвого рівня населення;

– низький рівень інвестиційної активності. Основними причинами недостатньої інвестиційної активності в промисловості є політична та економічна нестабільність в Україні; недостатньо сприятливе інституційне середовище для ведення бізнесу; техніко-технологічна відсталість галузей промисловості; низький рівень ефективності та нестійкий фінансовий стан підприємств промисловості; відсутність виваженої державної інвестиційної стратегії;

– низька ефективність виробництва та високий рівень збитковості. У 2019 р. у промисловості України працювало 7304 підприємств, однак лише 75,3% з них були прибутковими; низький рівень прибутковості робить промисловість непривабливою для вітчизняних та іноземних представників бізнесу, ускладнює процес накопичення коштів для модернізації



підприємств; це також обумовлює низький рівень оплати праці, що не мотивує притоку висококваліфікованих працівників у дану сферу діяльності;

– нестабільність забезпечення підприємств промисловості сировиною в необхідних обсягах та належної якості, що зумовлено: порушенням партнерських відносин між виробниками, переробниками та торговельними підприємствами; низькою продуктивністю праці виробництва сировини та неналежними умовами зберігання сировини як у господарствах, так і на переробних підприємствах;

– низька конкурентоспроможність окремих українських видів продукції промисловості, порівняно з аналогічною продукцією країн ЄС і розвинених країн світу, яка спричинена застарілістю виробничого устаткування;

– ускладнення доступу до фінансування, особливо для малих та середніх підприємств, спричинене високими ставками банківського кредитування, що гальмує інноваційне оновлення матеріально-технічної бази виробництва;

– гострий дефіцит кваліфікованих кадрів технічних спеціальностей, спроможних працювати з сучасним виробничим та пакувальним обладнанням, що спричинено високою мобільністю кадрів.

Сукупність загальних проблем функціонування машинобудівного комплексу України наведена в табл.1.8.

Природно, ці проблеми не можуть бути вирішені при нинішньому рівні технічної оснащеності машинобудування. Тому ключовою проблемою переорієнтування останнього на інтенсивний шлях розвитку.

Інтенсифікація машинобудівного комплексу повинна розглядатися в двох аспектах. По-перше, інтенсифікація машинобудівного виробництва всередині машинобудівного комплексу, тобто випуск передової техніки з мінімальними витратами живої праці, і, по-друге, інтенсифікація в галузях народного господарства, що ґрунтується на базі впровадження новітніх машин, устаткування, приладів і пристроїв, які випускаються машинобудівниками.

Сукупність загальних проблем функціонування машинобудівного комплексу  
України [47]

Група проблем	Зміст
Територіальної доцільності	1) розміщення машинобудівної галузі на території України характеризується нерівномірністю і недостатньо ефективною територіальною структурою виробництва; 2) відсутність міжгалузевої збалансованості виробництва на основі закінченого технологічного циклу; 3) структура машинобудування характеризується переважанням металомістких і недостатнім розвитком наукомістких галузей; 4) вузьковідомчий підхід у забезпеченні заводів матеріалами і сировиною ускладнює кооперативні зв'язки, підвищує вартість перевезень напівфабрикатів і комплектуючих виробів, загострює проблему нестачі залізничних вагонів.
Внутрішнього ринку	1) неконкурентоспроможність вітчизняної техніки порівняно з імпортними аналогами; 2) нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку; 3) недостатній рівень завантаження виробничих потужностей підприємств різних галузей, а також надмірність існуючих виробничих потужностей з огляду на реальні потреби внутрішнього і зовнішнього ринку; 4) обмежений внутрішній попит на українську інноваційну машинобудівну продукцію; 5) залежність вітчизняних підприємств від постачань вузлів, деталей та комплектуючих виробів з інших країн, насамперед з країн СНД; 6) незначний обсяг участі вітчизняних машинобудівних підприємств у міжнародних проектах; 7) слабка диверсифікованість ринків збуту української машинобудівної продукції.
Фінансового забезпечення	1) недостатній рівень платоспроможності та рентабельності підприємств машинобудівної галузі; 2) недостатність обігових коштів; 3) недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування; 4) відсутність фінансових механізмів та інструментів, які створюють зацікавленість в інноваціях, а також стимулюють НДКР.
Інноваційного забезпечення	1) низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств; 2) застарілість основних засобів на підприємствах, що негативно впливає на конкурентоспроможність, якість та собівартість машинобудівної продукції;
Кадрового забезпечення	1) значний вплив кваліфікованих інженерних і робітничих кадрів; 2) недоліки у системі підготовки та перепідготовки кадрів для машинобудівної галузі.
Державного регулювання	1) неефективна політика держави щодо діяльності монополістів і посередників, що призводить до підвищення вартості матеріалів, енергоресурсів; 2) відсутність інвестиційно привабливого законодавства, дієвих гарантій для інвесторів

Ці напрямки інтенсифікації тісно взаємопов'язані і не можуть відбуватися у відриві один від іншого. Первинним, природно, є виробництво машин і устаткування в машинобудівному комплексі, і від того, як машинобудування справляється з поставленими задачами, залежить ефективність роботи інших галузей народногосподарського комплексу в цілому. Темпи впровадження досягнень науково-технічного прогресу значною мірою залежать від положення справ всередині машинобудівного комплексу, від того, як швидко машинобудівники зможуть перейти на випуск техніки нових поколінь і оснастити ними різні галузі народного господарства [21].

Інтенсифікація всередині машинобудівного комплексу. Це, насамперед, відновлення виробничого апарата машинобудівних підприємств. У процесах його відновлення надзвичайно важливо визначити задачі поточного дня і перспективи, пустити в хід усі важелі і стимули та змусити їх працювати на кінцевий результат. Задачею поточного дня є активізація людського фактора і на цій основі максимально можливе використання створеного потенціалу. Дійсно, використовувані в машинобудівному комплексі людські й основні промислово-виробничі ресурси при їхньому раціональному використанні, за оцінками провідних спеціалістів, дозволяють одержувати в 1,5-1,7 рази більше продукції.

Не менш важливим є перехід машинобудування на наступний, більш високий щабель автоматизації виробництва на базі використання роботизованих виробництв.

На першому етапі реконструкції машинобудівного комплексу будуть галузі: верстатобудування, приладобудування, електроніка й електротехніка, у котрих надзвичайно важливо домогтися зміни існуючого положення справ[47].

У першу чергу саме тому, що вони служать базою для створення реальних передумов переозброєння виробничого апарата самого машинобудування новими технікою і технологіями. Дуже важливо перерозподілити сили і ресурси другого ешелону машинобудівників, що

зайняті підтримкою техніки в робочому стані. Тут також приховані величезні матеріальні і трудові резерви. Прискорене відновлення виробничого апарата в машинобудуванні, а потім і омолодження парку устаткування в інших галузях народного господарства дозволять скоротити чисельність ремонтників і устаткування, на якому робляться запасні частини і відновлюються деталі, у 2-3 рази в порівнянні з нині існуючою, а це також обіцяє відчутну економію [47].

## Висновки до розділу 1

На основі першого розділу можна зробити наступні висновки:

Стабільне фінансове становище підприємства в умовах ринкової економіки обумовлено саме його діловою активністю, найважливішою характеристикою економічного стану і розвитку підприємства.

Ділова активність (або «оборотність») – спектр дій, спрямованих на просування підприємства: на ринку збуту продукції, у фінансовій діяльності, ринку праці

Оцінка ділової активності є одним з найважливіших елементів управління підприємством. Однак широкий розкид визначень і критеріїв, що визначають ділову активність, підштовхує нас провести дослідження, в рамках якого необхідно узагальнити літературні джерела та виокремити

В даний час немає єдиного підходу в науковій літературі к визначенню ділової активності. Кожен автор виділяє, на його погляд, найголовніше, що є на підприємстві. Але, проаналізувавши підходи різних авторів, щодо визначення сутності та особливостей формування поняття «ділова активність», можна виділити декілька основних напрямів:

- ділова активність визначається як результат інтенсивності / ефективності використання капіталу;
- ділова активність визначається як характеристика зростання рівня розвитку організації;
- комплексний підхід до визначення ділової активності:

- 1) і як характеристика зростання (динамічності розвитку)
- 2) і як характеристика інтенсивності / ефективності використання капіталу.

Ділова активність є комплексною і динамічною характеристикою підприємницької діяльності та ефективності використання ресурсів. Рівні ділової активності конкретної організації відображають етапи її життєдіяльності і показують ступінь адаптації до швидкозмінних умов, якість управління. Ділову активність можна охарактеризувати як вмотивований макро- і макрорівневий процес управління стійкою господарської діяльності організацій, спрямований на забезпечення позитивної динаміки, збільшення трудової зайнятості та ефективне використання ресурсів з метою досягнення ринкової конкурентоспроможності.

Ділова активність характеризує ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів за всіма бізнес-процесами діяльності і характеризує якість управління, можливості економічного зростання і достатність капіталу організації.

В третій частині першого розділу розглядалися особливості сучасного стану розвитку машинобудування в Україні. Машинобудування є комплексною галуззю переробної промисловості України, яка спеціалізується на проектуванні, виробництві та експлуатації машин та інструментів.

Аналіз стану машинобудівної галузі України свідчить про тривожні тенденції її розвитку. За останнє десятиріччя відчутно скоротилися частка великих та середніх машинобудівних підприємств, а малих навпаки – збільшилася. Такі структурні зміни призводять до значної втрати валового внутрішнього продукту.

Результати дослідження макроекономічних показників машинобудівної промисловості України дозволяють стверджувати, що покращення показників діяльності підприємств промисловості України можливе при подоланні низки розглянутих проблем, які перешкоджають їх ефективному розвитку.

Природно, ці проблеми не можуть бути вирішені при нинішньому рівні технічної оснащеності машинобудування. Тому ключовою проблемою переорієнтування останнього на інтенсивний шлях розвитку.

Україна потребує комплексного формування та поетапної реалізації національної стратегії розвитку машинобудівної галузі та забезпечення належного рівня її конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Слід виробити комплекс організаційних заходів для досягнення реальних результатів в плані технологічної модернізації та забезпечення прориву в області конкурентоспроможності машинобудівних підприємств. Для цього слід використовувати субсидування, сформувавши та реалізувавши концепцію фінансової, податкової та кредитної політики сприяння машинобудівної галузі, розробити програму відновлення її потенціалу, налагодити міжнародні коопераційні проекти у цій сфері.

## РОЗДІЛ 2

## ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПАТ “МОТОР СІЧ”

## 2.1. Організаційно – економічні показники діяльності ПАТ “Мотор Січ”

ПАТ “Мотор Січ” – одна з провідних у світі корпорацій з розробки, виробництва, ремонту та сервісного обслуговування авіаційних газотурбінних двигунів для літаків та вертольотів, а також промислових газотурбінних установок. Підприємство розташоване в Шевченківському районі міста Запоріжжя.

ПАТ “Мотор Січ” одне з декількох у світі підприємств та єдине підприємство в Україні, що має закінчений цикл виробництва двигунів, а також таке, що забезпечує весь цикл ремонту, випробування та обслуговування двигунів.

Повне найменування Публічне акціонерне товариство "Мотор Січ".

Серія і номер свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи (за наявності) – №708р.

Дата проведення державної реєстрації – 25.05.1994.

Банк, який обслуговує емітента за поточним рахунком у національній валюті – Акціонерне товариство "МОТОР-БАНК".

МФО банку 313009.

Основні види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД:

30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування.

25.99 Виробництво інших готових металевих виробів.

27.11 Виробництво електродвигунів, генераторів і трансформаторів.

Безперервне та ефективне функціонування ПАТ “Мотор Січ” забезпечується завдяки чітко спланованій організаційній структурі, керування якою здійснюють операційні директора, в тому числі: технічний директор, директор з виробництва, директор з якості, директор з маркетингу,

фінансовий директор, директор з корпоративних прав та інвестиційних проектів, директор з будівництва та соціального розвитку, директор з управління персоналом, директор зі зв'язків з громадськістю, директор з економічної безпеки, директор з правових питань.

До організаційної структури підприємства входить біля 50 основних та допоміжних цехів та понад 50 відділів, що безпосередньо пов'язані з основним виробництвом, а також більш 15 відділів, що непов'язані з основним виробництвом.

У 2018 році відбулися зміни в організаційній структурі АТ “Мотор Січ”: відчуження акцій відокремленого підрозділу Оршанського авіаремонтного заводу: Республіка Білорусь, Вітебська область, Оршанський район, м.с. Болбасово, вулиця Заводська, будинок 1.

На 31.12.2018 року АТ “Мотор Січ” є учасником наступних об'єднань підприємств:

1. Консорціум «Газотранспортні технології» (ІПН 36825092): юридична адреса - 02068, Україна, м. Київ, вул. Архітектора Вербицького,

Головна мета створення та діяльності консорціуму є одержання прибутку в результаті підприємницької діяльності.

2. Корпорація «Науково-виробниче об'єднання «О. Івченко» (ІПН 34948209): юридична адреса – 69068, м. Запоріжжя, проспект Моторобудівників, 15

Основні функції Корпорації: дослідження й експериментальні розробки у сфері природничих і технічних наук; консультування з питань комерційної діяльності й керування; діяльність посередників у торгівлі машинами, промисловим устаткуванням, суднами та літаками.

У 2018 р. АТ “Мотор Січ” здійснювало спільну діяльність з ТОВ «Запорізький завод споживчих товарів Мотор Січ» відповідно до договору про спільну діяльність № 4646/806-К (виробництво ТНП) від 14.09.2006 та додаткових угод до нього.

Система якості АТ “Мотор Січ” сертифікована транснаціональною фірмою Bureau Veritas Certification на відповідність вимогам міжнародного



стандарту ISO 9001:2008 відносно виробництва, ремонту та технічного обслуговування авіадвигунів, газотурбінних приводів і проектування газотурбінних електростанцій.

Основною продукцією, що забезпечила АТ “Мотор Січ” більше 10% доходів за 2018 рік, є авіаційні двигуни різних типів і модифікацій. В табл. 2.1. наведено інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції ПАТ “Мотор Січ” в 2016-2018 рр.

Таблиця 2.1

Обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції  
ПАТ “Мотор Січ”

№	Основний вид продукції*	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі (фізична од. вим.)	у грошовій формі (тис.грн.)	у відсотк ах до всієї виробл еної продук ції	у натуральній формі (фізична од. вим.)	у грошовій формі (тис. грн.)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
2016	авіадвигуни серійні	д/в	3965857,9	37	д/в	3965857,9	39,1
	авіадвигуни ремонтні	д/в	1671161,8	15,6	д/в	1505453,5	14,9
2017	авіадвигуни серійні	д/в	8780798	58,31	д/в	8486438	58,14
	авіадвигуни ремонтні	д/в	2899928	19,25	д/в	2501530	17,14
	послуги	д/в	1857711	12,34	д/в	1854814	12,7
	продукція ЗТП та ТНС	д/в	777929	5,16	д/в	806829	5,52
2018	авіадвигуни серійні	д/в	5999019	51,78	д/в	5979038	51,55
	авіадвигуни ремонтні	д/в	2432537	20,99	д/в	2563852	22,1
	Послуги	д/в	1225193	10,57	д/в	1225193	10,56
	Продукція загально- технічного призначення та ТНС	д/в	698107	6,05	д/в	624181	5,4
	Вертолітна програма	д/в	1229668	10,61	д/в	1205174	10,39

АТ “Мотор Січ” постійно займається розробкою, освоєнням і просуванням на ринок нових видів продукції і послуг. В даний час триває робота над створенням і освоєнням наступних сімейств авіадвигунів: МС-500В, ТВ3-117ВМА-СБМ1В, Д-436-148ФМ, МС-14, різних типів АІ-450, АІ-136Т.

Підприємство активно розвиває вертолітний програму:

- працює над проектами по ремоторизації вертольотів Мі-8Т, Мі-8МТВ, Мі-17 та Мі-2 і оснащенням їх новими двигунами ТВ3-117ВМА-СБМ1В різних серій і АІ-450М, що дозволяє поліпшити експлуатаційні та льотні характеристики вертольотів;

- веде роботу з освоєння ремонту головних вертолітних редукторів для різних типів вертольотів;

- працює над цілою низкою нових розробок по вертолітної тематики і активно пропонує нову продукцію і послуги на традиційних і нових ринках.

У 2018 році за результатами дослідно-конструкторських робіт розпочато серійне виробництво вертольота Мі-2МСБ, модернізація вертольота Мі-2 в профіль Мі-2 з двигунами АІ-450М-Б, освоєний ремонт і отриманий від Управління регулювання діяльністю державіації України допуск до серійного ремонту головних вертолітних редукторів ВР-14, ВР-8А, ВР-24.

Крім авіатехніки, АТ “Мотор Січ” створює електростанції різної потужності і енергокомплекси на їх основі, газотурбінні приводу для газоперекачувальних агрегатів, товари народного споживання і вироби медичного призначення.

На розробку і підготовку до серійного випуску нових виробів і проведення НДДКР у 2018 році направлено 657,0 млн.грн., А з урахуванням витрат на придбання обладнання для основного виробництва – 1268,1 млн.грн.

АТ “Мотор Січ” має широку соціальну інфраструктуру, що охоплює практично всі види соціального захисту людини: медицину, спорт, культуру, відпочинок, житло. Це дозволяє здійснювати необхідну культурну,

спортивну, оздоровчу діяльність відповідно до поставлених завдань. За рахунок прибутку підприємства надається благодійна допомога навчальним, медичним, культурним установам і організаціям, силовим структурам України.

Значним ринком збуту для продукції АТ “Мотор Січ” є країни далекого зарубіжжя. АТ “Мотор Січ” приділяє велику увагу збереженню і розширенню ринків збуту в регіонах, де експлуатується авіатехніка з двигунами нашого виробництва. Тривалу і плідну співпрацю пов'язує наше підприємство з багатьма партнерами з країн Південно-Східної Азії, Близького Сходу, Африки та Латинської Америки.

Найбільш великими споживачами в далекому зарубіжжі в 2018 році були Китай, Індія, Алжир, ОАЕ, США, В'єтнам, Чехія.

Великим ринком збуту для підприємства в 2018 році також були країни СНД. Для партнерів з країн СНД в 2018 році нашим підприємством поставлялися і ремонтувалися авіадвигуни різних типів і модифікацій, поставлялися запасні частини та комплектуючі до двигунів і вертольотам.

Також виконувалися послуги з ремонту газотурбінних приводів і редукторів для газотурбінних електростанцій, послуги з технічного супроводу електростанцій потужністю 2,5 і 6 МВт, ремонту модулів вільної турбіни, призначених для газотурбінних електростанцій потужністю 20МВт.

На ринок України підприємство постачало і ремонтувало авіадвигуни ТВ3-117 різних типів, АІ-9, вертольоти і головні вертолїтні редуктори для потреб МО України, Нацгвардії і ГСЧС, а також виконувало ремонт авіадвигунів різних типів і модифікацій і техніки наземного застосування для інших замовників.

Найбільш великими українськими споживачами в 2018 році були Міністерство Оборони України, АК «Українські вертольоти» (м.Київ), ДП «КАЗ» Авіакон»(м.Конотоп).

Результати аналізу фінансово-економічних показників діяльності ПАТ “Мотор Січ” за період 2016-2018 рр. наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

## Основні фінансово-економічні показники ПАТ “Мотор Січ” за 2016 – 2018 рр.

Показники	Одиниця виміру	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміни за 2016-2017 рр.		Зміни за 2017-2018 рр.	
					Відхилення від рівня 2016 р., ±	Темп росту у% до рівня 2016 р.	Відхилення від рівня 2017 р., ±	Темп росту у% до рівня 2017 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	10546207	15150429	12239687	4604222	143,66	-2910742	80,79
Валовий прибуток	тис. грн.	6328964	8462431	4948274	2133467	133,71	-3514157	58,47
Фінансові результати від операційної діяльності	тис. грн.	3471445	5586913	1734145	2115468	160,94	-3852768	31,04
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	4217243	6687998	7291413	2470755	158,59	603415	109,02
Чистий прибуток	тис. грн.	1964443	3104174	1252193	1139731	158,02	-1851981	40,34
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	коп.	39,99	44,14	59,57	4,16	110,39	15,43	134,95
Середньорічна вартість активів	тис. грн.	22877401	27184556	29369339	4307155	118,83	2184783	108,04
Середньорічна вартість необоротних активів	тис. грн.	6437152	7233303	8001000	796151	112,37	767697	110,61
Середньорічна вартість оборотних активів	тис. грн.	16503946	19951253	21368339	3447307	120,89	1417086	107,10
Середньоспискова чисельність працівників	осіб	26537	25445	22221	-1092	95,88	-3224	87,33
Фонд оплати праці	тис. грн.	1810674	2327215,9	2737390,1	516542	128,53	410174,2	117,63
Середньомісячна заробітна плата	грн.	5686,00	7621,72	10265,78	1935,72	134,04	2644,058	134,69
Рентабельність (збитковість) активів	%	8,59	11,42	4,26	2,83	132,98	-7,16	37,34

Як видно з наведеної інформації в табл. 2.2, на ПАТ “Мотор Січ” за період 2016-2018 рр. спостерігається зростання обсягів реалізації продукції в 2017 р. на 4604222 тис.грн., або на 43,66%, та зменшення в 2018 р. на 2910741 тис.грн., або на 19,21%.

Чистий прибуток за період 2016-2017 рр. збільшився на 1139731 тис.грн., та досяг рівня 3104174 тис.грн., а за період 2017-2018 рр. зменшився на 1851981 тис.грн., та досяг рівня 1252193 тис.грн.

Собівартість реалізованої продукції протягом 2017 р. збільшується на 2470755 тис.грн. за рахунок зростання фізичного обсягу реалізації та збільшення витрат на 1 грн. товарної продукції на 4,16 коп., а протягом 2018 р. зростає на 603415 тис.грн. за рахунок зменшення фізичного обсягу реалізації та зростання витрат на 1 грн. товарної продукції на 15,43 коп.

Динаміку виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції представлено на рис. 2.1.

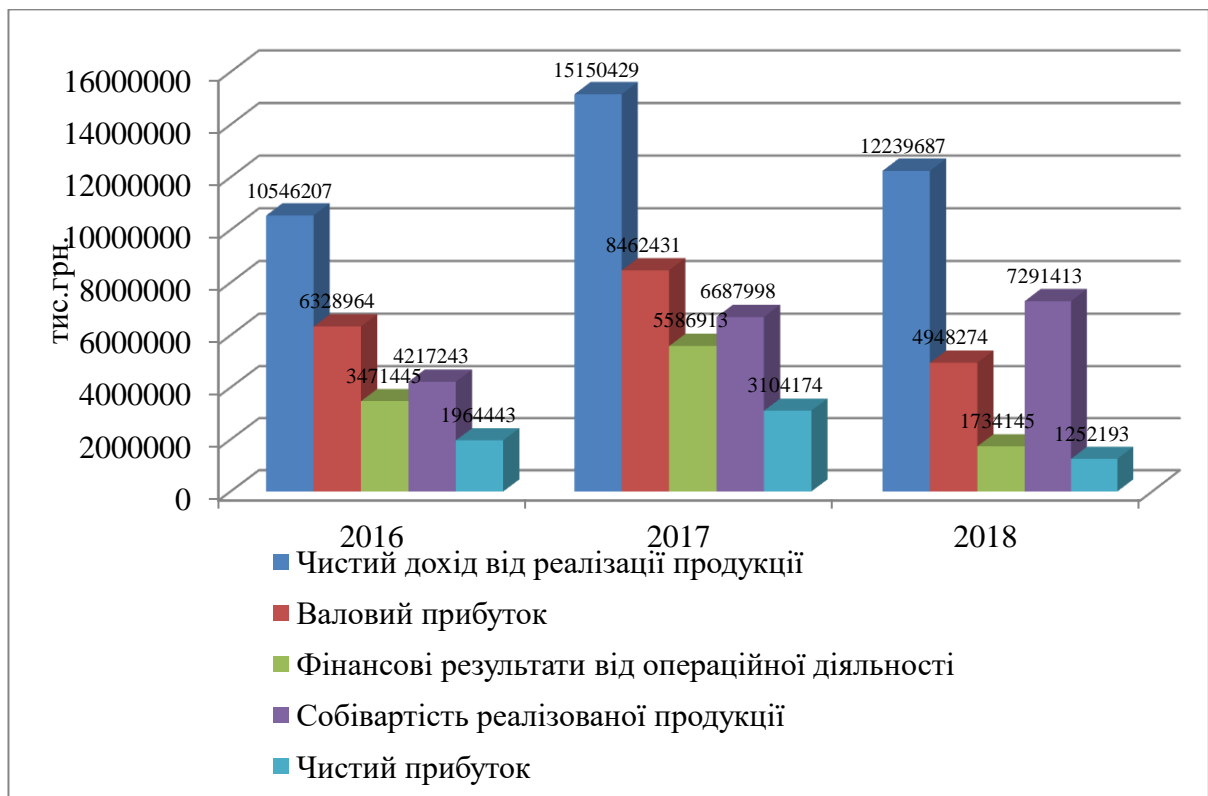


Рис. 2.1. Динаміка виручки від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції та прибутку ПАТ “Мотор Січ” за 2016 – 2018 рр.

З рис. 2.1 видно, що співвідношення виручки від реалізації продукції і собівартості реалізованої продукції протягом періоду 2016 – 2018 рр. кардинально не змінюється, але в 2018 р. змінюються тенденції розвитку. Підприємство звужує свою діяльність, показники зростають в негативному напрямку.

Фінансові результати ПАТ “Мотор Січ” протягом 2016 – 2018 рр. мали позитивне значення, тобто діяльність підприємства за всіма видами була прибутковою.

Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2018 році зменшився на 19,21%, у цей же час витрати на реалізовану продукцію збільшились на 9,02%.

В цілому, у 2016-2018 роках на ПАТ “Мотор Січ” мала місце тенденція зменшення доходів від реалізації товарів, робіт, послуг. Але якщо розглядати кожний рік окремо, то у 2016 році порівняно з 2015 роком отримано падіння доходів від реалізації на 24,7%, у 2017 році порівняно з 2016 роком – зростання на 43,66%, у 2018 році порівняно з 2017 роком – падіння на 19,21%.

За три роки дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зменшився на 12,8%. У той же час питома вага виробничої собівартості реалізованої продукції у доході неухильно зростала з 38,2% у 2016 р. до 59,6% у 2018 р.

Виробничо-господарська діяльність підприємства у 2018 році відбувалась у складних економічних та політичних умовах. У 2018 році зросли ціни на матеріали, комплектуючі вироби (індекс цін виробників промислової продукції в Україні за 2018 рік склав 114,2%), енергоносії (індекс цін постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2018 р. склав 129,8%).

За результатами 2018 року підприємство отримало чистий прибуток на 59,66% менший порівняно з прибутком за 2017 рік.

У 2016 р. обсяг середньорічна вартість активів становила 22877401 тис.грн. а вже в 2017 р. – 27184556 тис.грн., зростання на протязі 2017 р.,

склало 4307155 тис.грн., темп приросту склав 18,83%. У 2017 р. обсяг середньорічна вартість активів становила 27184556 тис.грн. а вже в 2018 р. – 29369339 тис.грн., зростання на протязі 2018 р., склало 2184783 тис.грн., темп приросту склав 8,04%.

У 2016 р. обсяг середньорічна вартість необоротних активів становила 6437152 тис.грн. а вже в 2017 р. – 7233303 тис.грн., зростання на протязі 2017 р., склало 796151 тис.грн., темп приросту склав 12,37%. У 2017 р. обсяг середньорічна вартість необоротних активів становила 7233303 тис.грн. а вже в 2018 р. – 8001000 тис.грн., зростання на протязі 2018 р., склало 767697 тис.грн., темп приросту склав 10,61%.

У 2016 р. обсяг середньорічна вартість оборотних активів становила 16503946 тис.грн. а вже в 2017 р. – 19951253 тис.грн., зростання на протязі 2017 р., склало 3447307 тис.грн., темп приросту склав 20,89%. У 2017 р. обсяг середньорічна вартість оборотних активів становила 19951253 тис.грн. а вже в 2018 р. – 21368339 тис.грн., зростання на протязі 2018 р., склало 1417086 тис.грн., темп приросту склав 7,1%.

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу в 2016 р. складала 26537 особи, а в 2017 р. зменшилась до 25445 особи, а в 2018 р. зменшилась на 3224 особи, та досягла рівня до 22221 особи.

Фонд оплати праці промислово-виробничого персоналу за 2016 рік склав 1810674 тис.грн., проти 2327215,9 тис.грн. за 2017 рік., відхилення складають 28,53%.

Фонд оплати праці промислово-виробничого персоналу за 2018 рік склав 2737390,1 тис.грн., проти 2327215,9 тис.грн. за 2017 рік., відхилення складають 17,63%. Зміни фонду оплати праці сталися за рахунок збільшення окладів та тарифів.

## 2.2. Аналіз активів ПАТ “Мотор Січ” та джерел їх формування

Аналітичний розрахунок, що відображає динаміку та структуру активів підприємства, наведено в табл. 2.3 -2.4.

З проведеного аналізу активів в таблиці 2.3 аналізу можна зробити наступні висновки:

- вартість активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р. зросла на 4496506 тис. грн.;

- в структурі сукупних активів ПАТ “Мотор Січ” необоротні активи займали незначну вагу: 28,82 % – на початок 2016р. та 27,19%– на кінець 2016 р.;

- частка необоротних активів зросла на протязі 2016р. на 1,63%;

- у необоротних активах найбільшу питому вагу займають основні засоби. Їх частка у структурі активів 27,79 % – 01.01.2016 р., 25,65% – 31.12.2016 р.;

- обсяг оборотних активів за 2016 р. збільшився на 3622034 тис. грн. та за структурою збільшились на 1,99%. Запаси зросли на 2692780 тис. грн. за структурою, частка в структурі зросла на 1,61%;

- питома вага грошових коштів зросла на 3,19 %;

- частка поточних фінансових інвестицій зменшилась на 0,85 %, абсолютна сума зменшилась на 75581 тис.грн.;

- частка обігового капіталу зросла з 71,13 % на початок 2016 р. до 72,81% на кінець 2016 р.;

- розподіл коштів між необоротними та оборотними на початок та на кінець 2016 року складає відповідно 28,82 % – 71,13 % та 27,19 % – 72,81%.

З проведеного аналізу активів в таблиці 2.4 аналізу можна зробити наступні висновки:

- вартість активів ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р. зросла на 4117803 тис. грн.;



## Аналіз активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р.

Показник	01.01.2016		31.12.2016		Відхилення за 2016р.		
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	±Δ (гр. 3–гр. 1)	За структурою,%	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	1884	0,01	5366	0,02	3482	0,01	284,82
первісна вартість	2770	0,01	7583	0,03	4813	0,02	273,75
накопичена амортизація	886	0,00	2217	0,01	1331	0,00	250,23
Основні засоби:	5733581	27,79	6443786	25,65	710205	-2,15	112,39
первісна вартість	8686955	42,11	10314752	41,05	1627797	-1,06	118,74
знос	2953374	14,32	3870966	15,41	917592	1,09	131,07
Інвестиційна нерухомість:	28457	0,14	26824	0,11	-1633	-0,03	94,26
первісна вартість	35011	0,17	35061	0,14	50	-0,03	100,14
знос	6554	0,03	8237	0,03	1683	0,00	125,68
Довгострокові фінансові інвестиції:							
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	58603	0,28	27082	0,11	-31521	-0,18	46,21
інші фінансові інвестиції	29824	0,14	1545	0,01	-28279	-0,14	5,18
Відстрочені податкові активи	0	0,00	120717	0,48	120717	0,48	-
Інші необоротні активи	92439	0,45	205369	0,82	112930	0,37	222,17
Усього за розділом I	5944788	28,82	6830689	27,19	885901	-1,63	114,90
II. Оборотні активи							
Запаси	10500001	50,90	13192781	52,51	2692780	1,61	125,65
Виробничі запаси	3365997	16,32	3816055	15,19	450058	-1,13	113,37
Незавершене виробництво	6563541	31,82	8401944	33,44	1838403	1,62	128,01

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
Готова продукція	552776	2,68	958682	3,82	405906	1,14	173,43
Товари	17687	0,09	16100	0,06	-1587	-0,02	91,03
Поточні біологічні активи	138	0,00	165	0,00	27	0,00	119,57
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	915209	4,44	1125428	4,48	210219	0,04	122,97
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	871230	4,22	581123	2,31	-290107	-1,91	66,70
з бюджетом	281971	1,37	49041	0,20	-232930	-1,17	17,39
у тому числі з податку на прибуток	3370	0,02	47	0,00	-3323	-0,02	1,39
з нарахованих доходів	383	0,00	375	0,00	-8	0,00	97,91
Інша поточна дебіторська заборгованість	154770	0,75	322801	1,28	168031	0,53	208,57
Поточні фінансові інвестиції	635516	3,08	559935	2,23	-75581	-0,85	88,11
Гроші та їх еквіваленти	1273420	6,17	2352855	9,36	1079435	3,19	184,77
Готівка	804	0,00	1672	0,01	868	0,00	207,96
Рахунки в банках	1149135	5,57	2349829	9,35	1200694	3,78	204,49
Інші оборотні активи	40183	0,19	110351	0,44	70168	0,24	274,62
Усього за розділом II	14672821	71,13	18294855	72,81	3622034	1,69	124,69
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	11539	0,06	110	0,00	-11429	-0,06	0,95
Баланс	20629148	100,00	25125654	100,00	4496506	0,00	121,80

## Аналіз активів ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р.

Показник	01.01.2017		31.12.2017		Відхилення за 2017р.		
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	±Δ (гр. 3 – гр. 1)	За структурою, %	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
<b>I. Необоротні активи</b>							
Нематеріальні активи:	5366	0,02	3695	0,01	-1671	-0,01	68,86
первісна вартість	7583	0,03	8688	0,03	1105	0,00	114,57
накопичена амортизація	2217	0,01	4993	0,02	2776	0,01	225,21
Основні засоби:	6443786	25,65	7033627	24,05	589841	-1,59	109,15
первісна вартість	10314752	41,05	11414431	39,03	1099679	-2,02	110,66
знос	3870966	15,41	4380804	14,98	509838	-0,43	113,17
Інвестиційна нерухомість:	26824	0,11	26744	0,09	-80	-0,02	99,70
первісна вартість	35061	0,14	36671	0,13	1610	-0,01	104,59
знос	8237	0,03	9927	0,03	1690	0,00	120,52
Довгострокові фінансові інвестиції:							
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	27082	0,11	35933	0,12	8851	0,02	132,68
інші фінансові інвестиції	1545	0,01	1546	0,01	1	0,00	100,06
Відстрочені податкові активи	120717	0,48	115505	0,39	-5212	-0,09	95,68
Інші необоротні активи	205369	0,82	418867	1,43	213498	0,61	203,96
Усього за розділом I	6830689	27,19	7635917	26,11	805228	-1,07	111,79
Запаси	13192781	52,51	14365601	49,12	1172820	-3,38	108,89
Виробничі запаси	3816055	15,19	4218462	14,43	402407	-0,76	110,55

## Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Незавершене виробництво	8401944	33,44	8921359	30,51	519415	-2,93	106,18
Готова продукція	958682	3,82	1206139	4,12	247457	0,31	125,81
Товари	16100	0,06	19641	0,07	3541	0,00	121,99
Поточні біологічні активи	165	0,00	87	0,00	-78	0,00	52,73
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125428	4,48	3195027	10,93	2069599	6,45	283,89
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	581123	2,31	562501	1,92	-18622	-0,39	96,80
з бюджетом	49041	0,20	270757	0,93	221716	0,73	552,10
у тому числі з податку на прибуток	47	0,00	24	0,00	-23	0,00	51,06
з нарахованих доходів	375	0,00	490	0,00	115	0,00	130,67
Інша поточна дебіторська заборгованість	322801	1,28	359056	1,23	36255	-0,06	111,23
Поточні фінансові інвестиції	559935	2,23	9313	0,03	-550622	-2,20	1,66
Гроші та їх еквіваленти	2352855	9,36	2756289	9,43	403434	0,06	117,15
Готівка	1672	0,01	1591	0,01	-81	0,00	95,16
Рахунки в банках	2349829	9,35	2752625	9,41	402796	0,06	117,14
Інші оборотні активи	110351	0,44	88081	0,30	-22270	-0,14	79,82
Усього за розділом II	18294855	72,81	21607202	73,89	3312347	1,07	118,11
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	110	0,00	338	0,00	228	0,00	307,27
Баланс	25125654	100,00	29243457	100,00	4117803	0,00	116,39

– в структурі сукупних активів ПАТ “Мотор Січ” необоротні активи займали незначну вагу: 7,19 % – на початок 2017 р. та 26,11%– на кінець 2017 р.;

– частка необоротних активів зросла на протязі 2017 р. на 1,07%;

– у необоротних активах найбільшу питому вагу займають основні засоби. Їх частка у структурі активів 26,65 % – 01.01.2017 р., 24,05% – 31.12.2017 р.;

– обсяг оборотних активів за 2017 р. збільшився на 3312347 тис. грн. та за структурою збільшились на 1,07%. Запаси зросли на 1172820 тис. грн. та, частка в структурі зросла на 3,38%;

– питома вага грошових коштів зросла на 0,06 %;

– частка обігового капіталу зросла з 72,81% на початок 2017 р. до 73,89% на кінець 2017 р.;

– розподіл коштів між необоротними та оборотними на початок та на кінець 2017 року складає відповідно 27,19 % – 72,81 % та 26,11 % – 73,89%.

З проведеного в таблиці 2.5 аналізу можна зробити наступні висновки:

– вартість активів ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р. зросла на 4117803 тис. грн.;

– в структурі сукупних активів ПАТ “Мотор Січ” необоротні активи займали незначну вагу: 26,11% – на початок 2018 р. та 28,36%– на кінець 2018 р.;

– частка необоротних активів зросла на протязі 2018 р. на 2,25%;

– у необоротних активах найбільшу питому вагу займають основні засоби. Їх частка у структурі активів 24,05 % – 01.01.2018 р., 24,45% – 31.12.2018 р.;

– обсяг оборотних активів за 2018 р. зменшився на 478354 тис. грн. та за структурою зменшились на 2,25%. Запаси зросли на 2096735 тис. грн. за структурою, частка в структурі зросла на 6,69%;

– питома вага грошових коштів зменшилась на 4,44 %;

– частка обігового капіталу зменшилась з 73,89% на початок 2018 р. до 71,63% на кінець 2018 р.;

Таблиця 2.5

## Аналіз активів ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р.

Показник	01.01.2018		31.12.2018		Відхилення за 2018р.		
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	±Δ (гр. 3–гр. 1)	За структурою, %	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
<b>I. Необоротні активи</b>							
Нематеріальні активи:	3695	0,01	2520	0,01	-1175	0,00	68,20
первісна вартість	8688	0,03	9471	0,03	783	0,00	109,01
накопичена амортизація	4993	0,02	6951	0,02	1958	0,01	139,21
Незавершені капітальні інвестиції	0	0,00	135421	0,46	135421	0,46	-
Основні засоби:	7033627	24,05	7212062	24,45	178435	0,40	102,54
первісна вартість	11414431	39,03	12014124	40,73	599693	1,70	105,25
знос	4380804	14,98	4802062	16,28	421258	1,30	109,62
Інвестиційна нерухомість:	26744	0,09	358241	1,21	331497	1,12	1339,52
первісна вартість	36671	0,13	371382	1,26	334711	1,13	1012,74
знос	9927	0,03	13141	0,04	3214	0,01	132,38
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	35933	0,12	22038	0,07	-13895	-0,05	61,33
інші фінансові інвестиції	1546	0,01	8616	0,03	7070	0,02	557,31
Відстрочені податкові активи	115505	0,39	95464	0,32	-20041	-0,07	82,65
Інші необоротні активи	418867	1,43	331840	1,13	-87027	-0,31	79,22
Усього за розділом I	7635917	26,11	8366083	28,36	730166	2,25	109,56
<b>II. Оборотні активи</b>							
Запаси	14365601	49,12	16462336	55,81	2096735	6,69	114,60

Продовження табл.2.5

Виробничі запаси	4218462	14,43	4610208	15,63	391746	1,21	109,29
Незавершене виробництво	8921359	30,51	10585339	35,89	1663980	5,38	118,65
Готова продукція	1206139	4,12	1247841	4,23	41702	0,11	103,46
Товари	19641	0,07	18948	0,06	-693	0,00	96,47
Поточні біологічні активи	87	0,00	106	0,00	19	0,00	121,84
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3195027	10,93	1427761	4,84	-1767266	-6,08	44,69
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	562501	1,92	948111	3,21	385610	1,29	168,55
з бюджетом	270757	0,93	271532	0,92	775	-0,01	100,29
з нарахованих доходів	490	0,00	310	0,00	-180	0,00	63,27
Інша поточна дебіторська заборгованість	359056	1,23	347735	1,18	-11321	-0,05	96,85
Поточні фінансові інвестиції	9313	0,03	9789	0,03	476	0,00	105,11
Гроші та їх еквіваленти	2756289	9,43	1469427	4,98	-1286862	-4,44	53,31
Готівка	1591	0,01	4222	0,01	2631	0,01	265,37
Рахунки в банках	2752625	9,41	1464382	4,96	-1288243	-4,45	53,20
Інші оборотні активи	88081	0,30	191741	0,65	103660	0,35	217,69
Усього за розділом II	21607202	73,89	21128848	71,63	-478354	-2,25	97,79
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	338	0,00	289	0,00	-49	0,00	85,50
Баланс	29243457	100,00	29495220	100,00	251763	0,00	100,86

– розподіл коштів між необоротними та оборотними на початок та на кінець 2018 року складає відповідно 26,11 % – 73,89% та 28,36 % – 71,63%.

Аналіз джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016-2018 рр. приведено в табл. 2.6-2.8.

За результатами аналізу даних, наведених у табл. 2.6 простежується:

– збільшення загальної вартості фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р. на 21,8 % (4496506 тис.грн.) порівняно з 01.01.2016 р.;

– збільшення загальної вартості власного капіталу ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р. на 15,08%, або на 2130135 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2016 р.;

– збільшення загальної вартості довгострокових зобов'язань ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р. на 155,53 %, або на 1933237 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2016 р.;

– збільшення вартості поточних зобов'язань ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р. на 8,23%, або на 433134 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2016 р.

В структурі фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” значну частину займали:

– власний капітал ПАТ “Мотор Січ”, його частка на 01.01.2016-68,46%, на 31.12.2016 – 64,68%;

– довгострокові зобов'язання, частка на 01.01.2016 – 6,03%, на 31.12.2016 – 12,64%;

– поточні зобов'язання, частка на 01.01.2016–25,52%, на 31.12.2016 – 22,67%.

Таким чином, в 2016 р. спостерігається незначне (збільшення частки власного капіталу та зменшення частки залученого капіталу) покращення структури фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” .

За результатами аналізу даних, наведених у табл. 2.7 простежується:

– збільшення загальної вартості фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р. на 16,39 % , або на 4117806 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2017 р.;



Таблиця 2.6

## Аналіз джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016 р.

Джерела капіталу	01.01.2016		31.12.2016		Зміни за 2016 рік		Темп росту,%
	тис.грн.	структура, %	тис.грн.	структура, %	тис.грн.	структура, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	280529	1,36	280529	1,12	0	-0,24	100,00
Капітал у дооцінках	7112	0,03	122128	0,49	115016	0,45	1717,21
Додатковий капітал	451774	2,19	491729	1,96	39955	-0,23	108,84
Емісійний дохід	416087	2,02	417258	1,66	1171	-0,36	100,28
Накопичені курсові різниці	35562	0,17	74358	0,30	38796	0,12	209,09
Резервний капітал	71184	0,35	71251	0,28	67	-0,06	100,09
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	13397346	64,94	15369225	61,17	1971879	-3,77	114,72
Вилучений капітал	-177	0,00	-2852	-0,01	-2675	-0,01	1611,30
Неконтрольована частка	-85587	-0,41	-79694	-0,32	5893	0,10	93,11
Усього за розділом I	14122181	68,46	16252316	64,68	2130135	-3,77	115,08
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	5446	0,03	18476	0,07	13030	0,05	339,26
Пенсійні зобов'язання	62118	0,30	76913	0,31	14795	0,00	123,82
Довгострокові кредити банків	17878	0,09	359177	1,43	341299	1,34	2009,04
Інші довгострокові зобов'язання	29097	0,14	1734821	6,90	1705724	6,76	5962,20
Довгострокові забезпечення	72352	0,35	71923	0,29	-429	-0,06	99,41
Цільове фінансування	1056084	5,12	914902	3,64	-141182	-1,48	86,63
Усього за розділом II	1242975	6,03	3176212	12,64	1933237	6,62	255,53
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	601461	2,92	874166	3,48	272705	0,56	145,34

## Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
Векселі видані	103	0,00	103	0,00	0	0,00	100,00
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	40329	0,20	19323	0,08	-21006	-0,12	47,91
за товари, роботи, послуги	566308	2,75	632068	2,52	65760	-0,23	111,61
за розрахунками з бюджетом	1299669	6,30	186335	0,74	-1113334	-5,56	14,34
за у тому числі з податку на прибуток	1277816	6,19	158878	0,63	-1118938	-5,56	12,43
за розрахунками зі страхування	34440	0,17	33017	0,13	-1423	-0,04	95,87
за розрахунками з оплати праці	89337	0,43	93344	0,37	4007	-0,06	104,49
за одержаними авансами	2518833	12,21	2752056	10,95	233223	-1,26	109,26
за розрахунками з учасниками	19968	0,10	55356	0,22	35388	0,12	277,22
Поточні забезпечення	60369	0,29	59284	0,24	-1085	-0,06	98,20
Доходи майбутніх періодів	1168	0,01	971486	3,87	970318	3,86	83175,17
Інші поточні зобов'язання	32007	0,16	20588	0,08	-11419	-0,07	64,32
Усього за розділом III	5263992	25,52	5697126	22,67	433134	-2,84	108,23
Баланс	20629148	100,00	25125654	100,00	4496506	0,00	121,80

Таблиця 2.7

## Аналіз джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р.

Джерела капіталу	01.01.2017		31.12.2017		Зміни за 2017 рік		Темп росту,%
	тис.грн.	структура, %	тис.грн.	структура, %	тис.грн.	структура, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
<b>I. Власний капітал</b>							
Зареєстрований (пайовий) капітал	280529	1,12	280529	0,96	0	-0,16	100,00
Капітал у дооцінках	122128	0,49	121682	0,42	-446	-0,07	99,63
Додатковий капітал	491729	1,96	522693	1,79	30964	-0,17	106,30
Емісійний дохід	417258	1,66	422565	1,44	5307	-0,22	101,27
Накопичені курсові різниці	74358	0,30	99407	0,34	25049	0,04	133,69
Резервний капітал	71251	0,28	71315	0,24	64	-0,04	100,09
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	15369225	61,17	18440600	63,06	3071375	1,89	119,98
Вилучений капітал	-2852	-0,01	-3539	-0,01	-687	0,00	124,09
Неконтрольована частка	-79694	-0,32	-51847	-0,18	27847	0,14	65,06
Усього за розділом I	16252316	64,68	19381433	66,28	3129117	1,59	119,25
<b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>							
Відстрочені податкові зобов'язання	18476	0,07	15686	0,05	-2790	-0,02	84,90
Пенсійні зобов'язання	76913	0,31	65342	0,22	-11571	-0,08	84,96
Довгострокові кредити банків	359177	1,43	369971	1,27	10794	-0,16	103,01
Інші довгострокові зобов'язання	1734821	6,90	1891259	6,47	156438	-0,44	109,02
Довгострокові забезпечення	71923	0,29	71244	0,24	-679	-0,04	99,06
Цільове фінансування	914902	3,64	1328767	4,54	413865	0,90	145,24
Усього за розділом II	3176212	12,64	3742269	12,80	566057	0,16	117,82

## Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	874166	3,48	804356	2,75	-69810	-0,73	92,01
Векселі видані	103	0,00	103	0,00	0	0,00	100,00
Поточна кредиторська заборгованість:	19323	0,08	57665	0,20	38342	0,12	298,43
за товари, роботи, послуги	632068	2,52	533649	1,82	-98419	-0,69	84,43
за розрахунками з бюджетом	186335	0,74	208736	0,71	22401	-0,03	112,02
за у тому числі з податку на прибуток	158878	0,63	176777	0,60	17899	-0,03	111,27
за розрахунками зі страхування	33017	0,13	40605	0,14	7588	0,01	122,98
за розрахунками з оплати праці	93344	0,37	119991	0,41	26647	0,04	128,55
за одержаними авансами	2752056	10,95	3279571	11,21	527515	0,26	119,17
за розрахунками з учасниками	55356	0,22	98133	0,34	42777	0,12	177,28
Поточні забезпечення	59284	0,24	63235	0,22	3951	-0,02	106,66
Доходи майбутніх періодів	971486	3,87	884415	3,02	-87071	-0,84	91,04
Інші поточні зобов'язання	20588	0,08	29296	0,10	8708	0,02	142,30
Усього за розділом III	5697126	22,67	6119755	20,93	422629	-1,75	107,42
Баланс	25125654	100,00	29243457	100,00	4117803	0,00	116,39

Таблиця 2.8

## Аналіз джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р.

Джерела капіталу	01.01.2018		31.12.2018		Зміни за 2018 рік		Темп росту,%
	тис.грн.	структура, %	тис.грн.	структура, %	тис.грн.	структура, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
<b>I. Власний капітал</b>							
Зареєстрований капітал	280529	0,96	280529	0,95	0	-0,01	100,00
Капітал у дооцінках	121682	0,42	0	0,00	-121682	-0,42	0,00
Додатковий капітал	522693	1,79	1606600	5,45	1083907	3,66	307,37
Емісійний дохід	422565	1,44	420390	1,43	-2175	-0,02	99,49
Накопичені курсові різниці	99407	0,34	139	0,00	-99268	-0,34	0,14
Резервний капітал	71315	0,24	71251	0,24	-64	0,00	99,91
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	18440600	63,06	19397065	65,76	956465	2,70	105,19
Вилучений капітал	-3539	-0,01	-1387	0,00	2152	0,01	39,19
Неконтрольована частка	-51847	-0,18	302	0,00	52149	0,18	-0,58
Усього за розділом I	19381433	66,28	21354360	72,40	1972927	6,12	110,18
<b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>							
Відстрочені податкові зобов'язання	18476	0,06	0	0,00	-18476	-0,06	0,00
Пенсійні зобов'язання	76913	0,26	307475	1,04	230562	0,78	399,77
Довгострокові кредити банків	359177	1,23	280751	0,95	-78426	-0,28	78,17
Інші довгострокові зобов'язання	1735357	5,93	1631285	5,53	-104072	-0,40	94,00
Довгострокові забезпечення	71923	0,25	112597	0,38	40674	0,14	156,55
Цільове фінансування	914966	3,13	1097247	3,72	182281	0,59	119,92
Усього за розділом II	3742269	12,80	3429355	11,63	-312914	-1,17	91,64

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	804356	2,75	560539	1,90	-243817	-0,85	69,69
Векселі видані	103	0,00	9103	0,03	9000	0,03	8837,86
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	57665	0,20	84225	0,29	26560	0,09	146,06
за товари, роботи, послуги	533649	1,82	775669	2,63	242020	0,80	145,35
за розрахунками з бюджетом	208736	0,71	243654	0,83	34918	0,11	116,73
за у тому числі з податку на прибуток	176777	0,60	214877	0,73	38100	0,12	121,55
за розрахунками зі страхування	40605	0,14	46934	0,16	6329	0,02	115,59
за розрахунками з оплати праці	119991	0,41	132887	0,45	12896	0,04	110,75
за одержаними авансами	3279571	11,21	2658148	9,01	-621423	-2,20	81,05
за розрахунками з учасниками	98133	0,34	32336	0,11	-65797	-0,23	32,95
Поточні забезпечення	63235	0,22	102417	0,35	39182	0,13	161,96
Доходи майбутніх періодів	884415	3,02	3092	0,01	-881323	-3,01	0,35
Інші поточні зобов'язання	29296	0,10	62501	0,21	33205	0,11	213,34
Усього за розділом III	6119755	20,93	4711505	15,97	-1408250	-4,95	76,99
Баланс	29243457	100,00	29495220	100,00	251763	0,00	100,86

– збільшення загальної вартості власного капіталу ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р. на 19,25%, або на 3129117 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2017 р.;

– збільшення загальної вартості довгострокових зобов'язань ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р. на 17,82 %, або на 566057 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2017 р.;

– збільшення вартості поточних зобов'язань ПАТ “Мотор Січ” в 2017 р. на 7,42%, або на 422629 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2017 р. В структурі фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” значну частину займали:

– власний капітал ПАТ “Мотор Січ”, його частка на 01.01.2017-64,68%, на 31.12.2017 – 66,28%;

– довгострокові зобов'язання, частка на 01.01.2017 – 12,64%, на 31.12.2017 – 12,8%;

– поточні зобов'язання, частка на 01.01.2017 – 22,67%, на 31.12.2017 – 20,93%.

Таким чином, в 2017 р. спостерігається покращення структури фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” (збільшення частки власного капіталу та зменшення частки залученого капіталу).

За результатами аналізу даних, наведених у табл. 2.8 простежується:

– збільшення загальної вартості фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р. на 0,86 % , або на 251763 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2018 р.;

– збільшення загальної вартості власного капіталу ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р. на 10,18%, або на 1972927 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2018 р.;

– зменшення загальної вартості довгострокових зобов'язань ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р. на 8,36 %, або на 5312914 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2018 р.;

– зменшення вартості поточних зобов'язань ПАТ “Мотор Січ” в 2018 р. на 23,01 %, або на 1408250 тис.грн., в порівнянні з 01.01.2018 р.

В структурі фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” значну частину займали:

- власний капітал ПАТ “Мотор Січ”, його частка на 01.01.2018-66,28%, на 31.12.2018 – 72,4%;
- довгострокові зобов'язання, частка на 01.01.2018 – 12,8%, на 31.12.2018 – 11,63%;
- поточні зобов'язання, частка на 01.01.2018–20,93%, на 31.12.2018 – 15,97%.

Таким чином, в 2018 р. спостерігається покращення структури фінансових джерел формування активів ПАТ “Мотор Січ” (збільшення частки власного капіталу та зменшення частки залученого капіталу).

Структуру активів та джерел фінансування діяльності ПАТ “Мотор Січ” наведено на рис.2.2 та 2.3.

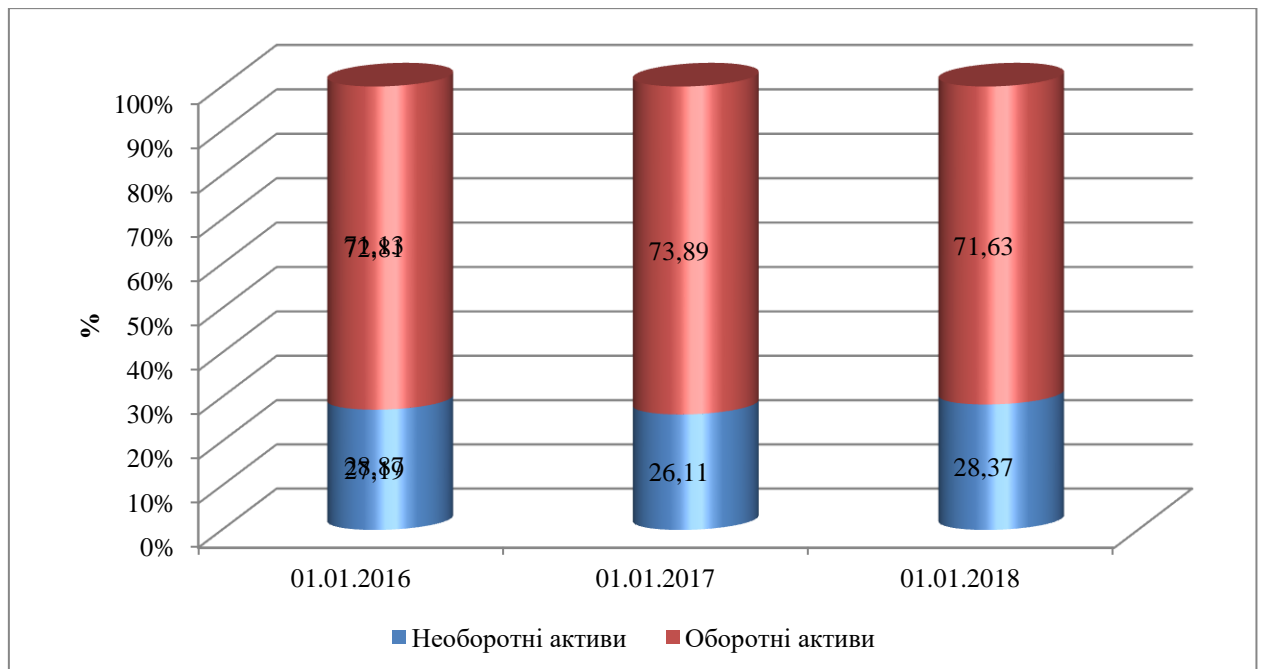


Рис.2.2. Структура активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016-2018 рр.



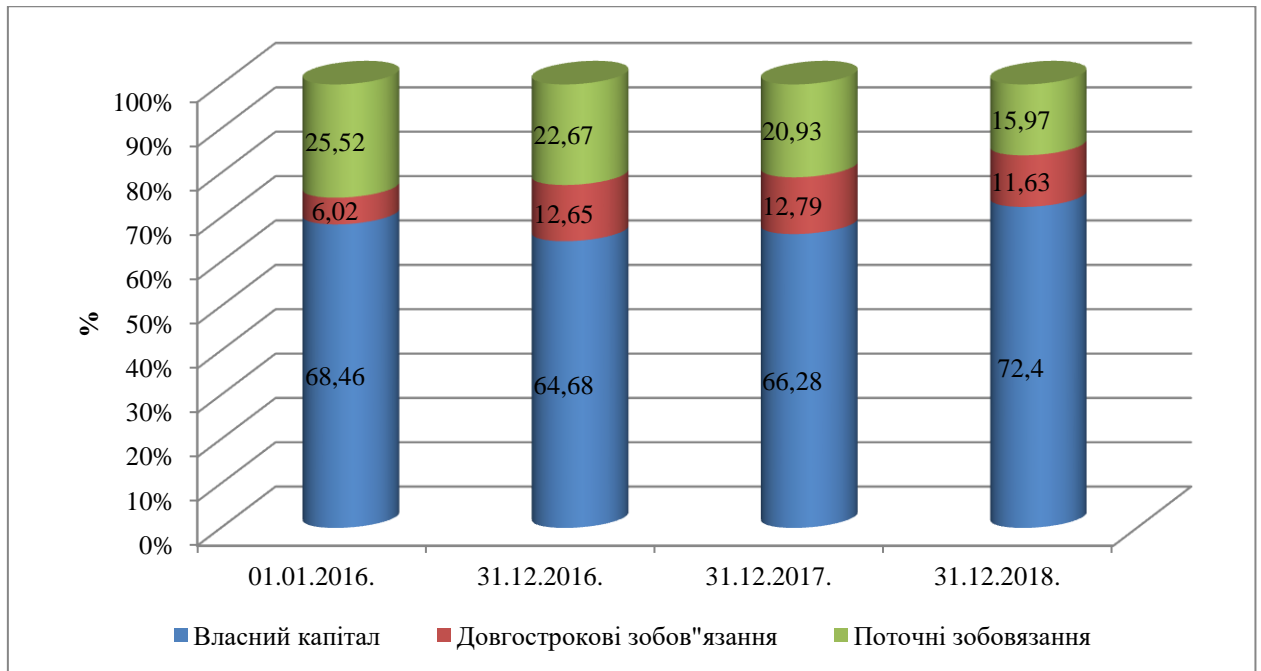


Рис.2.3. Структура джерел фінансування активів ПАТ “Мотор Січ” в 2016-2018 рр.

Аналіз показав, що ПАТ “Мотор Січ” має достатньо гарне співвідношення між складовими активів та джерел їх фінансування. Формування необоротних активів здійснюється повністю за рахунок власного капіталу, що забезпечить умови для стабільної роботи.

### 2.3. Аналіз формування фінансових результатів ПАТ “Мотор Січ”

Аналіз формування фінансових результатів ПАТ “Мотор Січ” проведено в табл.2.9.

Динаміка фінансових результатів вказує на збільшення виручки від реалізації продукції за 2017 р. на 4604222 тис. грн., а за 2018 р. спостерігається зменшення на 2910742 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилась на 2470755 тис. грн. та 603415 тис. грн. відповідно за 2017 р. і 2018 р.

Таблиця 2.9

Динаміка фінансових результатів ПАТ “Мотор Січ” за 2017-2018р., тис. грн.

Найменування статті	2016, тис.грн.	2017, тис.грн.	Зміни		2017, тис.грн.	2018, тис.грн.	Зміни	
			тис. грн.	темпи зроста ння,%			тис. грн.	темпи зростанн я,%
Чистий дохід від реалізації продукції	10546207	15150429	4604222	143,66	15150429	12239687	-2910742	80,79
Собівартість реалізованої продукції	4217243	6687998	2470755	158,59	6687998	7291413	603415	109,02
Валовий: прибуток	6328964	8462431	2133467	133,71	8462431	4948274	-3514157	58,47
Інші операційні доходи	9991300	8388733	-1602567	83,96	8388733	1008736	-7379997	12,02
Адміністративні витрати	1041515	1246056	204541	119,64	1246056	1482211	236155	118,95
Витрати на збут	779587	896893	117306	115,05	896893	768210	-128683	85,65
Інші операційні витрати	11027717	9121302	-1906415	82,71	9121302	1972444	-7148858	21,62
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	3471445	5586913	2115468	160,94	5586913	1734145	-3852768	31,04
Дохід від участі в капіталі	9187	124	-9063	1,35	124	17812	17688	14364,52
Інші фінансові доходи	21501	5699	-15802	26,51	5699	103813	98114	1821,60
Інші доходи	255137	479345	224208	187,88	479345	330356	-148989	68,92
Фінансові витрати	190164	205672	15508	108,16	205672	271862	66190	132,18
Втрати від участі в капіталі	1	924	923	92400	924	2977	2053	322,19
Інші витрати	893075	1678730	785655	187,97	1678730	54479	-1624251	3,25
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2674030	4186755	1512725	156,57	4186755	1856808	-2329947	44,35
Витрати (дохід) з податку на прибуток	709587	1082581	372994	152,56	1082581	604615	-477966	55,85
Чистий фінансовий результат: прибуток	1964443	3104174	1139731	158,02	3104174	1252193	-1851981	40,34

Таблиця 2.10

Динаміка структури фінансових результатів ПАТ “Мотор Січ” за 2017-2018р., тис. грн.

Найменування статті	2016, %	2017, %	Зміни 2017-2016	2017, %	2018, %.	Зміни 2018-2019
Чистий дохід від реалізації продукції	100,00	100,00	0,00	100,00	100,00	0,00
Собівартість реалізованої продукції	39,99	44,14	-84,13	44,14	59,57	15,43
Валовий: прибуток	60,01	55,86	-115,87	55,86	40,43	-15,43
Інші операційні доходи	94,74	55,37	-150,11	55,37	8,24	-47,13
Адміністративні витрати	9,88	8,22	-18,10	8,22	12,11	3,89
Витрати на збут	7,39	5,92	-13,31	5,92	6,28	0,36
Інші операційні витрати	104,57	60,20	-164,77	60,20	16,12	-44,09
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	32,92	36,88	-69,79	36,88	14,17	-22,71
Дохід від участі в капіталі	0,09	0,00	-0,09	0,00	0,15	0,14
Інші фінансові доходи	0,20	0,04	-0,24	0,04	0,85	0,81
Інші доходи	2,42	3,16	-5,58	3,16	2,70	-0,46
Фінансові витрати	1,80	1,36	-3,16	1,36	2,22	0,86
Втрати від участі в капіталі	0,00	0,01	-0,01	0,01	0,02	0,02
Інші витрати	8,47	11,08	-19,55	11,08	0,45	-10,64
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	25,36	27,63	-52,99	27,63	15,17	-12,46
Витрати (дохід) з податку на прибуток	6,73	7,15	-13,87	7,15	4,94	-2,21
Чистий фінансовий результат: прибуток	18,63	20,49	-39,12	20,49	10,23	-10,26

В табл.2.10 проведено аналіз структури фінансових результатів ПАТ “Мотор Січ”.

Темп росту валового прибутку склав за 2017 р. – 133,71%, а за 2018 р.- 58.47%. Всі операційні витрати за вказаний період на підприємстві зростали.

Прибуток від операційної діяльності збільшився за 2017 р. на 2115468 тис. грн., але за 2018 р. зменшився на 3852758 тис. грн.

Прибуток до оподаткування за 2017 р. збільшився на 1512725 тис. грн., а за 2018 р. зменшився на 2329947 тис. грн.

Аналогічна ситуація з чистим прибутком: за 2017 р. він збільшився на 137183,00 тис. грн. , а за 2018 р. зменшився на 241176,00 тис. грн.

Поведемо аналіз за елементами операційних витрат – табл.2.10.

Наведено відповідні елементи операційних витрат (на виробництво та збут, управління й інші операційні витрати), яких зазнало підприємство у процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, за мінусом витрат, які становлять собівартість продукції (робіт, послуг), що вироблена і спожита самим підприємством. Собівартість реалізованих товарів, запасів у цьому розділі не наводимо.

Матеріальні затрати за 2017 р. збільшилися на 1735884 тис. грн., а за 2018 р. збільшилися на 50013 тис. грн.

Витрати на оплату праці за 2017 р. збільшилися на 516542 тис. грн., а за 2018 р. збільшилися на 410174 тис. грн..

Зростання витрат на заробітну плату, а відповідно і взаємопов’язаних з ними витрати на відрахування на соціальні заходи, така тенденція є лише відображенням необхідності збільшення заробітної плати відносно зміни мінімальної заробітної плати.

Відповідні зміни відбулися з відрахуваннями на соціальні заходи: у 2017 р. збільшились на 154963 тис. грн., а у 2018 р. збільшилися на 123052 тис. грн.

Амортизація збільшилися за 2017 р. на 103446 тис. грн., а за 2018 р. збільшилася на 10176 тис. грн.

Інші операційні витрати зменшилися за 2017р. на 40080 тис. грн., а за 2018 р. збільшилися на 10000 тис. грн.

Розрахуємо суму витрат на 1 грн. реалізованої продукції – табл.2.12.

Як бачимо з табл. 2.12 за 2017 р. та за 2018 спостерігається зменшення всіх витрат, окрім матеріальних. Матеріальні витрати зросли в 2017 р. на 8,52 коп., а в 2018 р. на 4,73 коп. Витрати на оплату праці зменшилися в 2017р. на 1,81 коп., а в 2018 р. зросли на 7,0 коп. Відрахування на соціальні заходи зменшилися в 2017 р. на 0,54 коп., а в 2018р. на 2,1 коп. Амортизація та інші операційні витрати зменшилися в 2017 р. відповідно на 1,34 коп. та 0,68 коп., а в 2018 р. зросли відповідно на 1,35 коп. та 0,24 коп.

Така тенденція вказує на не зовсім вірні економічні заходи на підприємстві в 2018 р, які не спрямовані на економію на матеріальних витратах у тому числі на створені необхідних умов для економії енергії при виробництві.

#### 2.4 Аналіз фінансового стану на основі аналітичних показників

Об'єктом аналізу майнового стану підприємства є склад, наявний у натурально - речовинній формі, цінні папери, кошти й кошти на розрахунках.

Розраховані коефіцієнти майнового стану ПАТ “Мотор Січ” зведемо в таблицю 2.13.

Аналіз табл. 2.13 вказує, що частка оборотних виробничих фондів в обігових активах змінюється нерівномірно, так на 31.12.2017 р збільшується на 5,8%, а на 31.12.2018 р. збільшується на 11,43%.

Частка основних засобів в активах зменшується на 1,47 ;на 31.12.2017 р., а на 31.12.2018 р. збільшується на 0,4%.

Коефіцієнт зносу основних засобів збільшується, що не відповідає нормативу. На 31.12.2017 р. збільшується на 0,01, а на 31.12.2018 р. збільшується на 0,02.

Таблиця 2.11

## Динаміка операційних витрат ПАТ «Мотор -Січ», тис.грн.

Найменування статті	2017р.		Зміни		2018р.		Зміни	
	За попередній період	За звітний період	в абсолютних величинах, тис. грн.	темпи зростання,%	За попередній період	За звітний період	в абсолютних величинах, тис. грн.	темпи зростання,%
Матеріальні затрати	1020188	2756072	1735884	270,15	2756072	2806085	50013	101,81
Витрати на оплату праці	1810674	2327216	516542	128,53	2327216	2737390	410174	117,63
Відрахування на соціальні заходи	543202	698165	154963	128,53	698165	821217	123052	117,63
Амортизація	700643	804089	103446	114,76	804089	814265	10176	101,27
Інші операційні витрати	142536	102456	-40080	71,88	102456	112456	10000	109,76
Разом	4217243	6687998	2470755	158,59	6687998	7291413	603415	109,02

Таблиця 2.12

## Витрати на 1 грн. реалізованої продукції

Найменування статті	2017р.		Зміни		2018р.		Зміни	
	За попередній період	За звітний період	в абсолютних величинах, тис. грн.	темпи зростання, %	За попередній період	За звітний період	в абсолютних величинах, тис. грн.	темпи зростання, %
Матеріальні витрати	9,67	18,19	8,52	188,05	18,19	22,93	4,73	126,03
Витрати на оплату праці	17,17	15,36	-1,81	89,47	15,36	22,36	7,00	145,60
Відрахування на соціальні заходи	5,15	4,61	-0,54	89,47	4,61	6,71	2,10	145,60
Амортизація	6,64	5,31	-1,34	79,89	5,31	6,65	1,35	125,35
Інші операційні витрати	1,35	0,68	-0,68	50,04	0,68	0,92	0,24	135,86
Разом	39,99	44,14	4,16	110,39	44,14	59,57	15,43	134,95

Таблиця 2.13

## Аналіз майнового стану ПАТ “МОТОР СІЧ”

Показник	на 01.01. 2017р	на 31.12. 2017р	на 31.12. 2018р	Відхилен ня за 2017р.	Відхил ення за 2018р.	Норматив
Частка оборотних виробничих фондів в обігових активах,%	72,28	66,49	77,91	-5,80	11,43	Збільшення
Частка основних засобів в активах,%	25,52	24,05	24,45	-1,47	0,40	Зменшення
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,38	0,38	0,40	0,01	0,02	Зменшення
Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах,%	0,14	0,12	0,07	-0,02	-0,05	Збільшення
Частка оборотних виробничих активів,%	20,21	24,76	15,82	4,55	-8,94	Збільшення
Коефіцієнт мобільності активів	2,69	2,83	2,53	0,14	-0,30	Збільшення =0,5

Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах зменшується на 31.12.2017 р. збільшується на 0,07, а на 31.12.2018 р. зменшується на 0,02.

Частка оборотних виробничих активів збільшується на 31.12.2017 р. на 4,55%, а на 31.12.2018 р. зменшується на 8,94%.

Коефіцієнт мобільності активів збільшується на 31.12.2017 р. на 0,14%, а на 31.12.2018 р. зменшується на 0,3%.

Однією з основних задач фінансового стану є дослідження показників які характеризують фінансову стійкість підприємства.

Розглянемо методичну послідовність аналізу фінансової стійкості підприємства, яка визначається на основі коефіцієнтів:

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії):

$$K_{\text{авт}} = \text{Власний капітал} / \text{Пасиви} \quad (2.1)$$



Характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів; його незалежність від позикових джерел. Коефіцієнт повинен збільшуватись, нормативне значення  $K_{авт} > 0,5$ .

Чим нижче значення коефіцієнта, тим вище ризик неплатоспроможності. Низьке значення коефіцієнта говорить про можливість дефіциту грошових коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{ф.з.} = \text{Пасиви} / \text{власний капітал} \quad (2.2)$$

Коефіцієнт показує скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу. Коефіцієнт повинен зменшуватись, показник, обернений до  $K_{авт}$ ; нормативне значення  $K_{ф.з}=2$

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу:

$$K_{п.к} = \text{Позиковий капітал} / \text{пасиви} \quad (2.3)$$

Коефіцієнт показує скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел. Показник повинен зменшуватись, згідно з вимогами до показника  $K_{авт}$ . Критичне значення  $K_{п.к} \leq 0,5$

Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування):

$$K_{ф.с.} = \text{Власні кошти} / \text{Позикові кошти} \quad (2.4)$$

Маневреність робочого капіталу:

$$M_{р.к.} = \text{Запаси} / \text{Робочий капітал} \quad (2.5)$$

Даний показник характеризує частку запасів, тобто матеріальних виробничих активів у власних обігових коштах; обмежує свободу маневру

власними коштами. Показник повинен зменшуватись; збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів, в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів, що зменшує платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами

$$K_{\text{зап}} = \text{Власні обігові кошти} / \text{запаси} \quad (2.6)$$

Даний показник показує наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування. Показник повинен збільшуватись.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу

$$K_{\text{м}} = \text{Власні обігові кошти} / \text{Власний капітал} \quad (2.7)$$

Даний показник показує частку власних обігових коштів у власному капіталі. Даний показник повинен збільшуватись, нормативне значення  $K_{\text{м}} > 0,1$ . Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ “Мотор Січ” наведена в табл.2.14.

Таблиця 2.14 містить показники фінансової стійкості підприємства що досліджується. Як бачимо, коефіцієнт фінансової автономії перевищує рекомендоване значення 0,5. Це означає, що підприємство може самостійно виконувати зовнішні зобов'язання не опираючись на позикові кошти. Має тенденцію до зростання. Показник зменшився на 0,04 в 2,16 р., збільшився на 0,02 в 2017 р, та збільшився на 0,06 в 2018 р.

Коефіцієнт фінансової залежності, зворотний попередньому, зменшується, але відповідає нормативу показника  $K_{\text{ф.з}}=2$ . Показник збільшився на 0,09 в 2,16 р., зменшився на 0,04 в 2017 р, та зменшився на 0,13 в 2018 р.

Таблиця 2.14

## Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ “Мотор Січ”

Показник	01.01. 2016	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	Відхилення за		
					2016р.	2017р.	2018р.
Власні обігові кошти (робочий капітал), тис. грн	817739 3,00	942162 7,00	117455 16,00	124423 4,00	23238 89,00	- 10501 282,00	10796 55,00
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,68	0,65	0,66	0,72	-0,04	0,02	0,06
Коефіцієнт фінансової залежності	1,46	1,55	1,51	1,38	0,09	-0,04	-0,13
Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу	0,32	0,35	0,34	0,28	0,04	-0,02	-0,06
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	2,17	1,83	1,97	2,62	-0,34	0,13	0,66
Маневреність робочого капіталу	0,58	0,58	0,61	0,52	0,00	0,03	-0,09
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,56	0,51	0,54	0,54	-0,05	0,03	0,00
Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами	0,56	0,51	0,54	0,61	-0,04	0,03	0,07
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,56	0,51	0,54	0,06	0,03	-0,48	-0,03
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,78	0,71	0,82	0,08	0,10	-0,74	0,03
Показник фінансового лівериджу	0,46	0,55	0,51	0,38	-0,04	-0,13	-0,42
Коефіцієнт фінансової стійкості	2,17	1,83	1,97	2,62	0,13	0,66	-2,49

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу  $< 0,5$ . Це означає, що більша кількість позикового капіталу потрібна підприємству у загальній частині сукупних джерел. Показник збільшився на 0,04 в 2,16 р., зменшився на 0,02 в 2017 р, та зменшився на 0,06 в 2018 р.

Про стабільність підприємства свідчить коефіцієнт фінансової стійкості у таблиці 2.14. Він має нормативне значення, тобто  $K_{ф.с.} > 1$ . Показник збільшився на 0,13 в 2,16 р., збільшився на 0,66 в 2017 р, та зменшився на 2,49 в 2018 р.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу збільшився на 0,001 в 2,16 р., збільшився на 0,03 в 2017 р, та зменшився на 0,09 в 2018 р.

Підприємство має власні оборотні кошти, має достатню частку власного капіталу, тому можемо вважати показники фінансової стійкості задовільними.

Аналіз ліквідності підприємства проводиться на основі даних балансу і може бути проведений шляхом співставлення безпосередньо балансових показників активів і пасивів, а також шляхом розрахунку фінансових коефіцієнтів.

Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяються на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (A1) – це суми за всіма статтями коштів та їх еквівалентів, тобто гроші, які можна використати для поточних розрахунків. Сюди належать також короткострокові фінансові вкладення, цінні папери, які можна прирівняти до грошей.

2. Активи, що швидко реалізуються (A2) – це активи, для перетворення яких на гроші потрібний певний час. У цю групу включають дебіторську заборгованість. Ліквідність цих активів є різною і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансових працівників, платоспроможності платників, умов видачі кредитів покупцям тощо.

3. Активи, що реалізуються повільно (A3) – це статі 2-го розділу активу балансу, які включають запаси та інші оборотні активи. Запаси не можуть бути продані, поки немає покупця. Інколи певні запаси потребують додаткової обробки для того, щоб їх можна було продати, а на все це потрібен час.

4. Активи, що важко реалізуються (А4) – це активи, які передбачено використовувати в господарській діяльності протягом тривалого періоду. У цю групу включають усі статті 1-го розділу активу балансу («Необоротні активи»).

Пасиви балансу відповідно до зростання строків погашення зобов'язань групуються так:

1. Негайні пасиви (П1) – це кредиторська заборгованість, розрахунки за дивідендами, своєчасно не погашені кредити (за даними додатку до балансу).

2. Короткострокові пасиви (П2) – це короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані..

3. Довгострокові пасиви (П3) – це довгострокові зобов'язання.

4. Постійні пасиви (П4) – це статті 1-го розділу пасиву балансу («Власний капітал»).

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активу і пасиву. Результати аналізу наведено в табл.2.15-2.17.

Таблиця 2.15

Аналіз ліквідності балансу ПАТ “Мотор Січ” за 2016 р.

Актив	На		Пасив	На		Платіжний надлишок або недостача	
	01.01.2016р.	31.12.2016р.		01.01.2016р.	31.12.2017р.		
A <sub>1</sub>	1273420	2352855	П1	601461	874166	671959	1478689
A <sub>2</sub>	10540184	13303132	П2	4662531	4822960	5877653	8480172
A <sub>3</sub>	2859217	2638868	П3	1242975	3176212	1616242	-537344
A <sub>4</sub>	5956327	6830799	П4	14122181	16252316	-8165854	-9421517
Баланс	20629148	25125654	Баланс	20629148	25125654	0	0

За даними таблиці 2.15 баланс підприємства, що аналізується, є неліквідним, оскільки на 01.01.2017:  $A_1 > P_1$ ;  $A_2 > P_2$ ;  $A_3 > P_3$ ;  $A_4 < P_4$ , а на 31.12.2018  $A_1 > P_1$ ;  $A_2 > P_2$ ;  $A_3 < P_3$ ;  $A_4 < P_4$

На початок 2016 р. виконуються всі необхідні співвідношення. В цьому випадку недотримані декілька співвідношень на кінець періоду.

Таблиця 2.16

## Аналіз ліквідності балансу ПАТ “Мотор Січ” за 2017 р.

Актив	На		Пасив	На		Платіжний надлишок або недостача	
	01.01.2017р	31.12.2017р		01.01.2017р	31.12.2017р		
A <sub>1</sub>	2352855	2765602	П1	874166	5315399	1478689	-2549797
A <sub>2</sub>	13303132	4387855	П2	4822960	804356	8480172	3583499
A <sub>3</sub>	2638868	14453682	П3	3176212	3742269	-537344	10711413
A <sub>4</sub>	6830799	7636318	П4	16252316	19381433	-9421517	-11745115
Баланс	25125654	29243457	Баланс	25125654	29243457	0	0

За даними таблиці 2.16 баланс підприємства, що аналізується, є неліквідним, оскільки на 01.01.2017:  $A_1 > П_1$ ;  $A_2 > П_2$ ;  $A_3 < П_3$ ;  $A_4 < П_4$ , а на 31.12.2018  $A_1 < П_1$ ;  $A_2 > П_2$ ;  $A_3 > П_3$ ;  $A_4 < П_4$

В цьому випадку недотримані декілька співвідношень, як на початок, так і на кінець періоду.

Таблиця 2.17

## Аналіз ліквідності балансу ПАТ “Мотор Січ” за 2018 р.

Актив	На		Пасив	На		Платіжний надлишок або недостача	
	01.01.2018р.	31.12.2018р.		01.01.2018р.	31.12.2018р.		
A <sub>1</sub>	2765602	1479216	П1	5315399	4150966	-2549797	-2671750
A <sub>2</sub>	4387855	2995568	П2	804356	560539	3583499	2435029
A <sub>3</sub>	14453682	16654077	П3	3742269	3429355	10711413	13224722
A <sub>4</sub>	7636318	8366359	П4	19381433	21354360	-11745115	-12988001
Баланс	29243457	29495220	Баланс	29243457	29495220	0	0

За даними таблиці 2.17 баланс підприємства, що аналізується, є неліквідним, оскільки на 01.01.2018  $A_1 < П_1$ ;  $A_2 > П_2$ ;  $A_3 > П_3$ ;  $A_4 < П_4$ , а на 31.12.2018  $A_1 < П_1$ ;  $A_2 > П_2$ ;  $A_3 > П_3$ ;  $A_4 < П_4$ .

В цьому випадку недотримані декілька співвідношень, як на початок, так і на кінець періоду.

Ліквідність та платоспроможність підприємства визначається на основі коефіцієнтів:

Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття):

$$\text{Кл.п.} = \text{Поточні активи} / \text{Поточні пасиви} \quad (2.8)$$

Даний коефіцієнт характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року. Коефіцієнт повинен збільшуватись Кл.п.=1.

Коефіцієнт ліквідності швидкої:

$$\text{Кл.ш.} = \text{Поточні активи} - \text{Запаси} / \text{Поточні пасиви} \quad (2.9)$$

Даний показник показує скільки найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Показник має збільшуватись Кл.ш.  $\geq 0,8$ .

Коефіцієнт ліквідності абсолютної:

$$\text{Кл.а.} = \text{Кошти} / \text{Поточні пасиви} \quad (2.10)$$

Коефіцієнт характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. Даний показник має збільшуватись, Кл.л = - 0,2- 0,35.

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості

$$\text{Кд/к} = \text{Дебіторська заборгованість} / \text{Кредиторська заборгованість} \quad (2.11)$$

Даний показник характеризує готовність підприємства розрахуватись з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року. Рекомендоване значення Кд/к=1,0.

Після розрахунку всі коефіцієнти зводяться в таблицю 2.18.

Як бачимо з таблиці 2.18 більша кількість показників підходять до нормативних значень. Так коефіцієнт поточної ліквідності має тенденцію до збільшення на 31.12.2016р. (збільшився на 0,42), на 31.12.2017 р. (збільшився на 0,32), але на 31.12.2018 р. збільшився на 0,95.

Таблиця 2.18

## Динаміка коефіцієнтів ліквідності підприємства

Показник	Результати розрахунку на				Відхилення за		
	01.01. 2016	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	2016р.	2017 р.	2018р.
Коефіцієнт загальної ліквідності (поточної)	2,79	3,21	3,53	4,48	0,42	0,32	0,95
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,24	2,75	1,17	0,95	0,50	-1,58	-0,22
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,24	0,41	0,45	0,31	0,17	0,04	-0,14
Спів-ня короткостр. дебіторської та кредиторської заборгованості	1,62	1,78	5,99	1,84	0,16	4,21	-4,15

Даний показник має значення, що перевищує 1. Це свідчить про те що в підприємства достатньо обігових коштів для погашення боргів протягом року.

Коефіцієнт швидкої ліквідності має несталу тенденцію змін: збільшення на 31.12.2016 р. (збільшився на 0,5), зменшення на 31.12.2017 р. (зменшився на 1,58), та ще зменшився на 31.12.2018 р. зменшився на 0,22.

Даний показник має значення, що перевищує норматив на протязі 2016-2018 рр. Це свідчить про те що в підприємства достатньо обігових коштів для погашення боргів протягом року. Коефіцієнт ліквідності швидкої на 31.12.2018 року зменшується, що є поганою тенденцією для підприємства.

Також спостерігається збільшення коефіцієнту ліквідності абсолютної на 0,17 за 2016 р., на 0,04 за 2017 р. та зменшення на 0,14 за 2018 р., але показник перевищує нормативне значення. Це означає, що підприємств може негайно ліквідувати короткострокову заборгованість.

Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської відповідає нормативу-1, але має незначну тенденцію до зменшення: за 2018 р. на 4,15.



В наслідок проведення аналізу показників фінансового стану підприємства за аналізований період ми можемо зробити висновок, що підприємство незалежне від зовнішніх джерел фінансування.

## 2.5 Аналіз ділової та ринкової активності підприємства

Аналіз ділової активності підприємства проводиться за допомогою коефіцієнтів, які розглянуті в першому розділі роботи. Результати розрахунку для ПАТ “Мотор Січ” представлено в табл.2.19.

Таблиця 2.19

### Аналіз показників ділової активності ПАТ “Мотор Січ”

Показники	2016 р.	2017р.	2018р.	Зміни	
				2017-2016	2018-2017
Продуктивність праці, тис. гривень / особу	10519670	15124984	12217466	4605314	-2907518
Фондовіддача, гривень / гривень	1,73	2,25	1,72	0,52	-0,53
Фондомісткість, гривень / гривень	0,58	0,44	0,58	-0,13	0,14
Оборотність коштів у розрахунках (ОКРО), оборотів	10,34	7,01	5,30	-3,32	-1,72
Час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	35,31	52,04	68,93	16,73	16,88
Оборотність запасів, оборотів (ОЗО)	0,73	0,91	5,56	0,18	4,65
Час обороту запасів (ЧОЗ), днів	500,24	401,23	65,62	-99,01	-335,61
Оборотність кредиторської заборгованості, оборотів	17,60	25,99	18,70	8,39	-7,30
Час обороту кредиторської заборгованості (ЧОКЗ), днів	20,74	14,04	19,52	-6,70	5,48
Тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	535,55	453,27	134,55	-82,28	-318,72
Тривалість фінансового циклу, днів	514,81	439,23	115,02	-75,58	-324,20
Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	0,20	0,21	0,33	0,01	0,12
Оборотність оборотних активів, оборотів	0,64	0,76	0,57	0,12	-0,19
Оборотність власного капіталу, оборотів	0,75	0,93	5,75	0,19	4,81
Оборотність сукупного капіталу, оборотів	0,46	0,56	0,42	0,10	-0,14

Аналіз показників ділової активності ПАТ “Мотор Січ” в 2016 – 2018 рр показав, що:

– продуктивність праці в 2017 р. збільшилась на 4605314 тис. грн/особу ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 2907518 тис. грн/особу ( в порівнянні з 2016 р.);

– фондівіддача в 2017 р. збільшилась на 0,52 грн/грн (в порівнянні з 2016р.), а в 2018 р. зменшилась на 0,53 грн/грн. ( в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність коштів у розрахунках в 2017 р. зменшилась на 3,32 обороти ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 1,72 обороти (в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність коштів в запасах в 2017 р. збільшилась на 0,18 обороти (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. збільшилась на 4,65 обороти (в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність кредиторської заборгованості в 2017 р. збільшилась на 8,39 обороти (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 7,3 обороти (в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність оборотних активів в 2017 р. збільшилась на 0,12 обороти (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 0,19 обороти (в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність власного капіталу в 2017 р. збільшилась на 0,19 обороти (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. збільшилась на 4,81 обороти (в порівнянні з 2016 р.);

– час обороту запасів в 2017 р. зменшився на 99,01 дня (в порівнянні з 2016р.), а в 2018 р. зменшився на 335,61 дня (в порівнянні з 2016 р.);

– час обороту дебіторської заборгованості в 2017 р. збільшився на 16,73 дня (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. збільшився на 16,88 дня (в порівнянні з 2016 р.);

– час обороту кредиторської заборгованості в 2017 р. зменшився на 6,7 дня (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. збільшився на 5,48 дня (в порівнянні з 2016 р.);

– тривалість операційного циклу в 2017 р. зменшилась на 82,28 дня (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 318,72 дня (в порівнянні з 2016 р.);

– тривалість фінансового циклу в 2017 р. зменшилась на 75,58 дня (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 324,2 дня. Графічне зображення показників ділової активності підприємства зображено на рисунку 2.5.

Провівши аналіз ділової активності підприємства можна зробити висновок що підприємство на протязі трьох періодів працювало нестабільно.

Проведемо зрівняння темпів зростання показників, які характеризують ділову активність.

Ділова активність підприємства проявляється у динамічному розвитку підприємства, досягненні ним поставленої мети. Основним свідченням цього є: широта ринків збуту, стабільна репутація підприємства, рівень ефективності використання фінансових ресурсів, високий імідж на ринку тощо.

Під час поточного аналізу в якості критеріїв ділової активності найчастіше використовують такі показники, як обсяг реалізації продукції, товарів, наданих послуг, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства. При цьому, обов'язково враховують, так зване, «золоте правило» економіки підприємства, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуються ефективніше.

Оптимальним вважають наступне співвідношення:

$$T_{\text{пр}} > T_{\text{р}} > T_{\text{к}} > 100\% \quad (2.12)$$

де  $T_{\text{пр}}$  – темп росту прибутку до оподаткування,%;

$T_{\text{р}}$  – темп росту обсягу реалізації,%;

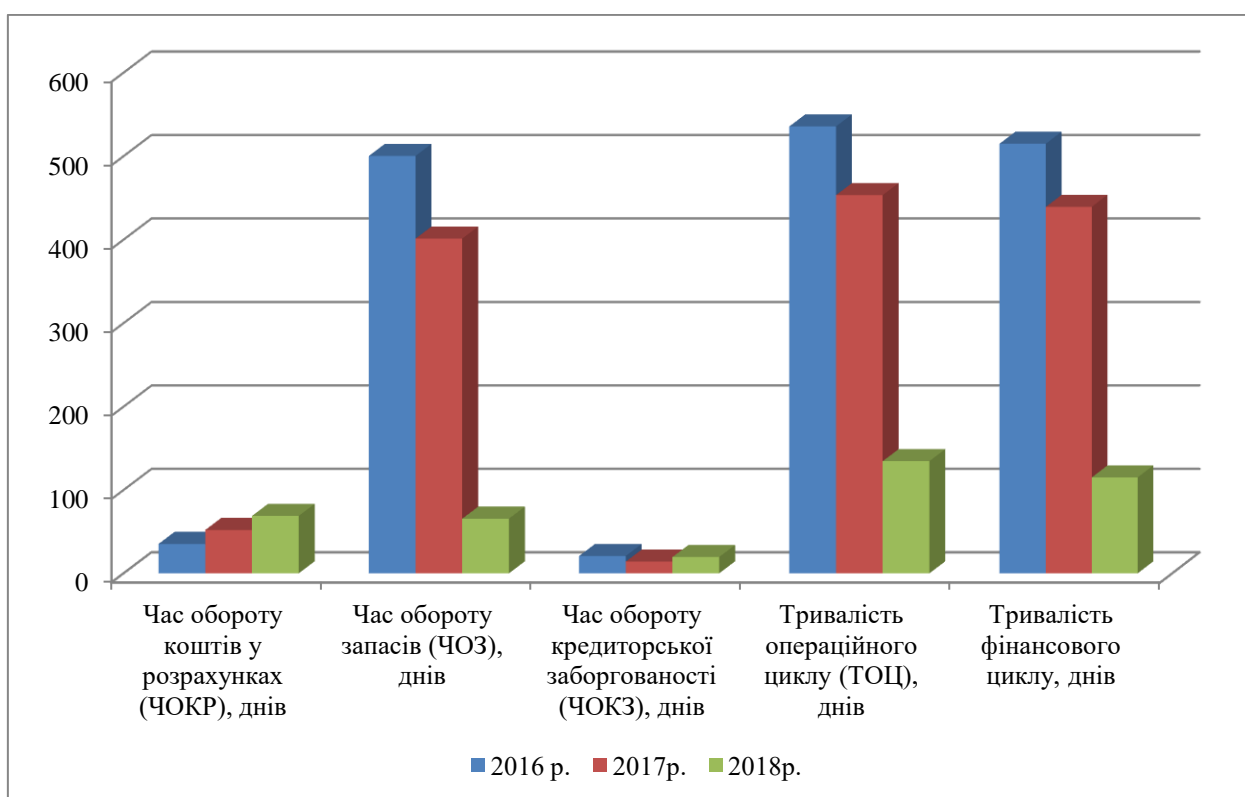
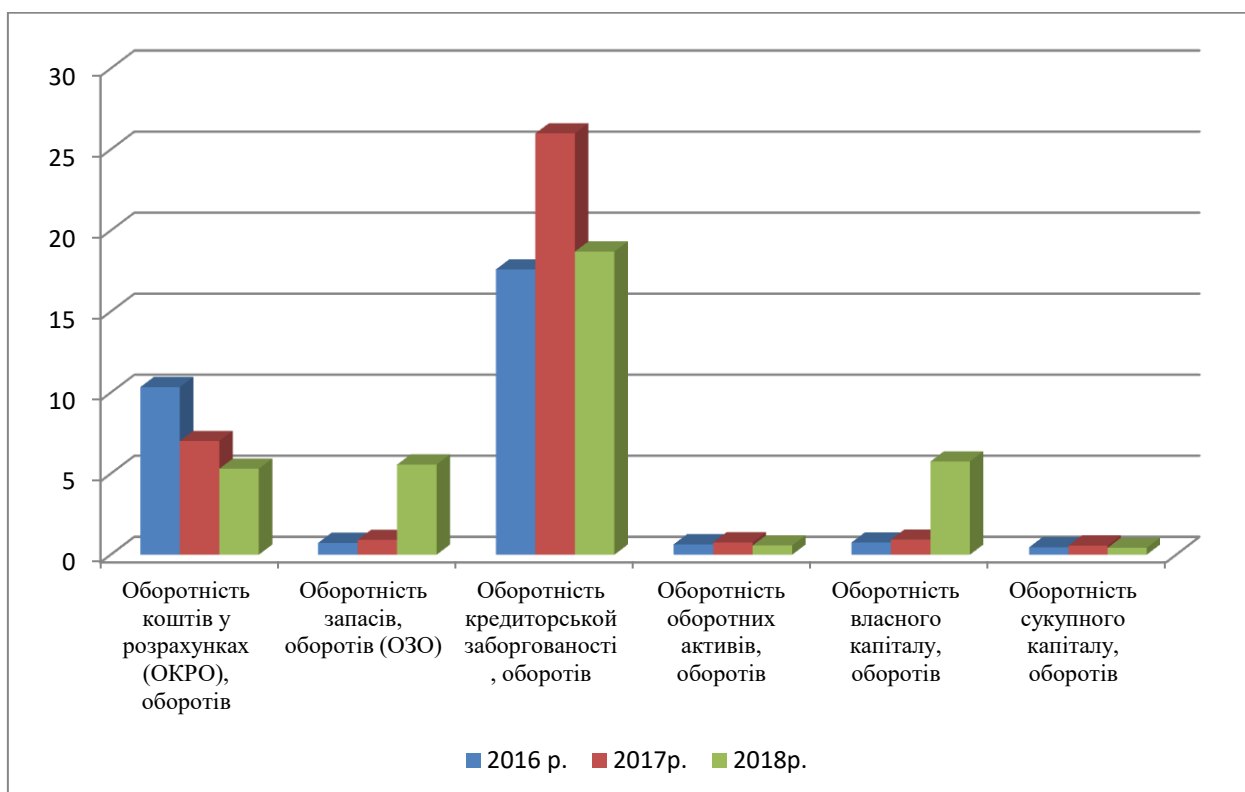


Рис. 2.5. Динаміка показників ділової активності ПАТ «Мотор Січ»

## Показники «золотого правила»

Показник	За 2016р.	За 2017р.	Відхилення, тис.грн	Темп росту, %	За 2018р.	Відхилення, тис.грн	Темп росту, %
Чистий дохід, тис. грн	10546207	15150429	4604222	143,66	12239687	-2910742	116,06
Прибуток (збиток) до оподаткування, тис. грн.	2674030	4186755	1512725	156,57	1856808	-2329947	69,44
Середній розмір капіталу, тис. грн.	22877401	27184556	4307155	118,83	29369339	2184783	128,38

Тк – темп росту авансованого капіталу, %

2017 р.: 156,57% > 143,66% > 118,83% > 100%;

2018 р.: 69,44% < 116,06% < 128,38% > 100%;

З цих позицій можна стверджувати про неефективність господарювання на підприємстві протягом 2018 р. Можемо констатувати невиконання «золотого правила», що вказує на досить низький рівень ділової активності аналізованого підприємства. Але у 2017 р. «золоте правило» виконувалося повністю.

В таблиці 2.21. проведемо аналіз дивідендної політики ПАТ “Мотор Січ”.

Таблиця 2.21

## Дивідендна політика ПАТ “Мотор Січ”

Рік	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	Чистий прибуток на одну просту акцію	Сума нарахованих дивідендів	Нарахування дивідендів на одну акцію	Тип дивідендної політики
2016р.	1964443	983,8	11771,17	30	Політика нарахування дивідендів за остаточним (залишковим) принципом
2017р.	3104174	1494,03	0	0	
2018р.	1252193	606,27	0	0	

За даними щодо стану підприємства та виплати дивідендів, дивідендну політику ПАТ “Мотор Січ” можна віднести до консервативного типу і характеризувати як політику нарахування дивідендів за остаточним

(залишковим) принципом. При цьому кількісні зобов'язання з розрахунку дивідендів не фіксуються, а рішення щодо виплати дивідендів приймається кожного разу як автономне з урахуванням фактичного фінансового стану та прогнозів подальшого розвитку.

Така політика, з одного боку, містить можливість гнучкого її проведення відповідно до інтересів акціонерів та менеджерів, сприяє забезпеченню високих темпів розвитку компанії, підвищенню її фінансової стійкості; з іншого боку, нестабільність розмірів дивідендних виплат, непередбачуваність їх розмірів у майбутньому періоді і навіть відмова від їх виплат у період високих інвестиційних можливостей негативно відображається на інвестиційній привабливості компанії, на формуванні рівня ринкової ціни акцій, і, відповідно, на ринковій вартості самої компанії.

Проведемо розрахунок показників ринкової активності – табл.2.22.

Таблиця 2.22

## Динаміка показників ринкової активності ПАТ “Мотор Січ”

Показник	За 2016р.	За 2017р.	Відхилення	Темп росту,%	За 2018р.	Відхилення,	Темп росту,%
Дохід на акцію	983,8	1494,03	510,23	151,86	606,27	454,40682	399,22
Дивіденд на акцію	30	0	-30	0,00	0	0	0,00
Дивідендний вихід	3,05	0,00	-3,05	0,00	0,00	0,00	0,00

Таким чином, дохід на акцію за 2018 р зменшилась. ПАТ “Мотор Січ” виплачувало дивіденди тільки в 2017 р.

Проведемо аналіз прибутковості та рентабельності за відносними показниками ПАТ “Мотор Січ”. Розрахунок показників рентабельності для ПАТ “Мотор Січ ” наведено у табл.2.23.

На основі табл. 2.23. можна зробити наступні висновки:

– показник рентабельності продукції за 2017 р. зменшився на 23,54% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 58,67% (в порівнянні з 2017 р.);

## Показники рентабельності ПАТ “Мотор Січ” в 2016-2018 рр.

Показник	Порядок розрахунку	2016р.	2017р.	2018р.	Відхилення	
					2016-2017	2017-2018
1	2	3	4	5	6	7
<b>Витратні показники</b>						
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг),%	Відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції	150,07	126,53	67,86	-23,54	-58,67
Рентабельність операційної діяльності, %	Відношення фінансового результату від операційної діяльності до операційних витрат	20,34	31,12	15,06	10,78	-16,06
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	Відношення чистого доходу до собівартості реалізованої продукції	2,50	2,27	1,68	-0,24	-0,59
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	Відношення собівартості реалізованої продукції до чистого доходу	0,40	0,44	0,60	0,04	0,15
<b>Ресурсні показники</b>						
Рентабельність підприємства (активів),%	Відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів підприємства	8,59	11,42	4,26	2,83	-7,16
Рентабельність власного капіталу, %	Відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу	12,93	17,39	6,15	4,46	-11,24
Рентабельність необоротних активів (фондорентабельність), %	Відношення чистого прибутку до середньорічної вартості необоротних активів	30,52	42,92	15,65	12,40	-27,26
Рентабельність оборотних активів, %	Відношення чистого прибутку до середньорічної вартості оборотних активів	11,90	15,56	5,86	3,66	-9,70
Коефіцієнт покриття активів	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості активів підприємства	0,46	0,56	0,42	0,10	-0,14
Коефіцієнт окупності активів	Відношення середньорічної вартості активів до чистого доходу	2,17	1,79	2,40	-0,37	0,61

## Продовження таблиці 2.23

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт покриття власного капіталу	Відношення чистого доходу до середньорічної вартості власного капіталу підприємства	0,69	1,86	0,60	1,16	-1,26
Коефіцієнт окупності власного капіталу	Відношення середньорічної вартості власного капіталу до чистого доходу	1,44	0,54	1,66	-0,90	1,13
Прибуткові коефіцієнти						
Валова рентабельність продажу продукції (товарів, робіт, послуг),%	Відношення валового прибутку до чистого доходу	60,01	55,86	40,43	-4,16	-15,43
Чиста рентабельність продажу продукції (товарів, робіт, послуг),%	Відношення чистого прибутку до чистого доходу	18,63	20,49	10,23	1,86	-10,26
Рентабельність доходу від операційної діяльності, %	Відношення фінансового результату від операційної діяльності до доходів від операційної діяльності	16,90	23,73	13,09	6,83	-10,65

– показник рентабельності операційної діяльності за 2017 р. збільшився на 10,78% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 16,06% (в порівнянні з 2017 р.);

– коефіцієнт покриття виробничих витрат за 2017 р. зменшився на 0,24 (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 0,59 (в порівнянні з 2017 р.);

– коефіцієнт окупності виробничих витрат за 2017 р. збільшився на 0,04 (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. збільшився на 0,15 (в порівнянні з 2017 р.);

– показник рентабельності в активів за 2017 р. збільшився на 2,83% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 7,16% (в порівнянні з 2017 р.);



– рентабельність власного капіталу за 2017 р. збільшився на 4,46 % (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 11,24 % (в порівнянні з 2017 р.);

– показник рентабельності необоротних активів за 2017 р. збільшився на 12,4% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 27,6 % (в порівнянні з 2017 р.);

– показник рентабельності оборотних активів за 2017 р. збільшився на 3,66 % (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 9,7 % (в порівнянні з 2017 р.);

– показник валової рентабельності продажу продукції за 2017 р. зменшився на 4,16% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 15,43% (в порівнянні з 2017 р.);

– показник чистої рентабельності продажу продукції за 2017 р. збільшився на 1,86% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 10,26% (в порівнянні з 2017 р.);

– показник рентабельності доходу від операційної діяльності за 2017 р. збільшився на 6,83% (в порівнянні з 2016 р.), а за 2018 р. зменшився на 10,65% (в порівнянні з 2017 р.).

Аналіз показників рентабельності показав, що підприємство, протягом 2016-2018 рр, було прибутковим, але, на відміну від попередніх років, показники в 2018 р. погіршились, в порівнянні з попереднім роком. Це спонукає підприємство до пошуку шляхів покращення своєї діяльності та активізація діяльності підприємства.

## Висновки до розділу 2

На основі другого розділу можна зробити наступні висновки:

1. ПАТ “Мотор Січ” – одна з провідних у світі корпорацій з розробки, виробництва, ремонту та сервісного обслуговування авіаційних газотурбінних двигунів для літаків та вертольотів, а також промислових

газотурбінних установок. Підприємство розташоване в Шевченківському районі міста Запоріжжя.

2. До організаційної структури підприємства входить біля 50 основних та допоміжних цехів та понад 50 відділів, що безпосередньо пов'язані з основним виробництвом, а також більш 15 відділів, що непов'язані з основним виробництвом.

3. На ПАТ “Мотор Січ” за період 2016-2018 рр. спостерігається зростання обсягів реалізації продукції в 2017 р. на 4604222 тис.грн., або на 43,66%, та зменшення в 2018 р. на 2910741 тис.грн., або на 19,21%.

Чистий прибуток за період 2016-2017 рр. збільшився на 1139731 тис.грн., та досяг рівня 3104174 тис.грн., а за період 2017-2018 рр. зменшився на 1851981 тис.грн., та досяг рівня 1252193 тис.грн.

4. Аналіз структури активів та джерел їх формування показав, що ПАТ “Мотор Січ” має достатньо гарне співвідношення між складовими активів та джерел їх фінансування. Вартість активів підприємства постійно зростає, при чому, як оборотних, так і необоротних.

Наявність власного капіталу підприємства забезпечує нормальне фінансування. Так, формування необоротних активів здійснюється повністю за рахунок власного капіталу, що забезпечить умови для стабільної роботи.

5. Аналіз витрат підприємства, показав, що в 2017 р. та за 2018 спостерігається зменшення всіх витрат, окрім матеріальних. Така тенденція вказує на не зовсім вірні економічні заходи на підприємстві в 2018 р, які не спрямовані на економію на матеріальних витратах у тому числі на створені необхідних умов для економії енергії при виробництві.

6. Аналіз показників фінансового стану підприємства показав, що більшість показників ліквідності та фінансової стійкості мають задовільне значення, але в 2018 р. спостерігається погіршення окремих показників.

7. Аналіз показників ділової активності також свідчить про погіршення показників діяльності підприємства, так як спостерігається погіршення багатьох в 2018 р. Так:

– продуктивність праці в 2017 р. збільшилась на 4605314 тис. грн/особу (в порівнянні з 2016р.), а в 2018 р. зменшилась на 2907518 тис. грн/особу (в порівнянні з 2016 р.);

– фондівдача в 2017 р. збільшилась на 0,52 грн/грн (в порівнянні з 2016р.), а в 2018 р. зменшилась на 0,53 грн/грн. ( в порівнянні з 2016р.);

– оборотність оборотних активів в 2017 р. збільшилась на 0,12 обороти (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 0,19 обороти ( в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність власного капіталу в 2017 р. збільшилась на 0,19 обороти (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. збільшилась на 4,81 обороти ( в порівнянні з 2016 р.);

– тривалість операційного циклу в 2017 р. зменшилась на 82,28 дня (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 318,72 дня ( в порівнянні з 2016р.);

– тривалість фінансового циклу в 2017 р. зменшилась на 75,58 дня (в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 324,2 дня (в порівнянні з 2017 р.).

8. Аналіз показників рентабельності показав, що підприємство, протягом 2016-2018рр, було прибутковим, але, на відміну від попередніх років, показники в 2018 р. погіршились, в порівнянні з попереднім роком. Це спонукає підприємство до пошуку шляхів покращення своєї діяльності та активізація діяльності підприємства.

## РОЗДІЛ 3

### УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ ПАТ “МОТОР СІЧ”

#### 3.1 Чинники зростання ділової активності ПАТ “Мотор Січ”

Ділову активність ПАТ “Мотор Січ” у вузькому сенсі можна охарактеризувати прагненням підприємства максимально використовувати свій ресурсний потенціал з метою підвищення ефективності виробничої діяльності. У зв'язку з цим підприємству необхідно знання факторів ділової активності, а також уміння ними управляти. Розгляд складу чинників допоможе виявити сутність і структуру самої ділової активності на ПАТ “Мотор Січ”.

Ділова активність ПАТ “Мотор Січ” – це індивідуальна комплексна характеристика економічного суб'єкта, що відображає ефективне використання матеріально-технічних, технологічних, фінансових, інформаційних та трудових ресурсів через систему якісних і кількісних показників з метою аналізу економічного стану господарюючого суб'єкта та оцінки його виробничого потенціалу, а також виявлення існуючих проблем в процесі прийняття і здійснення управлінських рішень для подальшого застосування необхідних заходів щодо поліпшення результатів підприємницької діяльності.

Ділова активність ПАТ “Мотор Січ” пов'язує його з іншими суб'єктами господарювання в системі ринкових відносин, впливаючи на економічну обстановку в країні в якості самостійного чинника. Але, з іншого боку, соціально-економічні події можуть самі бути факторами ділової активності, починаючи свій вплив з окремих людей і підприємств і закінчуючи масштабом всієї країни. Саме поняття «чинники» передбачає існування певних характеристик, прояв яких сприяє зрушень якісного і кількісного характеру в структурі залежних з ними елементів.

Що стосується ПАТ “Мотор Січ”, то чинники ділової активності в даному середовищі будуть значно перегукуватися з усіма факторами, побічно або безпосередньо впливають на результати і діяльність організацій.

Зокрема, до них можна віднести:

- галузеву приналежність підприємства;
- якість і вид споживаних ресурсів;
- рівень виробництва і збуту продукції;
- фінансову, маркетингову і облікову політику підприємства;
- структуру матеріально-технічного забезпечення;
- характер стратегічних і тактичних рішень;
- використання або впровадження інноваційних технологій;
- ступінь замученості в сучасне конкурентне середовище і володіння інформацією про особливості сучасного економічного розвитку організацій.

Даний підхід, що відображає всю систему чинників процесу ділової активності ПАТ “Мотор Січ”, представлений на рис.3.1.

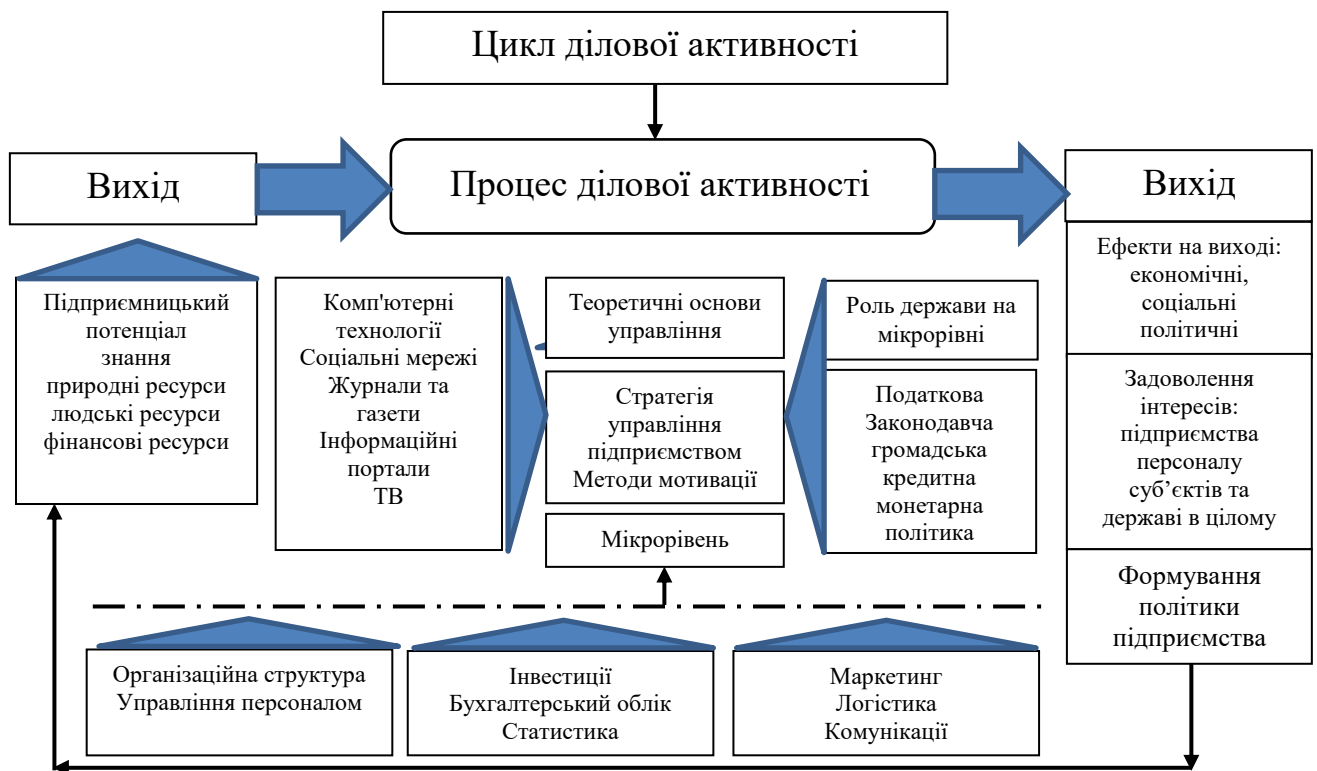


Рисунок 3.1. Система чинників процесу формування ділової активності

Таким чином, факторами, що підвищують рівень ділової активності, будуть елементи як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

До зовнішніх, наприклад, можна віднести зниження бюрократичного преса або полегшення можливості отримання кредитів підприємством, що обов'язково повинно супроводжуватися стабільністю і розвиненістю політико-економічної культури країни.

Це пояснюється походженням ділової активності, що веде свій початок від розвитку ринкових відносин, які передбачають в свою чергу раціональну ступінь свободи дій і самовдосконалення.

Серед економічних факторів особливе місце займають інфляція, безробіття, рівень життя населення і ступінь його впевненості в майбутньому.

Крім того, на ділову активність впливає і чинне законодавство, тобто правові чинники. Вони визначають способи ведення економічних операцій, будучи певним фундаментом для будь-якого господарського процесу.

Внутрішні ж чинники здебільшого пов'язані з роботою ПАТ “Мотор Січ”, його діяльністю в сфері планування, маркетингу та інших необхідних знань.

До них відносяться:

- галузева приналежність підприємства,
- рівень технічної оснащеності і інтенсивність впровадження розробок,
- кваліфікація кадрів і інші.

Вплив цих факторів носить пряму спрямованість і легко пояснюється найпростішими економічними законами.

У загальному вигляді структура перерахованих вище факторів на макро- і мікрорівні представлена на рис.3.2.

ПАТ “Мотор Січ”, як і будь-яка економічна структура, являє собою відкриту систему, що має ресурси на вході і результати на виході, а також активно взаємодіє із зовнішнім середовищем.

Внутрішнє середовище ПАТ “Мотор Січ”, під впливом зовнішньої сприяє перетворенню ресурсів в готову продукцію, використовуючи

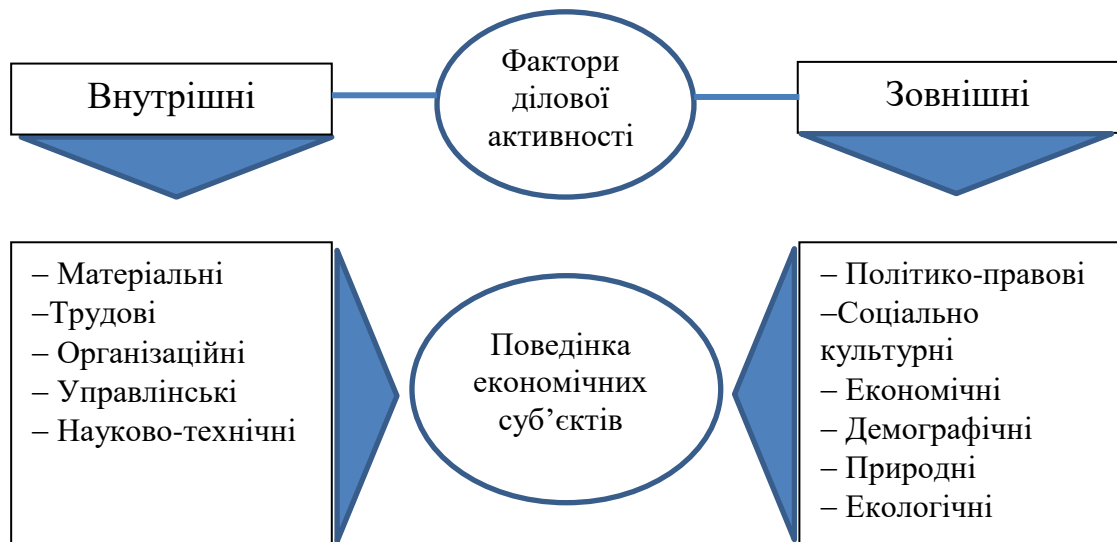


Рисунок 2.2. Структура факторів на макро- і мікрорівні

отриманий прибуток для свого подальшого розширення і виплати заборгованостей державі і суб'єктам господарської діяльності (податки, дивіденди).

Отже, і фактори, що впливають на ділову активність, будуть поділятися на внутрішні і зовнішні.

Зовнішні фактори, як правило, не залежать від діяльності самого підприємства і створювалися безсистемно.

Внутрішні, навпаки, підвладні управлінню та регулюванню в рамках ПАТ “Мотор Січ”,. Але і ті й інші можуть стосуватися абсолютно різних сфер суспільного життя з урахуванням правильного розмежування і визначення причинно-наслідкових залежностей.

Після проведених досліджень були виявлені наступні зовнішні фактори ділової активності ПАТ “Мотор Січ”, що негативно впливають на його діяльність:

- низький рівень розвитку структурних зрушень;
- недоліки в законодавчому контролі;
- низький рівень добробуту населення і його дохідна забезпечення;
- нестабільна політична та економічна обстановка в країні і інші.

В процесі управління діловою активністю підприємства, доцільно враховувати ризики, які впливають на діяльність ПАТ “Мотор Січ”:

1. Галузеві ризики. Галузеві ризики пов'язані з незначним попитом на продукцію підприємства на внутрішньому ринку України і конкуренцією з боку іноземних виробників на зовнішніх ринках.

Для забезпечення стабільної роботи і збільшення доходів підприємство здійснює послідовну маркетингову політику, спрямовану на пошук нових споживачів і диверсифікацію ринків збуту.

Для утримання своїх позицій на світових ринках ПАТ “Мотор Січ” проводить систематичну роботу з підвищення якості та характеристик продукції, що випускається, розробляє нові конкурентоспроможні двигуни, розвиває нову для себе вертолітний програму, налагоджує мережу сервісного обслуговування, наближену до тих регіонів, де експлуатується вироблена техніка.

2. Правові ризики. ПАТ “Мотор Січ”, як експортоорієнтоване підприємство, особливо гостро відчуває недоліки чинного законодавства, його суперечливість і схильність до змін, які перешкоджають ефективному проведенню зовнішньоекономічної діяльності.

У 2018 році під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємство стикалося з проблемами при отриманні дозволів Державної служби експортного контролю України (ДСЕКУ):

– тривала і багатоступенева процедура отримання дозволів на міжнародні передачі товарів військового призначення та подвійного використання;

– труднощі зі своєчасним виконанням гарантійних зобов'язань по продукції, поставленої на експорт, через необхідність додаткового оформлення дозволів як на експорт самої послуги по гарантії, так і товарів для її виконання (запасних частин, інструментів і т.д.).

Для нормативного врегулювання проблем експорту ПАТ “Мотор Січ” спрямовує свої пропозиції по внесенню змін до чинних нормативних актів в галузі експортного контролю та митного оформлення товарів, а також до Законів України, нормативні акти Кабінету Міністрів і різних міністерств і відомств, що регулюють сфери діяльності підприємства.



3. Фінансові (валютні) ризики Валютні ризики пов'язані з несприятливими змінами курсу іноземної валюти.

Особливо схильна до таких ризиків зовнішньоекономічна діяльність. Експортери зазнають збитків при зниженні курсу валюти, для імпортерів валютні ризики виникають при підвищенні курсу валюти.

ПАТ “Мотор Січ” має можливість в значній мірі захистити себе від валютних ризиків, оскільки має великий обсяг експортних і імпортних операцій, здійснюваних в одній валюті.

Поширеною практикою в міжнародних торговельних відносинах є вибір в якості валюти контракту найбільш надійних валют, показники курсів яких відносно стабільні на світовому валютному ринку. В даний час основна валюта в міжнародних контрактах підприємства - долари США.

Крім того, для мінімізації валютного ризику частину кредитних ресурсів для закупівлі нового імпортного обладнання залучається в іноземній валюті.

4. Розширення ринків збуту. Маркетингова політика АТ “Мотор Січ” спрямована на збереження традиційних ринків збуту для своєї продукції і освоєння нових. У 2018 році підприємство розвивало співпрацю з компаніями з регіонів, з якими підприємство пов'язують давні партнерські відносини, пропонуючи на ці ринки нові типи та модифікації сучасної авіаційної техніки.

Найважливішим завданням для себе підприємство вважає посилення своєї присутності на ринках країн, які активно розвиваються, таких як Китай, Індія, країни Близького Сходу.

З цією метою ПАТ “Мотор Січ” проводить необхідні роботи по сертифікації і ліцензуванню поставки нових типів продукції своїм клієнтам.

Також у 2018 році підприємство розширювало географію своїх поставчань.

Укладено контракти з новими партнерами з Ефіопії, Боснії і Герцеговини, Хорватії, Азербайджану, за якими Ви поставки і ремонт

вертолітних двигунів різних типів і модифікацій, а також постачання запасних частин до них.

Укладено довгостроковий контакт на поставку двигунів AI-450CP в Австрію для установки на універсальний легкий літак фірми Diamobd Aircraft. Підприємство також активно розвиває нову для себе вертолітний програму, яка дозволить вийти на ринок готових вертольотів.

В даний час підприємство активно працює над проектами по ремоторизації вертольотів Mi-8T, Mi-8MTB (Mi-17), Mi-24 та Mi-2 і оснащенням їх новими двигунами ТВЗ-117ВМА-СБМ1В різних модифікацій і AI-450M, що дозволяє поліпшити експлуатаційні та льотні характеристики вертольотів.

Також підприємство веде роботу по освоєнню ремонту вертолітних агрегатів для різних типів вертольотів, запуску власного виробництва лопатей несучого і рульового гвинта для вертольотів, працює над цілою низкою нових розробок по вертолітної тематики і активно пропонує нову продукцію і послуги на традиційних і нових ринках.

Кінцевою метою для ПАТ “Мотор Січ” є випуск лінійки вертольотів, які будуть відповідати найвищим світовим стандартам, а рівень сервісу буде відповідати не тільки сьогоdnішнім вимогам, а й постійно зростаючим потребам майбутніх періодів.

Значну допомогу в освоєнні нових ринків збуту і розширення нашої присутності на існуючих ринках надають представництва ПАТ “Мотор Січ”, розташовані в найбільш перспективних для підприємства регіонах: Індії, Китаї, Алжирі, ОАЕ, Бангладеш, США, Перу і Бразилії.

Представництва активно проводять рекламну роботу, надають допомогу в проведенні маркетингових досліджень, пошуку нових потенційних споживачів, оперативно інформують про всі зміни в кон'юнктурі ринків.

ПАТ “Мотор Січ” прагне, щоб розроблювані і виготовляються авіаційні двигуни і вертольоти за своїми технічними і економічними характеристиками відповідали кращим світовим зразкам, а рівень сервісного

обслуговування відповідав зростаючим вимогам не тільки сьогоднішнього, але й завтрашнього дня.

Високий потенціал нових виробів ПАТ “Мотор Січ” підтверджується великим інтересом, який проявляють до них наші постійні і потенційні партнери.

### 3.2. Моделювання залежності між оборотними активами та показниками діяльності ПАТ “Мотор Січ”

Проведемо моделювання залежності оборотних активів підприємства та показників діяльності ПАТ “Мотор Січ” на основі формування множинної регресії.

Для побудови моделі обираємо значення оборотних активів підприємства як результативний показник і ряд таких незалежних змінних:

- нерозподілений прибуток підприємства;
- поточні зобов’язання підприємства;
- собівартість продукції.

Модель множинної (багатофакторної) регресії в загальному випадку має вигляд:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3, \quad (3.1)$$

де  $y$  – оборотні активи підприємства (тис. грн.);

$x_1$  – нерозподілений прибуток підприємства (тис. грн.);

$x_2$  – собівартість реалізованої продукції (тис. грн.);

$x_3$  – поточні зобов’язання (тис. грн.);

$a_0$  – вільний член рівняння регресії;

$a_1, a_2, a_3$  – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру.

Найважливішим етапом побудови прикладної моделі, призначеної для

цілком конкретного застосування є визначення її фактичної структури.

Вхідні дані для проведення кореляційно – регресійного аналізу представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники діяльності ПАТ “Мотор Січ” за 2012– 2018 рр.

Рік	Y	X1	X2	X3
2012	7284313	7069547	4628489	2597043
2013	8301989	8363194	4974227	2544909
2014	11100512	9891624	5514991	3987117
2015	14701387	13316483	4907340	5276301
2016	18411573	15405679	4137864	5759078
2017	21607202	18440600	6687998	6119755
2018	21128848	19397065	7291413	19397065

Визначимо вектор оцінок коефіцієнтів регресії.

Відповідно до методу найменших квадратів, вектор  $s$  виходить з виразу:  $s = (X^T X)^{-1} X^T Y$

До матриці зі змінними  $X_j$  додаємо одиничний стовпець:

Матриця	1	0	0	0	Y:
	1	7069547	4628489	2597043	
	1	8363194	4974227	2544909	
	1	9891624	5514991	3987117	
	1	13316483	4907340	5276301	
	1	15405679	4137864	5759078	
	1	18440600	6687998	6119755	
	1	19397065	7291413	19397065	
	1	0	0	0	

0
7284313
8301989
11100512
14701387
18411573
21607202
21128848

0

Матриця  $X^T$  :

1	1	1	1	1	1	1	1	1
0	7069547	8363194	9891624	13316483	15405679	18440600	19397065	0
0	4628489	4974227	5514991	4907340	4137864	6687998	7291413	0
0	2597043	2544909	3987117	5276301	5759078	6119755	19397065	0

Перемножуємо матриці  $(X^T X)$

9	91884192	38142322	45681268
91884192	1,3487312579388E+15	5,2273178529743E+14	7,2716491167744E+14
38142322	5,2273178529743E+14	2,156788955434E+14	2,7875205997138E+14
45681268	7,2716491167744E+14	2,7875205997138E+14	5,0382215966075E+14

В матриці,  $(X^T X)$  число 9, знаходиться на перетині 1-ого рядку та 1-го стовпця, отримано як сума добутків елементів 1-го рядка матриці  $X^T$  и 1-го стовпця матриці  $X$ .

Перемножуємо матриці  $(X^T Y)$

102535824
1,5184309894379E+15
5,8312793453042E+14
8,0997556916018E+14

Знаходимо зворотну матрицю  $(X^T X)^{-1}$

$$(X^T X)^{-1} = \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline 0,464 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline \end{array}$$

Вектор оцінок коефіцієнтів регресії дорівнює:

$$Y(X) = \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline 0,464 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline \end{array} * \begin{array}{|c|} \hline 102535824 \\ \hline 1,5184309894379E+15 \\ \hline 5,8312793453042E+14 \\ \hline 8,0997556916018E+14 \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline -75161,706 \\ \hline 1,342 \\ \hline -0,418 \\ \hline -0,0918 \\ \hline \end{array}$$

Отримане рівняння регресії:

$$Y = -75161,7059 + 1,3424X_1 - 0,4179X_2 - 0,09178X_3$$

Число спостережень  $n = 9$ .

Число незалежних змінних в моделі 3, а число регресорів з урахуванням одиничного вектору дорівнює чисту невідомих коефіцієнтів.

З урахуванням ознаки  $Y$ , розмірність матриці - 5.

Матриця, незалежних змінних  $X$  має розміри (9 x 5).

Матриця  $A$ , складена з  $Y$  та  $X$ :

1	0	0	0	0
1	7284313	7069547	4628489	2597043
1	8301989	8363194	4974227	2544909
1	11100512	9891624	5514991	3987117
1	14701387	13316483	4907340	5276301
1	18411573	15405679	4137864	5759078
1	21607202	18440600	6687998	6119755
1	21128848	19397065	7291413	19397065
1	0	0	0	0

Транспонована матриця:

1	1	1	1	1	1	1	1	1
0	7284313	8301989	11100512	14701387	18411573	21607202	21128848	0
0	7069547	8363194	9891624	13316483	15405679	18440600	19397065	0
0	4628489	4974227	5514991	4907340	4137864	6687998	7291413	0
0	2597043	2544909	3987117	5276301	5759078	6119755	19397065	0

Матриця  $X^T X$ :

9	102535824	91884192	38142322	45681268
102535824	1.7136218000342E+15	1.5184309894379E+15	5.8312793453042E+14	8.0997556916018E+14
91884192	1.5184309894379E+15	1.3487312579388E+15	5.2273178529743E+14	7.2716491167744E+14
38142322	5.8312793453042E+14	5.2273178529743E+14	2.156788955434E+14	2.7875205997138E+14
45681268	8.0997556916018E+14	7.2716491167744E+14	2.7875205997138E+14	5.0382215966075E+14

Отримана матриці має наступну відповідність:

$\sum n$	$\sum y$	$\sum x_1$	$\sum x_2$	$\sum x_3$
$\sum y$	$\sum y^2$	$\sum x_1 y$	$\sum x_2 y$	$\sum x_3 y$
$\sum x_1$	$\sum y x_1$	$\sum x_1^2$	$\sum x_2 x_1$	$\sum x_3 x_1$
$\sum x_2$	$\sum y x_2$	$\sum x_1 x_2$	$\sum x_2^2$	$\sum x_3 x_2$
$\sum x_3$	$\sum y x_3$	$\sum x_1 x_3$	$\sum x_2 x_3$	$\sum x_3^2$

Знайдемо парні коефіцієнти кореляції:

$$r_{yx1}=0,996$$

$$r_{yx2}=0,865$$

$$r_{yx3}=0,752$$

$$r_{x1x2}=0,895$$

$$r_{x1x3}=0,78$$

$$r_{x2x3}=0,702$$

Матриця парних коефіцієнтів кореляції R:

-	y	x <sub>1</sub>	x <sub>2</sub>	x <sub>3</sub>
y	1	0,9965	0,8655	0,7518
x <sub>1</sub>	0,9965	1	0,8951	0,7804
x <sub>2</sub>	0,8655	0,8951	1	0,7025
x <sub>3</sub>	0,7518	0,7804	0,7025	1

Розрахуємо значення t-статистиці для  $r_{yx1}$ :

$$t_{\text{набл}} = r_{yxi} * \frac{\sqrt{n-m-1}}{\sqrt{1-r_{yxi}^2}} \quad (3.1.)$$

де  $m = 1$  – кількість факторів в рівнянні регресії:

$$t_{\text{набл}} = 1 * \frac{\sqrt{9-1-1}}{\sqrt{1-1^2}} = 31,43$$

По таблиці Стьюдента знаходимо  $T_{\text{табл}}$ :

$$t_{\text{крит}}(n-m-1; \alpha/2) = (7; 0,025) = 2,841$$

Оскільки  $t_{\text{набл}} > t_{\text{крит}}$ , коефіцієнт кореляції статистично значимий.

Розрахуємо значення t-статистиці для  $r_{yx2}$ :

$$t_{\text{набл}} = 0,87 * \frac{\sqrt{9-1-1}}{\sqrt{1-0,87^2}} = 4,57$$

Оскільки  $t_{\text{набл}} > t_{\text{крит}}$ , коефіцієнт кореляції статистично значимий.

Аналогічно розраховуємо  $r_{yx3}$ :

$$t_{\text{набл}} = 0,75 * \frac{\sqrt{9-1-1}}{\sqrt{1-0,75^2}} = 3,02$$

Оскільки  $t_{\text{набл}} > t_{\text{крит}}$ , коефіцієнт кореляції статистично значимий.

Помилка  $\varepsilon = Y - Y(x) = Y - X * s$  (абсолютна помилка апроксимації):

Y	Y(x)	$\varepsilon = Y - Y(x)$	$\varepsilon^2$	$(Y - Y_{\text{ср}})^2$	$ \varepsilon : Y $
0	-75161,706	75161,706	5649282041,021	1,2979747164641E+14	
7284313	7242326,844	41986,156	1762837337,238	16880235144173	0,00576
8301989	8839210,12	-537221,12	288606531727,03	9553541234986,8	0,0647
11100512	10532611,431	567900,569	322511056166,68	85472810353,778	0,0512
14701387	15265743,136	-564356,136	318497848633,25	10946289150645	0,0384
18411573	18347527,994	64045,006	4101762764,76	49262201160480	0,00348
21607202	21322768,678	284433,322	80902314928,298	1,0433259182533E+14	0,0132
21128848	21135959,209	-7111,209	50569296,804	94789280597788	0,000337
0	-75161,706	75161,706	5649282041,021	1,2979747164641E+14	
			1027731484936,1	5,4544455521658E+14	0,177

Середня помилка апроксимації -1,97%

Оцінка дисперсії дорівнює:

$$s_e^2 = (Y - Y(X))^T (Y - Y(X)) = 1027731484936,1$$

Оцінка середньоквадратичного відхилення (стандартна помилка для оцінки Y):

$$S = \sqrt{S^2} = \sqrt{205546296987,22} = 453372,14$$

Знайдемо оцінку коваріаційної матриці вектору  $k = S^2 \cdot (X^T X)^{-1}$

$$k(x) = 205546296987,22 \cdot \begin{bmatrix} 0,464 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 95384048766,087 & -1113,755 & -17790,963 & 2802,352 \\ -1113,755 & 0,00326 & -0,00616 & -0,0012 \\ -17790,963 & -0,00616 & 0,0191 & -8,7E-5 \\ 2802,352 & -0,0012 & -8,7E-5 & 0,00193 \end{bmatrix}$$



Дисперсії параметрів моделі визначаються співвідношенням  $S^2_i = K_{ii}$ , тобто це елементи, що лежать на головній діагоналі:

$$S_{b0}=308843,081$$

$$S_{b1}=0,0571$$

$$S_{b2}=0,138$$

$$S_{b3}=0,044$$

Якщо факторні ознаки різні за своєю сутністю і (або) мають різні одиниці виміру, то коефіцієнти регресії  $b_j$  при різних факторах несумісні. Тому рівняння регресії доповнюють порівнянними показниками тісноти зв'язку фактору з результатом, що дозволяють ранжувати чинники за силою впливу на результат.

З метою розширення можливостей змістовного аналізу моделі регресії використовуються часткові коефіцієнти еластичності, які визначаються за формулою:

$$E_i = b_i \cdot \frac{\bar{x}_i}{\bar{y}} \quad (3.2.)$$

Частковий коефіцієнт еластичності показує, наскільки відсотків в середньому змінюється ознака-результат зі збільшенням ознаки-фактору  $x_j$  на 1% від свого середнього рівня при фіксованому положенні інших факторів моделі:

$$E_1=1,342 \cdot \frac{10209354,667}{11392869,33} = 1,203$$

Частковий коефіцієнт еластичності  $|E_1| > 1$ . Отже, він істотно впливає на результативну ознаку  $Y$ .

$$E_2=-0,418 \cdot \frac{4238035,778}{11392869,33} = -0,155$$

Частковий коефіцієнт еластичності  $|E_2| < 1$ . Отже, його вплив на

результативну ознаку  $Y$  незначний.

$$E_3 = -0,0918 * \frac{5075696,444}{11392869,33} = -0,0488939$$

Частковий коефіцієнт еластичності  $|E_3| < 1$ . Отже, його вплив на результативну ознаку  $Y$  незначний.

Порівняльна оцінка впливу аналізованих чинників на результативний ознака проводиться середнім коефіцієнтом еластичності, що показує на скільки відсотків в середньому по сукупності зміниться результат від своєї середньої величини при зміні фактору  $x_i$  на 1% від свого середнього значення;

Множинний коефіцієнт кореляції (Індекс множинної кореляції):

$$R = \sqrt{1 - \frac{\Delta_r}{\Delta_{r11}}} \quad (3.3)$$

Коефіцієнт множинної кореляції можна визначити через матрицю парних коефіцієнтів кореляції:

$$\Delta_r = \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline 1 & 0,996 & 0,865 & 0,752 \\ \hline 0,996 & 1 & 0,895 & 0,78 \\ \hline 0,865 & 0,895 & 1 & 0,702 \\ \hline 0,752 & 0,78 & 0,702 & 1 \\ \hline \end{array} = 0,000146$$

$$\Delta_{r11} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline 1 & 0,895 & 0,78 \\ \hline 0,895 & 1 & 0,702 \\ \hline 0,78 & 0,702 & 1 \\ \hline \end{array} = 0,0777$$

де  $\Delta_r$  – визначник матриці парних коефіцієнтів кореляції;

$\Delta_{r11}$  – визначник матриці між факторної кореляції.

Коефіцієнт множинної кореляції:

$$R = \sqrt{1 - \frac{0,000146}{0,0777}} = 0,9991$$

Зв'язок між ознакою  $Y_i$  факторами  $X_i$  суттєвий.

Коефіцієнт детермінації.

$$R^2 = 0.99912 = 0.9981$$

Більш об'єктивною оцінкою є скоригований коефіцієнт детермінації:

$$\overline{R^2} = 1 - (1 - R^2) * \frac{n-1}{n-m-1} \quad (3.4.)$$

$$\overline{R^2} = 1 - (1 - 0.9981) * \frac{9-1}{9-3-1} = 0.997$$

Чим ближче цей коефіцієнт до одиниці, тим більше рівняння регресії пояснює поведінку  $Y$ .

Визначимо довірчі інтервали коефіцієнтів регресії, які з надійністю 95% будуть наступними:

$$(b_i - t_i * S_{b_i}; b_i + t_i * S_{b_i})$$

$$b_0: (-75161,706 - 3,163 * 308843,081; -75161,706 + 3,163 * 308843,081) = (-1052032,372; 901708,96)$$

$$b_1: (1,342 - 3,163 * 0,0571; 1,342 + 3,163 * 0,0571) = (1,162; 1,523)$$

$$b_2: (-0,418 - 3,163 * 0,138; -0,418 + 3,163 * 0,138) = (-0,855; 0,0196)$$

$$b_3: (-0,0918 - 3,163 * 0,044; -0,0918 + 3,163 * 0,044) = (-0,231; 0,0473)$$

Перевірка загальної якості рівняння регресії.

F-статистика.

Критерій Фішера.

$$R^2 = 1 - \frac{s_e^2}{\sum(y_i - \bar{y})^2} = 1 - \frac{1027731484936,1}{5,4544455521658E + 14} = 0,9981$$

Перевіримо гіпотезу про загальну значимість - гіпотезу про одночасну рівність нулю всіх коефіцієнтів регресії змінних:

$$H_0: R^2 = 0; \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_m = 0.$$

$$H_1: R^2 \neq 0.$$

Перевірка цієї гіпотези здійснюється за допомогою F-статистики

розподілу Фішера (правобічна перевірка).

Якщо  $F < F_{кр} = F_{\alpha}$ ;  $n-m-1$ , то немає підстав для відхилення гіпотези  $H_0$ .

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} * \frac{n - m - 1}{m} = \frac{0.9981}{1 - 0.9981} * \frac{9 - 3 - 1}{3} = 882.878$$

Табличне значення при ступенях свободи

$$k_1 = 3 \text{ і } k_2 = n - m - 1 = 9 - 3 - 1 = 5, F_{кр}(3; 5) = 5.41$$

Оскільки фактичне значення  $F > F_{кр}$ , то коефіцієнт детермінації статистично значимий і рівняння регресії статистично надійно (тобто коефіцієнти всі спільно значимі).

Таким чином, в результаті розрахунків було отримано рівняння множинної регресії:

$$Y = -75161,7059 + 1,3424X_1 - 0,4179X_2 - 0,09178X_3.$$

де  $y$  – оборотні активи підприємства (тис. грн.);

$x_1$  – нерозподілений прибуток підприємства (тис. грн.);

$x_2$  – собівартість реалізованої продукції (тис. грн.);

$x_3$  – поточні зобов'язання (тис. грн.);

Можлива економічна інтерпретація параметрів моделі:

– збільшення  $X_1$  на 1 од.вимір. призводить до збільшення  $Y$  в середньому на 1.342 од.вимір.;

– збільшення  $X_2$  на 1 од.вимір. призводить до зменшення  $Y$  в середньому на 0.418 од.вимір.;

– збільшення  $X_3$  на 1 од.вимір. призводить до зменшення  $Y$  в середньому на 0.0918 од.вимір.

За максимальним коефіцієнтом еластичності  $E_1 = 1.203$  робимо висновок, що найбільший вплив на результат  $Y$  надає фактор  $X_1$ .

Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою

коефіцієнта детермінації і критерію Фішера.

Встановлено, що в досліджуваній ситуації 99.81% загальної варіабельності  $Y$  пояснюється зміною факторів  $X_j$ .

Проведемо оцінку відповідності моделі фактичним показникам. Для цього на основі визначеної моделі розрахуємо результативний показник, що наведене в табл.3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок оборотних активів ПАТ “Мотор Січ” за 2012– 2018 рр. на основі сформованої моделі

Рік	Yфакт	Yрозра	X1	X2	X3
2012	7284313	7242396,027	7069547	4628489	2597043
2013	8301989	8839288,708	8363194	4974227	2544909
2014	11100512	10532702,01	9891624	5514991	3987117
2015	14701387	15265848,78	13316483	4907340	5276301
2016	18411573	18347640,24	15405679	4137864	5759078
2017	21607202	21322914,26	18440600	6687998	6119755
2018	21128848	21136114,23	19397065	7291413	19397065

Відповідність моделі фактичним значенням відображає рис.3.3.

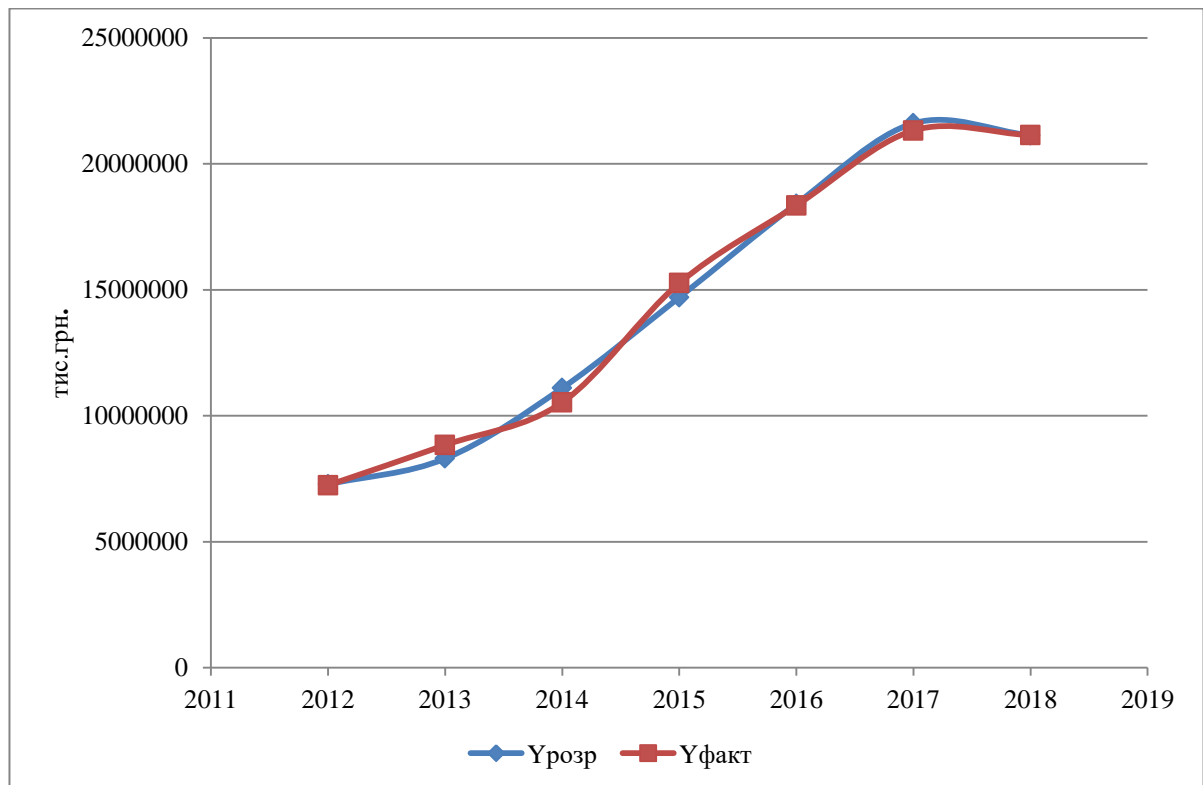


Рис.3.3. Відповідність моделі фактичним значенням

Згідно із проведеним дослідженням, було визначено, що розроблена модель дійсно відповідає показникам діяльності підприємства, що підтверджується динамікою фактичного обсягу оборотних активів та розрахованих за визначеною моделлю.

### 3.3. Багатофакторна оцінка пошуку резервів зростання ділової активності за моделлю Дюпон

З метою удосконалення процесів управління діловою активністю ПАТ “Мотор Січ”, пропонуємо до використання комплексну методику на основі узагальнюючого показника.

Результуючим параметром оцінки ділової активності визначена рентабельність, економічне зміст якої передбачає динамічне зростання рентабельності як такої, і утворюваного прибутку, і необхідних для її отримання ресурсів.

Чітко виражений орієнтир позитивної динаміки показника рентабельності і його складових в повній мірі відповідає цільовому орієнтиру зміни ділової активності організації – стійкому і позитивному зростанню, а тому, вважаємо, що параметр рентабельності може виступати результуючим показником при оцінці факторів формування ділової активності.

Для вирішення цього завдання пропонується використовувати мультиплікативні моделі, цінність яких для оцінки ділової активності визначається тим, що вони дозволяють представляти в формалізованому (кількісно вимірному) вигляді істотні залежності чинників формування ділової активності, які відображаються в економічних параметрах діяльності організації.

Рентабельність власного капіталу є показником, що комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства. При його допомозі можна оцінити ефективність управління підприємством, оскільки отримання високого прибутку і достатнього рівня прибутковості багато в чому залежить

від правильності і раціональності схвалюваних рішень. Тому рентабельність можна розглядати як один з критеріїв якості управління.

Рентабельність власного капіталу є ключовим інвестиційним показником. Крім того, велике значення рентабельність має для ухвалення рішень в області інвестування, планування, при складанні кошторисів, координуванні, оцінці і контролі діяльності акціонерних товариств.

При аналізі коефіцієнтів рентабельності найбільш широке поширення набула факторна модель фірми «DuPont» (Дюпон).

Призначення моделі – визначити фактори, що впливають на ефективність роботи підприємства й оцінити цей вплив. Оскільки існує безліч показників рентабельності, аналітиками цієї фірми обраний один, на їхню думку, найбільш значимий – рентабельність власного капіталу.

Для проведення аналізу необхідно змоделювати факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Схематичне представлення моделі фірми «DuPont» зображено на рис.3.4.

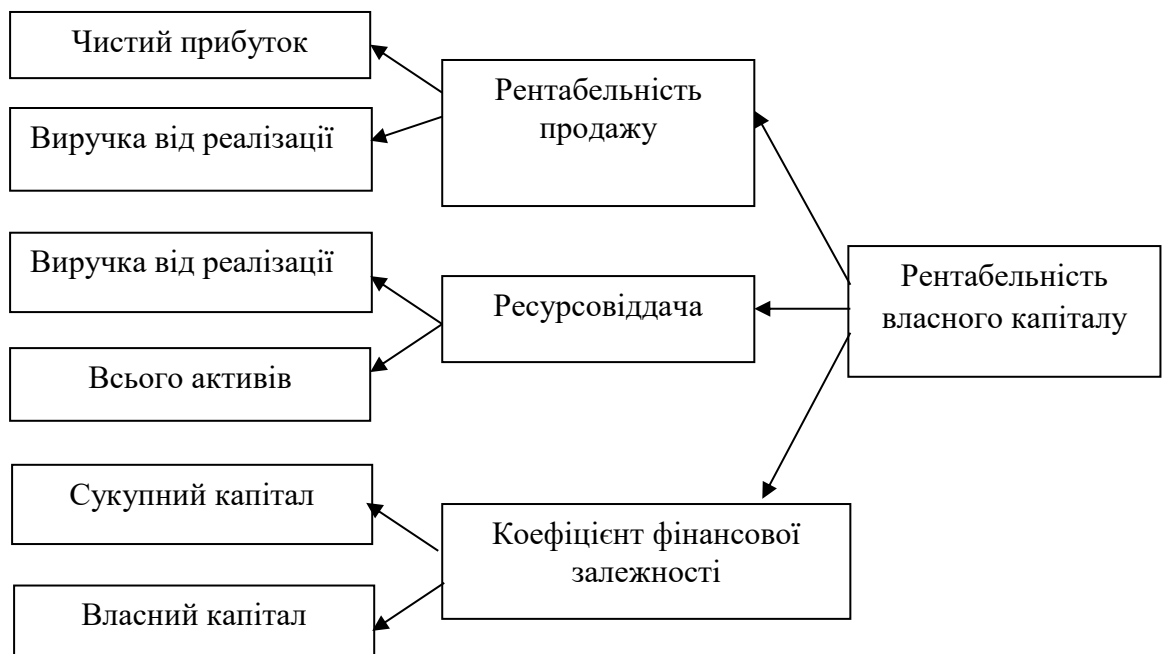


Рис. 3.4. Модифікована схема факторного аналізу фірми «DuPont»

Доцільність вибору в якості базової, мультиплікативної моделі рентабельності капіталу «Du Pont », визначається:

– по-перше, тим, що майно (капітал) являє собою матеріальний базис для формування ділової активності організації як юридичної особи, яка має відокремлене майновим комплексом. Стан, рух і ефективність використання капіталу виступають найважливішими факторами не тільки формування ділової активності, а й рівнів її прояву на наступних за стадією формування стадіях життєвого циклу (прискорення зростання, уповільнення зростання, стабільності, зниження);

– по-друге, тим, що ефективність використання капіталу формується під впливом управлінської активності, виступаючої над системою по відношенню до підсистем – структурних елементів (предметним сферам) ділової активності: маркетингової, виробничої, трудової, фінансової, інвестиційної, інноваційної;

– по-третє, тим, що пріоритетним фактором формування ефективності використання капіталу модель «Du Pont» визначає ефективність використання оборотного капіталу, традиційно включається всіма дослідниками до складу показників оцінки ділової активності організації;

– по-четверте, тим, що встановлюється моделлю істотна залежність ефективності використання капіталу від ефективності використання оборотного капіталу характеризує параметри стану і динаміки потенціалу організації.

Останній розглядається як визначальна умова зростання ділової активності, а, отже, зростання рентабельності капіталу, обумовлений підвищенням ступеня використання потенціалу, одночасно виступає фактором росту ділової активності організації.

В основі наведеної схеми аналізу закладена наступна детермінована модель:

$$R_{ROE} = K_{об} * Ч_{оа} * P_{пр} * K_{фз} \quad (3.4)$$



де  $K_{об}$  – коефіцієнт оборотності оборотних активів ;

$Ч_{оа}$  - частка оборотних активів в активах підприємства;

$P_{пр}$  – чиста рентабельність продажу;

$K_{фз}$  – коефіцієнт фінансової залежності.

$K_{об} = \text{Виручка від реалізації} / \text{Оборотні активи}$

$Ч_{оа} = \text{Оборотні активи} / \text{Активи}$

$P_{пр} = \text{Чистий прибуток} / \text{Виручка від реалізації}$

$K_{фз} = \text{Усього джерел коштів} / \text{Власний капітал}$

Побудована у такий спосіб модель компанії «Дюпон» виконує кілька завдань – виявити фактори, що визначають ефективність бізнесу, оцінити тенденції змін і ступінь впливу кожного з цих факторів, дати порівняльну оцінку ризиків та результатів від інвестування у компанію.

Як свідчить модель, рентабельність власного капіталу залежить від чотирьох чинників:

- рентабельність продажів;
- оборотності оборотних активів;
- частки оборотних активів в активах підприємства;
- структури капіталу підприємства.

Вони, певним чином, узагальнюють усі аспекти фінансово-господарської діяльності організації. Коефіцієнт рентабельності продажів відображає фінансовий результат за певний період, коефіцієнт оборотності активів характеризує ефективність використання майна підприємства, а мультиплікатор власного капіталу – структуру джерел формування господарських засобів.

Слід визначити, що модель факторного аналізу компанії «Дюпон» до середини минулого століття не набула широкого розповсюдження. Справжнє визнання до неї прийшло у 50-ті роки ХХ-го сторіччя і, до 70-х років, модель компанії Дюпон була домінуючим інструментом корпоративного фінансового аналізу. Своє значення, за думкою багатьох фахівців, вона

зберігає і сьогодні. Про це свідчать численні інтерпретації моделі, спроби виділити додаткові фактори для поглибленого аналізу. Так, для розрахунку коефіцієнту рентабельності продажів пропонується використовувати замість чистого прибутку операційний або бруто-прибуток. Основним аргументом на користь такої заміни вважають неможливість при розрахунку через чистий прибуток відокремити наслідки операційних. Фінансових і інвестиційних рішень. Для переходу від чистого до операційного прибутку іноді пропонують використовуваним і окремо аналізувати додаткові мультиплікатори – коефіцієнти податкового навантаження (ТВ – tax burden) і боргового навантаження (ІВ – interest burden). Крім того, коефіцієнт оборотності активів і мультиплікатор власного капіталу пропонується розраховувати, замінивши середньорічну загальну вартість активів показником середньорічної вартості чистих активів (NA – net assets). Для розрахунку останніх вартість активів підприємства зменшують на величину безвідсоткових зобов'язань.

Отже, зацікавленість керівників підприємств у з'ясування причин, що забезпечують зміну рентабельності активів, велика, тому що позитивна динаміка цього показника говорить про привабливість підприємства для інвестора, а негативна тенденція – засвідчує наявність проблем. Вибір результативного показника на вершині піраміди моделі Дюпона, складеної з окремих показників, пов'язаний з тим, що його величина залежить від рішень, прийнятих керівником у трьох сферах діяльності (фінансовій, інвестиційній та основній). Зміна цього показника говорить про спільну тенденцію підвищення або зниження ефективності бізнесу.

Розрахунок впливу факторів на коефіцієнт рентабельності власного капіталу в 2017 р. представлено в таблиця 3.3.

Загальна зміна рентабельності власного капіталу склала у 2017 році склала +0,0449 пунктів. Збільшення показника у динаміці є позитивним для підприємства.

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу і факторних показників в динаміці в 2016-2017 рр.

Показник	2016р.	2017р.	Відхилення
Виручка від реалізації, тис.грн.	10546207	15150429	4604222
Чистий прибуток, тис.грн.	1964443	3104174	1139731
Оборотні активи, тис.грн.	16503946	19951253	3447307
Всього активів (пасивів), тис.грн.	22877401	27184556	4307155
Власний капітал, тис.грн.	15187248,5	17816874,5	2629626
Оборотність оборотних активів	0,6390	0,7594	0,1204
Структура оборотного капіталу	0,7214	0,7339	0,0125
Чиста рентабельність продажу	0,1863	0,2049	0,0186
Коефіцієнт фінансової залежності	1,5064	1,5258	0,0194
Рентабельність власного капіталу	0,1293	0,1742	0,0449

Вплив на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу:

– зміни коефіцієнта оборотності оборотних активів:

$$\Delta R_{об} = 0,1204 * 0,7214 * 0,1863 * 1,5064 = 0,024376 \text{ (2,4376\%)}$$

– зміни структури активів підприємства:

$$\Delta R_{чоа} = 0,7594 * 0,0125 * 0,1863 * 1,5064 = 0,002664 \text{ (0,2664\%)}$$

– зміни рентабельності продажів:

$$\Delta R_{рпр} = 0,7594 * 0,7339 * 0,0186 * 1,5064 = 0,015616 \text{ (1,5616\%)}$$

– зміни коефіцієнта фінансової залежності :

$$\Delta R_{кфз} = 0,7594 * 0,7339 * 0,2049 * 0,0194 = 0,002215 \text{ (0,2215\%)}$$

$$\text{Перевірка: } 0,024376 + 0,002664 + 0,015616 + 0,002215 = 0,044871 \text{ (4,49\%)}$$

Розрахунок впливу факторів на коефіцієнт рентабельності власного капіталу в 2018р. представлено в таблиця 3.4.

Загальна зміна рентабельності власного капіталу склала у 2018 році склала -0,01127 пунктів. Зменшення показника у динаміці є негативним для підприємства.

Вплив на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу:

– зміни коефіцієнта оборотності оборотних активів:

$$\Delta R_{об} = -0,1866 * 0,7339 * 0,2049 * 1,5258 = -0,04281 \text{ (-4,281\%)}$$

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу і факторних показників в динаміці в 2017-2018 рр.

Показник	2017р.	2018р.	Відхилення
Виручка від реалізації, тис.грн.	15150429	12239687	-2910742
Чистий прибуток, тис.грн.	3104174	1252193	-1851981
Оборотні активи, тис.грн.	19951253	21368339	1417086
Всього активів (пасивів), тис.грн.	27184556	29369339	2184783
Власний капітал, тис.грн.	17816874,5	20367896,5	2551022
Оборотність оборотних активів	0,7594	0,5728	-0,1866
Структура оборотного капіталу	0,7339	0,7276	-0,0063
Чиста рентабельність продажу	0,2049	0,1023	-0,1026
Коефіцієнт фінансової залежності	1,5258	1,4419	-0,0839
Рентабельність власного капіталу	0,1742	0,0615	-0,1127

– зміни структури активів підприємства:

$$\Delta R_{\text{чоа}} = 0,5728 * (-0,0063) * 0,2049 * 1,5258 = -0,00113 \text{ (-0,113\%)}$$

– зміни рентабельності продажів:

$$\Delta R_{\text{рпр}} = 0,5728 * 0,7267 * (-0,1026) * 1,4419 = -0,06524 \text{ (-6,524\%)}$$

– зміни коефіцієнта фінансової залежності :

$$\Delta R_{\text{кфз}} = 0,5728 * 0,7267 * 0,1023 * (-0,1127) = -0,00358 \text{ (-0,358\%)}$$

$$\text{Перевірка: } -0,04281 - 0,00113 - 0,06524 - 0,00358 = -0,11276 \text{ (11,276\%)}$$

Узагальнимо в таблиці 3.5 вплив факторів, що впливають на зміну показника рентабельності власного капіталу.

Таблиця 3.5

Зведена таблиця впливу факторів на рентабельність власного капіталу

Показник	Зміна (+, -)	
	2017 рік	2018 рік
Оборотність оборотних активів	0,024376	-0,04281
Структура оборотного капіталу	0,002664	-0,00113
Чиста рентабельність продажу	0,015616	-0,06524
Коефіцієнт фінансової залежності	0,002215	-0,00358
Всього (зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу)	0,044871	-0,11276

Таким чином, зміна рентабельності продажу у 2017-2018 році, призвела до зменшення рентабельності власного капіталу.

Тому в наступному році треба спрямувати зусиллі підприємства на зростання оборотності активів, чистої рентабельності продажів.

В 2017 р. зміна всіх факторів призвела до зростання рентабельності власного капіталу, а в 2018 р., навпаки, зміна всіх факторів призвела до зменшення рентабельності власного капіталу.

Стратегічна концепція розвитку ПАТ “Мотор Січ” враховує швидко мінливі умови ведення бізнесу, притаманні ринковій економіці, і забезпечує стабільний розвиток підприємства на тривалий період часу в умовах конкурентної боротьби.

Основними складовими стратегії ПАТ “Мотор Січ” є:

- розробка і виробництво нових конкурентоспроможних на світовому ринку авіаційних двигунів, енергетичних установок на їх базі, вертолітної техніки, а також наукомістких видів продукції загально технічного призначення і товарів народного споживання з метою збільшення обсягів реалізації;

- постійне вдосконалення та сертифікація всіх етапів життєвого циклу продукції, що виробляється: розробки, виробництва, після продажного обслуговування і ремонту з метою максимального задоволення потреб споживача;

- ретельний контроль якості на всіх етапах виробництва для забезпечення відповідності продукції найвищим світовим стандартам якості;

- нарощування інноваційного потенціалу підприємства, націленого на модернізацію його виробничої та управлінської систем;

- збереження і розвиток плідного співробітництва і взаємовигідних інтеграційних і коопераційних зв'язків з численними партнерами, що дозволяють створювати двигуни майбутнього;

- постійне вдосконалення системи підготовки висококваліфікованого персоналу і виховання кадрів;

– забезпечення функціонування єдиної економічної і соціальної політики підприємства.

ПАТ “Мотор Січ” працює щоб бути кращим підприємством в сфері авіадвигунобудування і вертольотобудування. Спираючись на успішний багаторічний досвід підприємства, застосовуючи найвищий потенціал, використовуючи унікальні передові технології, в тісній кооперації з діловими партнерами ПАТ “Мотор Січ” забезпечує Україні статус авіаційної держави.

У плановому році на технічне переозброєння та реконструкцію діючого виробництва планується спрямувати 629,2 млн.грн., з яких:

400,0 млн.грн. – введення в експлуатацію обладнання,

100,0 млн.грн. – модернізація обладнання та випробувальних стендів,

125,7 млн.грн. – реконструкція виробництва,

3,5 млн.грн. – технічне переозброєння відокремлених підрозділів.

У 2018 році на проведення НДКР витрачено 45,7 млн.грн. Крім науково-дослідних розробок, підприємство веде постійну роботу по впровадженню у виробництво нових перспективних видів авіаційних двигунів, продукції загального технічного призначення та ТНС, модернізації та ремоторизації вертолітної техніки. У 2018 році на ці цілі витрачено 538,3 млн.грн.

### Висновки до розділу 3

На основі третього розділу можна зробити наступні висновки:

1. Ділову активність ПАТ “Мотор Січ” у вузькому сенсі можна охарактеризувати прагненням підприємства максимально використовувати свій ресурсний потенціал з метою підвищення ефективності виробничої діяльності. У зв'язку з цим підприємству необхідно знання факторів ділової активності, а також уміння ними управляти. Розгляд складу чинників допоможе виявити сутність і структуру самої ділової активності на ПАТ “Мотор Січ”.

2. Факторами, що підвищують рівень ділової активності ПАТ “Мотор Січ”, визначено елементи як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. До зовнішніх, наприклад, можна віднести зниження бюрократичного преса або полегшення можливості отримання кредитів підприємством, що обов'язково повинно супроводжуватися стабільністю і розвиненістю політико-економічної культури країни. Внутрішні ж чинники здебільшого пов'язані з роботою ПАТ “Мотор Січ”, його діяльністю в сфері планування, маркетингу та інших необхідних знань.

Проведене дослідження дозволило визначити фактори зовнішнього середовища, які суттєво впливають на діяльність ПАТ “Мотор Січ”.

3. В процесі управління діловою активністю підприємства, доцільно враховувати ризики, які впливають на діяльність ПАТ “Мотор Січ”. Це галузеві, правові, господарські, валютні та ризики, пов'язані зі змінами ринків збуту.

4. З метою визначення взаємозв'язків показників ділової активності підприємство було проведено моделювання залежності оборотних активів підприємства та показників діяльності ПАТ “Мотор Січ” на основі формування множинної регресії.

Для побудови моделі було обрано значення оборотних активів підприємства як результативний показник і ряд таких незалежних змінних:

- нерозподілений прибуток підприємства;
- поточні зобов'язання підприємства;
- собівартість продукції.

Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації і критерію Фішера. Встановлено, що в досліджуваній ситуації 99.81% загальної варіабельності  $Y$  пояснюється зміною факторів  $X_j$ .

4. З метою удосконалення процесів управління діловою активністю ПАТ “Мотор Січ”, пропонуємо до використання комплексну методику на основі узагальнюючого показника.

Результуючим параметром оцінки ділової активності визначена рентабельність, економічне зміст якої передбачає динамічне зростання

рентабельності як такої, і утворюваного прибутку, і необхідних для її отримання ресурсів.

Визначено, що зміна рентабельності продажу у 2017-2018 році, призвела до зменшення рентабельності власного капіталу. Тому в наступному році треба спрямувати зусиллі підприємства на зростання оборотності активів, чистої рентабельності продажів.



## ВИСНОВКИ

Стабільне фінансове становище підприємства в умовах ринкової економіки обумовлено саме його діловою активністю, найважливішою характеристикою економічного стану і розвитку підприємства.

Ділова активність (або «оборотність») – спектр дій, спрямованих на просування підприємства: на ринку збуту продукції, у фінансовій діяльності, ринку праці

Оцінка ділової активності є одним з найважливіших елементів управління підприємством. Однак широкий розкид визначень і критеріїв, що визначають ділову активність, підштовхує нас провести дослідження, в рамках якого необхідно узагальнити літературні джерела та виокремити

В даний час немає єдиного підходу в науковій літературі к визначенню ділової активності. Кожен автор виділяє, на його погляд, найголовніше, що є на підприємстві. Але, проаналізував підходи різних авторів, щодо визначення сутності та особливостей формування поняття «ділова активність», можна виділити декілька основних напрямів:

- ділова активність визначається як результат інтенсивності / ефективності використання капіталу;
- ділова активність визначається як характеристика зростання рівня розвитку організації;
- комплексний підхід до визначення ділової активності:
  - 1) і як характеристика зростання (динамічності розвитку)
  - 2) і як характеристика інтенсивності / ефективності використання капіталу.

Ділова активність є комплексною і динамічною характеристикою підприємницької діяльності та ефективності використання ресурсів. Рівні ділової активності конкретної організації відображають етапи її життєдіяльності і показують ступінь адаптації до швидкозмінних умов, якість управління. Ділову активність можна охарактеризувати як вмотивований макро- і мікрорівневі процес управління стійкою господарської діяльності

організацій, спрямований на забезпечення позитивної динаміки, збільшення трудової зайнятості та ефективне використання ресурсів з метою досягнення ринкової конкурентоспроможності.

Ділова активність характеризує ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів за всіма бізнес-процесами діяльності і характеризує якість управління, можливості економічного зростання і достатність капіталу організації.

В третій частині першого розділу розглядалися особливості сучасного стану розвитку машинобудування в Україні. Машинобудування є комплексною галуззю переробної промисловості України, яка спеціалізується на проектуванні, виробництві та експлуатації машин та інструментів.

Аналіз стану машинобудівної галузі України свідчить про тривожні тенденції її розвитку. За останнє десятиріччя відчутно скоротилися частка великих та середніх машинобудівних підприємств, а малих навпаки – збільшилася. Такі структурні зміни призводять до значної втрати валового внутрішнього продукту.

Результати дослідження макроекономічних показників машинобудівної промисловості України дозволять стверджувати, що покращення показників діяльності підприємств промисловості України можливе при подоланні низки розглянутих проблем, які перешкоджають їх ефективному розвитку.

Природно, ці проблеми не можуть бути вирішені при нинішньому рівні технічної оснащеності машинобудування. Тому ключовою проблемою переорієнтування останнього на інтенсивний шлях розвитку.

Україна потребує комплексного формування та поетапної реалізації національної стратегії розвитку машинобудівної галузі та забезпечення належного рівня її конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Слід виробити комплекс організаційних заходів для досягнення реальних результатів в плані технологічної модернізації та забезпечення прориву в області конкурентоспроможності машинобудівних підприємств. Для цього слід використовувати субсидування, сформувавши та реалізувавши концепцію

фінансової, податкової та кредитної політики сприяння машинобудівної галузі, розробити програму відновлення її потенціалу, налагодити міжнародні коопераційні проекти у цій сфері.

ПАТ “Мотор Січ” - одна з провідних у світі корпорацій з розробки, виробництва, ремонту та сервісного обслуговування авіаційних газотурбінних двигунів для літаків та вертольотів, а також промислових газотурбінних установок. Підприємство розташоване в Шевченківському районі міста Запоріжжя.

До організаційної структури підприємства входить біля 50 основних та допоміжних цехів та понад 50 відділів, що безпосередньо пов’язані з основним виробництвом, а також більш 15 відділів, що непов’язані з основним виробництвом.

На ПАТ “Мотор Січ” за період 2016-2018 рр. спостерігається зростання обсягів реалізації продукції в 2017 р. на 4604222 тис.грн., або на 43,66%, та зменшення в 2018 р. на 2910741 тис.грн., або на 19,21%.

Чистий прибуток за період 2016-2017 рр. збільшився на 1139731 тис.грн., та досяг рівня 3104174 тис.грн., а за період 2017-2018 рр. зменшився на 1851981 тис.грн., та досяг рівня 1252193 тис.грн.

Аналіз структури активів та джерел їх формування показав, що ПАТ “Мотор Січ” має достатньо гарне співвідношення між складовими активів та джерел їх фінансування. Вартість активів підприємства постійно зростає, при чому, як оборотних, так і необоротних.

Наявність власного капіталу підприємства забезпечує нормальне фінансування. Так, формування необоротних активів здійснюється повністю за рахунок власного капіталу, що забезпечить умови для стабільної роботи.

Аналіз витрат підприємства, показав, що в 2017 р. та за 2018 спостерігається зменшення всіх витрат, окрім матеріальних. Така тенденція вказує на не зовсім вірні економічні заходи на підприємстві в 2018 р, які не спрямовані на економію на матеріальних витратах у тому числі на створені необхідних умов для економії енергії при виробництві.

Аналіз показників фінансового стану підприємства показав, що більшість показників ліквідності та фінансової стійкості мають задовільне значення, але в 2018 р. спостерігається погіршення окремих показників.

Аналіз показників ділової активності також свідчить про погіршення показників діяльності підприємства, так як спостерігається погіршення багатьох в 2018 р. Так:

– продуктивність праці в 2017 р. збільшилась на 4605314 тис. грн/особу ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 2907518 тис. грн/особу ( в порівнянні з 2016 р.);

– фондівіддача в 2017 р. збільшилась на 0,52 грн/грн ( в порівнянні з 2016р.), а в 2018р. зменшилась на 0,53 грн/грн. ( в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність оборотних активів в 2017 р. збільшилась на 0,12 обороти ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 0,19 обороти ( в порівнянні з 2016 р.);

– оборотність власного капіталу в 2017 р. збільшилась на 0,19 обороти ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. збільшилась на 4,81 обороти ( в порівнянні з 2016 р.);

– тривалість операційного циклу в 2017 р. зменшилась на 82,28 дня ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 318,72 дня ( в порівнянні з 2016 р.);

– тривалість фінансового циклу в 2017 р. зменшилась на 75,58 дня ( в порівнянні з 2016 р.), а в 2018 р. зменшилась на 324,2 дня ( в порівнянні з 2017 р.).

Аналіз показників рентабельності показав, що підприємство, протягом 2016-2018рр, було прибутковим, але, на відміну від попередніх років, показники в 2018р. погіршились, в порівнянні з попереднім роком. Це спонукає підприємство до пошуку шляхів покращення своєї діяльності та активізація діяльності підприємства.

Ділову активність ПАТ “Мотор Січ” у вузькому сенсі можна охарактеризувати прагненням підприємства максимально використовувати свій ресурсний потенціал з метою підвищення ефективності виробничої

діяльності. У зв'язку з цим підприємству необхідно знання факторів ділової активності, а також уміння ними управляти. Розгляд складу чинників допоможе виявити сутність і структуру самої ділової активності на ПАТ “Мотор Січ”.

Факторами, що підвищують рівень ділової активності ПАТ “Мотор Січ”, будуть елементи як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. До зовнішніх, наприклад, можна віднести зниження бюрократичного преса або полегшення можливості отримання кредитів підприємством, що обов'язково повинно супроводжуватися стабільністю і розвиненістю політико-економічної культури країни. Внутрішні ж чинники здебільшого пов'язані з роботою ПАТ “Мотор Січ”, його діяльністю в сфері планування, маркетингу та інших необхідних знань.

Проведене дослідження дозволило визначити фактори зовнішнього середовища, які суттєво впливають на діяльність ПАТ “Мотор Січ”.

В процесі управління діловою активністю підприємства, доцільно враховувати ризики, які впливають на діяльність ПАТ “Мотор Січ”. Це галузеві, правові, господарські, валютні та ризики, пов'язані зі змінами ринків збуту.

З метою визначення взаємозв'язків показників ділової активності підприємство було проведене моделювання залежності оборотних активів підприємства та показників діяльності ПАТ “Мотор Січ” на основі формування множинної регресії.

Для побудови моделі було обрано значення оборотних активів підприємства як результативний показник і ряд таких незалежних змінних:

- нерозподілений прибуток підприємства;
- поточні зобов'язання підприємства;
- собівартість продукції.

Статистична значимість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації і критерію Фішера. Встановлено, що в досліджуваній ситуації 99.81% загальної варіабельності  $Y$  пояснюється зміною факторів  $X_j$ .

З метою удосконалення процесів управління діловою активністю ПАТ

“Мотор Січ”, пропонуємо до використання комплексну методику на основі загального показника.

Результуючим параметром оцінки ділової активності визначена рентабельність, економічне зміст якої передбачає динамічне зростання рентабельності як такої, і утворюваного прибутку, і необхідних для її отримання ресурсів.

Визначено, що зміна рентабельності продажу у 2017-2018 році, призвела до зменшення рентабельності власного капіталу. Тому в наступному році треба спрямувати зусиллі підприємства на зростання оборотності активів, чистої рентабельності продажів.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова О.М. Аналіз ділової активності підприємства як системна оцінка ефективності використання власних ресурсів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2013. № 2. С.19 – 24.
2. Беляєвський І.К. Статистика ринку товарів і послуг. Київ: Фінанси, 2003. 456 с.
3. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. 4-е изд., доп. и перераб. Москва: Ин-т новой экономики, 1999. 1248 с.
4. Бондарева Ю.О. Управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств в умовах радіаційного забруднення: дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Житомир: Житомирський Національний Агроєкологічний Університет, 2015. 208 с.
5. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс. [2е изд., перераб. и доп.]. Киев: Эльга, Никацентр, 2014. 656 с.
6. Бланк И. Управление активами: монография. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2009. 720 с.
7. Бригхем Ю.А. Финансовый менеджмент: учебн. пособ. Москва: Финансы и статистика, 1999. 429 с.
8. Бурій С.А., Мукомела-Михалець В.О. Управління діловою активністю машинобудівних підприємств: монографія. Хмельницький: ХНУ, 2014. 183 с.
9. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами. Москва: Финансы и статистика, 2003. 800 с.
10. Васильєва Н.Ф. Машинобудування як матеріально – технічна основа неоіндустріальної економіки України. *Економіка промисловості*. 2014. № 4 (68). С. 88 – 96.
11. Войнаренко М.П. Ділова активність підприємства: проблеми аналізу та оцінки. Хмельницький : ХНУ, 2008. 284 с.

12. Гаркуша Н.М. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу: монографія. за ред. проф. Н.М. Гаркуші. Харк. держ. ун-т харч. та торг. Харків, 2016. 182 с.

13. Гаркуша Н.М. Сутність ділової активності підприємства за ринкових умов та її види. *Кримський економічний вісник*. 2012. №1 (01) грудень. Ч. II. С.145-149.

14. Державна служба статистики України.  
URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 20.10.20)

15. Дзахоева С.Л. Особенности деловой активности предприятия. *Молодой ученый*. No4. 2015. С. 357 – 359.

16. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу: монографія. /Кащена Н.Б., Горошанська О.О., Польова Т.В. та ін. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2016. 196 с.

17. Доскаліева Б.Б. Деловая активность и ее роль в развитии потребительской кооперации: дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством». Новосибирск, 2000. 160 с

18. Дубовська М. Перспективи розвитку машинобудування в Україні.  
URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/5353/1/20.pdf> (дата звернення 19.10.20).

19. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Мошенський С.З., Олійник О.В.; за ред. Ф.Ф. Бутинця. 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2007. 704 с.

20. Ефимова О. В. Анализ финансовой отчетности: учебн. пособ. Москва: Омега Л, 2004. 451 с.

21. Зарічна Т.С., Тарасова К.І. Машинобудування України: сучасний стан, структура та тенденції розвитку галузі. *Статистика інструмент соціально економічних досліджень*: збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина I. ОНЕУ. Одеса, 2019. С. 68 – 76.

22. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 496 с.



23. Класифікація видів економічної діяльності за КВЕД 2010. URL: [http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10\\_i.html](http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html) (дата звернення 20.10.20).
24. Ковалев А.И. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. для вузов. Москва, 2001. 250 с.
25. Ковалев В.В. Финансовый анализ : методы и процедуры: учебн.-практ. пособие. Москва: Финансы и статистика, 2002. 560 с.
26. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. 424 с.
27. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. 3 тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2008. 483 с.
28. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 378 с.
29. Короткий Ю. В. Машинобудівна промисловість України: здобутки та перспективи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент. 2015. № 11. С.117–120. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu\\_eim\\_2015\\_11\\_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_11_28). (дата звернення 20.10.20).
30. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків: Фактор, 2007. 784 с.
31. Куриленко Т.П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності. URL: [www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Nvamu/Ekon/2009\\_6/6.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_6/6.pdf). (дата звернення: 10.11.2020).
32. Кухарєва О.О. Методика інтегральної оцінки рівня ділової активності промислового підприємства. *Економічний простір*. 2008. №16. С.114-122.
33. Леоненко Е.А. Управление деловой активностью предприятия (на примере фармацевтического предприятия ОАО “Биохимик”): дис. канд. экон. наук : 08.00.05. Саранск, 2006. 216 с.
34. Лисовская И.А. Основы финансового менеджмента. Москва: ТЕИС, 2006. 120 с.

35. Люльов О.В. Формування стратегій розвитку підприємства в умовах незбалансованої економіки: дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Сумський державний університет. Суми, 2011. 186 с.
36. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2003. 217 с.
37. Мешкова Н.Л. Економічна сутність ділової активності промислового підприємства. Економічний вісник Донбасу № 1 (31), 2013. С. 36 – 39.
38. Моисеева Н.К. Управление маркетингом: теорія, практика, інформаційні технології: учеб. пособие. Москва: Финансы и статистика, 2002. 304 с.
39. Негруль Д.А., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз зносу основних засобів в Україні. Статистика інструмент соціально економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина III. ОНЕУ. Одеса, 2018. С. 179 – 184.
40. Немолякина Е.А. Анализ и оценка деловой активности предприятия. ФГБОУ ВО «РАНХиГС» Орловский филиал. Орел. 2014. С. 1–6.
41. Петренко М.І. Оцінка ділової активності підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*: зб. наук. праць. № 26. Київ: НАУ, 2010. URL:[http://www.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/ppei/2010\\_26/index.html](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_26/index.html) (дата звернення: 10.10.2020).
42. Пігуль Н.Г., Пігуль Є.І. Сучасний стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України. Економіка та суспільство. Мукачівський державний університет, 2018. № 15. С. 444 – 449.
43. Покровська Н.М. Інтенсифікація економічних процесів на підприємствах машинобудування: дис. канд. екон. наук: 08.00.04. НТУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». Київ, 2018. 336 с.
44. Польова Т.В. Ділова активність як комплексна економічна категорія та теоретичні аспекти її аналізу. Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. *Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у*

*контексті євроінтеграції»,* Одеса: ОНЕУ, 26.05.2016 р. Херсон: Грінь Д.С., 2016. С. 403-406.

45. Рзаєва Т.Г. Оцінка ділової активності та механізм забезпечення результативної діяльності підприємств (на прикладі підприємств машинобудування): дис. канд. екон. наук: 08.06.01.Хмельницький, 2001. 183с.

46. Ришар Жак. Бухгалтерский учет: теория и практика. Пер. с фр. Н.В. Буровой и Т.О. Терентьевой. Под ред. Соколова Я.В. Москва: Финансы и статистика, 2000. 158 с.

47. Салоїд С.В. Організаційно економічний механізм управління економічною безпекою підприємств машинобудування: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / НТУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». Київ, 2019. 305 с.

48. Ситніченко В.М. Стратегія розвитку машинобудування на основі системи збалансованих показників. НТЦ «СТАНКОСЕРТ». Системи управління. 2013. № 15. С. 78 – 90.

49. Снитко Л.Т. Управление деловой активностью организаций по требительской кооперации: теоретические основы и методическое обеспечение: монография. Белгород: Кооперативное образование, 2010. 322 с.

50. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2007. 495 с

51. Соколова Л.В. Сучасний стан машинобудування України та тенденції його розвитку за умов незбалансованої економіки // Ефективна економіка. 2019. No11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7378> (дата звернення 19.10.20).

52. Стоун Д. Бухгалтерский учет и финансовый анализ: подготовительный курс Москва: Сирин, 1998. 304 с.

53. Тихонова І.М. Ділова активність підприємства: складові та чинники впливу. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2010. No 53. С.53.

54. Ткачук Г.Ю. Оцінка ділової активності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 13. Ч. 4. С. 88 – 90.
55. Трусова Е.О., Баранова И.В., Кулагина Н.А. Оценка влияния внешних факторов на выручку организации при помощи эконометрической модели. *Сибирская финансовая школа*. 2017. № 2. С. 84 – 86.
56. Управління діловою активністю машинобудівних підприємств : монографія / Бурій С.А., Мукомела-Михалець В.О. Хмельницький : ХНУ, 2014. 183 с.
57. Фатыхов Р.Р. Сравнительный анализ основных подходов к оценке деловой активности предприятия. *Вестник КГФЭИ* (14). С.33 – 37.
58. Філімоненков О. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2ге вид., переробл. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
59. Фінанси: вишкіл студії: навч. посіб. / С.І. Юрій, Т.О. Кізіма, Н.П.Злепко, М.М. Тріпак; за ред. С.І. Юрія. Тернопіль: КартБланш, 2002. 357 с.
60. Хачатурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація. *Фінанси України*. 2016. №4. С. 77-81.
61. Хеддервик К. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий. Международная организация труда, Пер с англ. Под. ред. Д.П.Лукичева и А.О.Лукичевой, Москва: Финансы и статистика, 1996, 192 с.
62. Хелферт Э. Техника финансового анализа. пер. с англ. под ред. Л.П.Белых. Москва: Аудит, ЮНИГИ, 1996. 663 с.
63. Холт Р.Н. Основы финансового менеджмента. Москва: Дело, 1993. 128 с.
64. Цал Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
65. Чернобровкіна С.В. Аналіз діяльності машинобудівної галузі України. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «*Modern Economics*», №14 (2019), С.290 – 295 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> | ISSN 2521 6392 activity of/ (дата звернення 19.10.20).

66. Шеремет А.Д. Анализ взаимосвязи глубины кризиса и опасности банкротства предприятий. Москва: ИНФРА М, 2000. 514 с.
67. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа. Москва: НИЦ Инфра М, 2013. 208 с.
68. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. Москва: Инфа-М., 2008. 208 с.
69. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 196 с.
70. Шубна О.В. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку машинобудівного комплексу України. Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. 2017. № 3. С. 153 – 158.
71. Юрков С.В. Экономика предприятия: учебн. пособ. Москва, 2006. 116 с.

# ДОДАТКИ

## ДОДАТОК А

			КОДИ
		Дата(рік, місяць, число)	2019   01   01
Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ"	за ЄДРПОУ	14307794
Територія		за КОАТУУ	2310137500
Організаційно-правова форма господарювання		за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності		за КВЕД	30.30
Середня кількість працівників	2		
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			
Адреса	пр. Моторобудівників, 15, м.Запоріжжя, Шевченківський, Запорізька область, 69068, Україна, 0617204211		

Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)  
на 31.12.2016 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
<b>I. Необоротні активи</b>				
Нематеріальні активи:	1000	1884	5366	0
первісна вартість	1001	2770	7583	0
накопичена амортизація	1002	886	2217	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0
Основні засоби:	1010	5733581	6443786	0
первісна вартість	1011	8686955	10314752	0
знос	1012	2953374	3870966	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	28457	26824	0
первісна вартість	1016	35011	35061	0
знос	1017	6554	8237	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	58603	27082	0
інші фінансові інвестиції	1035	29824	1545	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	120717	0

## Продовження додатка А

1	2	3	4	5
Інші необоротні активи	1090	92439	205369	0
Усього за розділом I	1095	5944788	6830689	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	10500001	13192781	0
Виробничі запаси	1101	3365997	3816055	0
Незавершене виробництво	1102	6563541	8401944	0
Готова продукція	1103	552776	958682	0
Товари	1104	17687	16100	0
Поточні біологічні активи	1110	138	165	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	915209	1125428	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	871230	581123	0
з бюджетом	1135	281971	49041	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	3370	47	0
з нарахованих доходів	1140	383	375	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	154770	322801	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	635516	559935	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1273420	2352855	0
Готівка	1166	804	1672	0
Рахунки в банках	1167	1149135	2349829	0
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	40183	110351	0
Усього за розділом II	1195	14672821	18294855	0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	11539	110	0
Баланс	1300	20629148	25125654	0



## Продовження додатка А

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
<b>I. Власний капітал</b>				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280529	280529	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	7112	122128	0
Додатковий капітал	1410	451774	491729	0
Емісійний дохід	1411	416087	417258	0
Накопичені курсові різниці	1412	35562	74358	0
Резервний капітал	1415	71184	71251	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13397346	15369225	0
Неоплачений капітал	1425	( 0 )	( 0 )	( 0 )
Вилучений капітал	1430	( 177 )	( 2852 )	( 0 )
Інші резерви	1435	0	0	0
Неконтрольована частка	1490	-85587	-79694	0
Усього за розділом I	1495	14122181	16252316	0
<b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5446	18476	0
Пенсійні зобов'язання	1505	62118	76913	0
Довгострокові кредити банків	1510	17878	359177	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	29097	1734821	0
Довгострокові забезпечення	1520	72352	71923	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	1056084	914902	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітної періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітної періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0

## Продовження додатка А

1	2	3	4	5
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	1242975	3176212	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	601461	874166	0
Векселі видані	1605	103	103	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	40329	19323	0
за товари, роботи, послуги	1615	566308	632068	0
за розрахунками з бюджетом	1620	1299669	186335	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	1277816	158878	0
за розрахунками зі страхування	1625	34440	33017	0
за розрахунками з оплати праці	1630	89337	93344	0
за одержаними авансами	1635	2518833	2752056	0
за розрахунками з учасниками	1640	19968	55356	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	60369	59284	0
Доходи майбутніх періодів	1665	1168	971486	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	32007	20588	0
Усього за розділом III	1695	5263992	5697126	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	20629148	25125654	0

## ДОДАТОК Б

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)  
за 12 місяців 2016 р.

## I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10546207	13824039
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	( 4217243 )	( 4933107 )
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	6328964	8890932
Валовий: збиток	2095	( 0 )	( 0 )
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	9991300	10562058
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	( 0 )	( 0 )
Адміністративні витрати	2130	( 1041515 )	( 997124 )
Витрати на збут	2150	( 779587 )	( 804272 )
Інші операційні витрати	2180	( 11027717 )	( 11802464 )

## Продовження додатка Б

Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3471445	5849130
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	( 0 )	( 0 )
Дохід від участі в капіталі	2200	9187	14184
Інші фінансові доходи	2220	21501	55118
Інші доходи	2240	255137	339035
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	( 190164 )	( 100003 )
Втрати від участі в капіталі	2255	( 1 )	( 9486 )
Інші витрати	2270	( 893075 )	( 1634929 )
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2674030	4513049
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	( 0 )	( 0 )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-709587	-1183399
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1964443	3329650
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	( 0 )	( 0 )

## II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	193281	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	49676	-11823
Інший сукупний дохід	2445	-13375	108175
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	229582	96347
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	229582	96347
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2194025	3425997
Чистий прибуток (збиток), що належить: власникам материнської компанії	2470	2047640	3408073
неконтрольованій частці	2475	-83197	-78423
Сукупний дохід, що належить: власникам материнської компанії	2480	2188052	3500473
неконтрольованій частці	2485	5973	-74476

## Продовження додатка Б

## III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	2756072	5045982
Витрати на оплату праці	2505	2327216	179325
Відрахування на соціальні заходи	2510	698165	51450
Амортизація	2515	804089	70064
Інші операційні витрати	2520	102456	135343
Разом	2550	6687998	5482164

## IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	945.35	1602.34
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	945.35	1602.34
Дивіденди на одну просту акцію	2650	30	30

## ДОДАТОК В

Консолідований баланс (звіт про фінансовий стан)  
на 31.12.2017 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
<b>I. Необоротні активи</b>				
Нематеріальні активи:	1000	5366	3695	0
первісна вартість	1001	7583	8688	0
накопичена амортизація	1002	2217	4993	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0
Основні засоби:	1010	6444350	7033627	0
первісна вартість	1011	10314832	11414431	0
знос	1012	3870482	4380804	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	26824	26744	0
первісна вартість	1016	35061	36671	0
знос	1017	8237	9927	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	35178	35933	0
інші фінансові інвестиції	1035	1545	1546	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	120717	115505	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	205369	418867	0
Усього за розділом I	1095	6839349	7635917	0
<b>II. Оборотні активи</b>				
Запаси	1100	13308727	14365601	0
Виробничі запаси	1101	3815509	4218462	0

## Продовження додатка В

1	2	3	4
Незавершене виробництво	1102	8507188	8921359
Готова продукція	1103	969930	1206139
Товари	1104	16100	19641
Поточні біологічні активи	1110	165	87
Депозити перестрашування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1121133	3195027
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	581123	562501
з бюджетом	1135	49041	270757
у тому числі з податку на прибуток	1136	47	24
з нарахованих доходів	1140	375	490
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	322809	359056
Поточні фінансові інвестиції	1160	559935	9313
Гроші та їх еквіваленти	1165	2352855	2756289
Готівка	1166	1672	1591
Рахунки в банках	1167	2349829	2752625
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	115410	88081
Усього за розділом II	1195	18411573	21607202
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	110	338
Баланс	1300	25251032	29243457

## Продовження додатка В

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
<b>I. Власний капітал</b>				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280529	280529	0
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	122128	121682	0
Додатковий капітал	1410	502059	522693	0
Емісійний дохід	1411	417258	422565	0
Накопичені курсові різниці	1412	84772	99407	0
Резервний капітал	1415	71251	71315	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15405679	18440600	0
Неоплачений капітал	1425	( 0 )	( 0 )	( 0 )
Вилучений капітал	1430	( 2852 )	( 3539 )	( 0 )
Інші резерви	1435	0	0	0
Неконтрольована частка	1490	-63652	-51847	0
Усього за розділом I	1495	16315142	19381433	0
<b>II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	18476	15686	0
Пенсійні зобов'язання	1505	76913	65342	0
Довгострокові кредити банків	1510	359177	369971	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1735357	1891259	0
Довгострокові забезпечення	1520	71923	71244	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	914966	1328767	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0



## Продовження додатка В

1	2	3	4	5
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	3176812	3742269	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	874166	804356	0
Векселі видані	1605	103	103	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	19323	57665	0
за товари, роботи, послуги	1615	661396	533649	0
за розрахунками з бюджетом	1620	186195	208736	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	158958	176777	0
за розрахунками зі страхування	1625	33017	40605	0
за розрахунками з оплати праці	1630	93344	119991	0
за одержаними авансами	1635	2781277	3279571	0
за розрахунками з учасниками	1640	55356	98133	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	59284	63235	0
Доходи майбутніх періодів	1665	971486	884415	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	24131	29296	0
Усього за розділом III	1695	5759078	6119755	0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	25251032	29243457	0

## ДОДАТОК Г

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)  
за 12 місяців 2017 р.

## I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	15150429	10546323
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	( 6687998 )	( 4137864 )
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	8462431	6408459
Валовий: збиток	2095	( 0 )	( 0 )
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	8388733	9991344
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	( 0 )	( 0 )
Адміністративні витрати	2130	( 1246056 )	( 1042826 )
Витрати на збут	2150	( 896893 )	( 779587 )
Інші операційні витрати	2180	( 9121302 )	( 11026291 )

## Продовження додатка Г

1	2	3	4
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5586913	3551099
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	( 0 )	( 0 )
Дохід від участі в капіталі	2200	124	9187
Інші фінансові доходи	2220	5699	21501
Інші доходи	2240	479345	255137
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	( 205672 )	( 190164 )
Втрати від участі в капіталі	2255	( 924 )	( 1 )
Інші витрати	2270	( 1678730 )	( 893075 )
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4186755	2753684
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	( 0 )	( 0 )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1082581	-709587
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3104174	2044097
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	( 0 )	( 0 )

## II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-34	193281
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	21313	60090
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	489	-13375
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	21768	239996
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	21768	239996
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та	2465	3125942	2284093

## Продовження додатка Г

Чистий прибуток (збиток), що належить: власникам материнської компанії	2470	3097889	2089523
неконтрольованій частці	2475	6285	-45426
Сукупний дохід, що належить: власникам материнської компанії	2480	3112984	2240363
неконтрольованій частці	2485	12959	43744

## III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	2806085	2756072
Витрати на оплату праці	2505	2737390	2327216
Відрахування на соціальні заходи	2510	821217	698165
Амортизація	2515	814265	804089
Інші операційні витрати	2520	112456	102456
Разом	2550	7291413	6687998

## IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	2077710	2077736
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2077710	2077736
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1494.03	983.8
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1494.03	983.8
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	30

## ДОДАТОК Д

Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)  
на 31.12.2018 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
<b>I. Необоротні активи</b>				
Нематеріальні активи:	1000	3695	2520	0
первісна вартість	1001	8688	9471	0
накопичена амортизація	1002	4993	6951	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	135421	0
Основні засоби:	1010	7033627	7212062	0
первісна вартість	1011	11414431	12014124	0
знос	1012	4380804	4802062	0
Інвестиційна нерухомість:	1015	26744	358241	0
первісна вартість	1016	36671	371382	0
знос	1017	9927	13141	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	35933	22038	0
інші фінансові інвестиції	1035	1546	8616	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	199881	0
Відстрочені податкові активи	1045	115505	95464	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	418867	331840	0
<b>Усього за розділом I</b>	<b>1095</b>	<b>7635917</b>	<b>8366083</b>	<b>0</b>
<b>II. Оборотні активи</b>				
Запаси	1100	14365601	16462336	0
Виробничі запаси	1101	4218462	4610208	0
Незавершене виробництво	1102	8921359	10585339	0
Готова продукція	1103	1206139	1247841	0
Товари	1104	19641	18948	0
Поточні біологічні активи	1110	87	106	0

## Продовження додатка Д

Депозити перестраховання	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3195027	1427761	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	562501	948111	0
з бюджетом	1135	270757	271532	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	24	119	0
з нарахованих доходів	1140	490	310	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	359056	347735	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	9313	9789	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	2756289	1469427	0
Готівка	1166	1591	4222	0
Рахунки в банках	1167	2752625	1464382	0
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	88081	191741	0
<b>Усього за розділом II</b>	1195	21607202	21128848	0
<b>III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття</b>	1200	338	289	0
<b>Баланс</b>	1300	29243457	29495220	0

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
<b>I. Власний капітал</b>				
Зареєстрований капітал	1400	280529	280529	0
Капітал у дооцінках	1405	121682	0	0
Додатковий капітал	1410	522693	1606600	0
Емісійний дохід	1411	422565	420390	0
Накопичені курсові різниці	1412	99407	139	0
Резервний капітал	1415	71315	71251	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	18440600	19397065	0

## Продовження додатка Д

Неоплачений капітал	1425	( 0 )	( 0 )	( 0 )
Інші резерви	1435	0	0	0
Неконтрольована частка	1490	-51847	302	0
<b>Усього за розділом І</b>	1495	19381433	21354360	0
<b>ІІ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення</b>				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	18476	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	76913	307475	0
Довгострокові кредити банків	1510	359177	280751	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1735357	1631285	0
Довгострокові забезпечення	1520	71923	112597	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	914966	1097247	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
<b>Усього за розділом ІІ</b>	1595	3742269	3429355	0
<b>ІІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення</b>				
Короткострокові кредити банків	1600	804356	560539	0
Векселі видані	1605	103	9103	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	57665	84225	0
за товари, роботи, послуги	1615	533649	775669	0
за розрахунками з бюджетом	1620	208736	243654	0
за у тому числі з податку на прибуток	1621	176777	214877	0
за розрахунками зі страхування	1625	40605	46934	0
за розрахунками з оплати праці	1630	119991	132887	0
за одержаними авансами	1635	3279571	2658148	0
за розрахунками з учасниками	1640	98133	32336	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	63235	102417	0
Доходи майбутніх періодів	1665	884415	3092	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	29296	62501	0
<b>Усього за розділом ІІІ</b>	1695	6119755	4711505	0

## Продовження додатка Д

<b>IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття</b>	1700	0	0	0
<b>V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду</b>	1800	0	0	0
<b>Баланс</b>	1900	29243457	29495220	0



## ДОДАТОК Ж

## Консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) за 12 місяців 2018 р.

## I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12 239 687	15150429
Чисті зароблені страхові премії	2010		0
Премії підписані, валова сума	2011		0
Премії, передані у перестраховування	2012		0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7291413)	( 6687998 )
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0
Валовий: прибуток	2090	4948274	8462431
Валовий: збиток	2095		( 0 )
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0
Інші операційні доходи	2120	1 008 736	8388733
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		( 0 )
Адміністративні витрати	2130	(1482211)	( 1246056 )
Витрати на збут	2150	(768210)	( 896893 )
Інші операційні витрати	2180	(1 972 444)	( 9121302 )

## Продовження додатка Ж

1	2	3	4
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1 734 145	5586913
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195		( 0 )
Дохід від участі в капіталі	2200	17812	124
Інші фінансові доходи	2220	103 813	5699
Інші доходи	2240	330356	479345
Дохід від благодійної допомоги	2241		0
Фінансові витрати	2250	(271 862)	( 205672 )
Втрати від участі в капіталі	2255	(2977)	( 924 )
Інші витрати	2270	(54479)	( 1678730 )
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1 856 808	4186755
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295		( 0 )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	604 615	-1082581
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1252193	3104174
Чистий фінансовий результат: збиток	2355		( 0 )

## II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		-34
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410	(690)	21313
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	(8)	0
Інший сукупний дохід	2445	144393	489
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	145091	21768
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	145091	21768
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та	2465	1107102	3125942

## Продовження додатка Ж

Чистий прибуток (збиток), що належить: власникам материнської компанії	2470	1257497	3097889
неконтрольованій частці	2475	5304	6285
Сукупний дохід, що належить: власникам материнської компанії	2480	1118252	3112984
неконтрольованій частці	2485	11150	12959

## III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	2806085	2756072
Витрати на оплату праці	2505	2737390	2327216
Відрахування на соціальні заходи	2510	821217	698165
Амортизація	2515	814265	804089
Інші операційні витрати	2520	112456	102456
Разом	2550	7291413	6687998

## IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	2077736	2077710
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2077736	2077710
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	602,67185	1494.03
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	602,67185	1494.03
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0